

# A Gyermekek

## A Binet-Simon-féle intelligencia- vizsgálat eredménye magyar gyermeken.

Éltes Mátyás budapesti áll. kisegítő-iskolai igazgató előadása a Gyermektanulmányi Társaság kísérleti szakosztályának február 27. (március 11-én tartott ülésén. E közleményt folytatólagosan kiegészítette a tudósítás a szakosztályi ülésen kifejlődött eszmecsereéről.

### Az előadás.

Az 1911. évben kezdtem el a Binet-féle próbákat magyar nyelvre fordítani s azokat a gyöngetehetségű gyermekek kiválasztására alkalmazni. Csakhamar kitűnt, hogy a próbák abban a sorrendben, ahogy azokat Binet alkalmazta, nekünk nem felelnek meg. Előállott tehát annak a szükségessége, hogy mielőtt a próbákat a rendellenes fejlődésű gyermekeknél felhasználjuk, előbb a normális magyar gyermekeken próbáljuk ki. Megkezdtem tehát a normális képességű gyermekek vizsgálatát.

Vizsgálataim, melyeket a székesfőváros tanácsának engedélyével a VIII. ker. Erdély-utcai elemi és polgári iskola, továbbá a Bezerédi-u. elemi leányiskola 6–12 éves tanulóin, azonkívül a VIII. ker. Kun-utcai, Tisza Kálmán-téri, X. ker. Kerepesi-uti óvoda 3–5 éves tanulóin végeztem, megerősítettek abban a hitben, hogy Binet 1911. évi módszere a jobb és ahhoz ragaszkodtam.

Hazánkban a Binet-féle próbákkal eddig tudomásom szerint Nagy László (az általa lefordított próbákat szíves volt rendelkezésemre bocsátani), Juba Adolf dr. és Berkovics Renée dr. (l. A Gyermekek, 1913. évf. 393. l.) foglalkoztak. Berkovics dr. több pszichológus módszeréből állított össze intelligencia-skálát, amelyet különösen a gyöngetehetségűek kiválasztására tart alkalmasnak.

ORSZ. PEDAGÓGUS KÖNYVTÁR ÉS TANSZERKÖZLÉ  
Árlisták 1914. év május. hó 9. n.  
Leitári szám 18382. Cseport szám VIII. 596.

Célszerűbbnek tartom, ha mi szintén az internacionálisnak elfogadott Binet-féle intelligencia-skálát használjuk, mert ezt, mint már fentebb említém, az egész világon alkalmazzák és ennek segítségével könnyen összemérhetjük eredményeinket a művelt nemzetek gyermekein végzett kutatások eredményeivel, ami az összehasonlítást és a módszer helyes kialakulását segíti elő.<sup>1)</sup>

Vizsgálataimban, amelyek százhetvennyolc 6–12 éves és negyven 3–5 éves gyermekre terjedtek ki, a Binet-féle 1911-es módszert vettem alapul; de számba vettem a külföldről különösen *Bobertag O.*, *Chotzen* és *Stern V.* munkáit is.<sup>2)</sup>

A franciák és a németek a kérdések megjelölésére az angol «test» szót használják; én a magyar nyelvben *próbák-nak* nevezem azokat. (Nagy László is így nevezi.<sup>3)</sup>

Megjegyzem, hogy az új próbákat és a kétes eredménnyel végződött vizsgálatokat, az említetteken kívül, még 438 gyermekben próbáltam ki.

Az eredeti próbák használata közben azt láttam, hogy bár az 1911-es próbák alkalmasak a magyar gyermekek intelligenciájának a megmérésére, bizonyos módosítások és

<sup>1)</sup> Ujabbán értesülök róla, hogy *Révész Emil*, *Révész Géza* dr. egyetemi m. tanár asszisztense is végzett nagyobb számú vizsgálatot Binet *régebbi* (1908. évi) módszerével. Ezzel a kérdéssel foglalkoznak még a *Stern V.* budapesti előadásáról szóló beszámolók: Népt. Lapja 1914. évi 4-ik száma és dr. Gokler az „Uj élet“ 1914. évi I. számában.

<sup>2)</sup> *Bobertag O. dr.* 1. Binets Arbeiten über die intellectuelle Entwicklung des Schulkindes. Zeitschr. f. angew. Psychologie 1909. (230. l.) 2. Methodik und Ergebnisse der einzelnen Tests. U. ott, 1912. évf. (105 l.) 3. Gesamtergebnisse der Methode. U. o. 1913. (495. l.) *Chotzen F. dr.* 1. Bedeutung der Intelligenzprüfungs-Methode von Binet. Hilfsschule, 1912. (10. l.) 2. Zeitschr. f. d. Erforschung und Beh. des jugendl. Schwachsinnes. 1913. 6. Band. (403. l.) *W. Stern*: Die psychol. Meth. der Intelligenzprüfung etc. Leipzig. J. A. Barth. 1912.

<sup>3)</sup> Az intelligencia meghatározásánál a *Stern V.* definícióját fogadtam el. Eszerint: az *intelligencia* az egyénnek általános képessége, amellyel gondolkodását új irányba tudatosan beilleszti; általános lelki alkalmazkodó képesség az az élet új feladataival szemben. Ebből a meghatározásból kitűnik, hogy az intelligencia (amit magyarul leghelyesebben „értelmességnek“ mondhatnánk) nem azonos sem a lángésszel, sem a talentummal, sem az emlékezéssel és az iskolai tudással.



pótlások elől még sem térhetünk ki, aminthogy nem térhetett ki azok elől más fordító sem.<sup>1)</sup>

A változtatásokat részben a fordítás tette szükségessé. Bármily tökéletes is egyik vagy a másik fordítás, mégsem az eredeti szöveg az. Következésképp némileg más eredményt vált ki a gyermek lelkéből. Egyik-másik feladatnál a vizsgálat eszköze is változik: pl. mások nálunk a pénznemek, mint a franciáknál, németeknél stb. Kétségtelen az is, hogy a francia gyermek lelkében bizonyos egyéni sajátosságok más-kép alakulnak ki, mint a magyar gyermekeknél. Bizonyítja ezt az a körülmény, hogy pl. a türelemjátékot (amely abból áll, hogy a gyermeknek két háromszögből téglalapot kell összeraknia) a francia 5 éves gyermekek 100%-a megfejtette,<sup>2)</sup> míg ugyanezt a játékot a magyar gyermekek közül az öt-éveseknek 5%-a, a hatéveseknek 48%-a, a hétéveseknek 68%-a volt képes megfejtetni. Hasonló eltérés van a dülény rajzoltatásánál is. Ezt a próbát *Binet* a hatéveseknek osztja be, míg a hatéves magyar gyermekeknek csak 28%-a, a hétéveseknek 64%-a fejtje azt meg. Sajátságos tünet, hogy ha külön választjuk a fiuk eredményeit a leányokétól, végeredményben a fiuk 85%-ban, a leányok pedig csak 41%-ban fejtették meg ezt a próbát. Több próbánál is, de különösen a rajznál, tapasztaltam a leányok elmaradását. Viszont vannak próbák, amelyeknél a leányok vannak előnyben. Ebből azt kell következtetnünk, hogy a módszer tökéletesítésénél külön próbákat kell felállítani a két nem számára. Módosításaim közben törekedtem arra is, hogy a felső fokon a túlságosan nehéznek látszó próbákat könnyebb szövegezésben adjam a gyermekek elé.

A 11–12 éves (elemi V. és VI. osztályos) gyermekek a Binet-féle próbákkal szemben gyengéknek bizonyultak.

<sup>1)</sup> Több-kevesebb módosítást alkalmaztak az angoloknál *Terman-Childs*: A tentative revision and extension of the Binet-Simon measuring scale of J. (Journal of Educational Psychol. 1912. Megvan a budapesti áll. kisegítő-iskola szakkönyvtárában.)

*Bobertag*: Kurze Anleitung zur Ausführung der Intelligenzprüfung nach Binet und S. Kleinglienicke bei Potsdam, 1913. A 12–15 évesek túlságosan nehéz próbáit könnyebbekké s így használhatóbbakká igyekezett tenni.

<sup>2)</sup> Ugyanily kedvező eredményről számolnak be az amerikaiak is.

Ennek oka abban rejlik, hogy a 4-ik elemi osztály elvégzése után, a tizéves gyermekek legnagyobb része, még pedig a jobb anyag, elhagyja az elemi iskolát, polgári- és reáliskolában vagy gimnáziumban folytatja tanulmányait. Az elemi iskola V. és VI. osztályában átlag a gyöngébb anyag marad meg. Vizsgálataim körébe bevontam tehát a polgári iskola 11–12 éves növendékeit is, akikkel valamivel kedvezőbb eredményre jutottam; bár a próbák ezeknél sem mondhatók könnyűeknek. És nem követtem *Bobertagot*, aki a Binet által felállított próbákat a 10–15 éveseknél egészen más beosztással alkalmazta. Mert igaz ugyan, hogy Binet próbái ezen a fokon nehezebbek, de ezzel szemben az a körülmény, hogy egy-egy helyesen megfejtett próba a 12 éveseknél *kettőnek*, a 15 éveseknél pedig *háromnak* számít, ezt a nehézséget aránylag igen jól kiegyenlíti. Azonkívül igen valószínűnek tartom, hogy mivel a serdülés tudvalevően nagy változásokat idéz elő a gyermek lelkében: a nagy elmaradások e fokon ennek a rovására is irandók. Ezért mondja Binet, hogy a 12–15 éves gyermekeknél az intelligenciának két évvel való elmaradása nem jelent nagyobb bajt, holott ekkora visszamaradottság a fiatalabb gyermekeknél már komoly aggodalomra ad okot.

Kétségtelen az is, hogy a 11–15 éves korban a gyermek fejlődése nem oly rohamos már, mint a korábbi években, ennél fogva nem is igen lehet minden év számára külön próbákat előírni. *Terman és Childs*<sup>1)</sup>, továbbá *Meumann*<sup>2)</sup> megkísérelték ezt, de vizsgáló módszerük igen hosszadalmas és a Binet-féle próbáknak mögötte marad.

Binet rendszerének előnye az is, hogy a 12 éves korban levő gyermek az ő életkoránál magasabb próbákat is megfejthet, miáltal intelligenciabeli előnye kimutatható és az összehasonlítás tisztán áll előttünk. Ezt az előnyt nem mondhatjuk el a *Bobertag* módosításáról. A változtatásokra nézve Binet maga ad utmutatást, mikor szabályként állítja fel, hogy valamely életkornak azt a próbát kell beosztani, amelyet az egykorú gyermekeknek a többsége megfejt. Ez a többség nem lehet sem túlságosan nagy, sem túlságosan kicsiny,

<sup>1)</sup> Előbbi mű 277–281. l.

<sup>2)</sup> Vorlesungen zur Einführung in die experim. Pädagogik. 2. Band. 2. Aufl.



mert különben az eredményekben, az átlag kiszámításában nagy ingadozás mutatkozik. A feltaláló maga sehol sem nyilatkozott arról határozottan, hogy a «többség» alatt számokban vagy százalékokban mennyit kell érteni; pedig ez a próbáknak idegen nyelvre való átültetésénél nagy fontosságú. Én egy-egy próba beosztásánál lehetőleg ügyeltem arra, hogy azt az egykorú gyermekeknek legalább 55%-a megfejtse; ha pedig a többség a 80—90%-ot meghaladta, a próbát, mint túlságosan könnyűt, valamelyik alacsonyabb kornak osztottam be.<sup>1)</sup> Egyébként a módosításoknál csak a legelkerülhetetlenebbekre szorítkoztam s mindig szem előtt tartottam, hogy a próbák lehetőleg a feltaláló szellemében kerüljenek a magyar gyermek elé.

Binet 1911. évi módszerén a magyar gyermekek értelmi fokának megfelelően az alább felsorolt módosítások történtek. I. *Egészen elmaradtak a következő próbák:* a) az öt éveseknél: a tíz szótagból álló mondatok; b) a kilenc éveseknél: a hónapok neveinek elsorolása; c) a tíz éveseknél: a képtelen mondatok közül a «péntek, mint szerencsétlen nap»; a nehéz kérdések közül: «miért bocsájtunk meg inkább annak, aki haragból tesz rosszat», továbbá «miért ítélik meg az embert inkább a tettei, mint a beszédje szerint?»; d) a tizenöt éveseknél: a «faits divers». II. *Új próbák:* a) a négy éveseknél: négy szám ismétlése; b) öt éveseknél: tizennégy szótagból álló mondatok ismétlése; c) hét éveseknél: öt ércpéNZ felismerése; d) a kilenc éveseknél: az ujsághír; e) a tizenkét éveseknél: az Ebbinghaus-féle próba. III. *Áthelyezett próbák:* a) az öt évesektől a négy évesekhez: a négy fillér megszámlálása; b) a hat évesektől az öt évesekhez az esztétikai összehasonlítás, továbbá a délelőtt és délután megkülönböztetése; c) a hét évesektől az öt évesekhez a «három parancs» próbája; d) a nyolc évesektől a hat évesekhez a hiányos rajzok kiegészítése; e) a kilenc évesektől a nyolc évesekhez a könnyű kérdések próbája; f) a tíz évesektől a nyolc éve-

<sup>1)</sup> Az eredményekben a 10—12—15 évesek próbáinál nem sikerült mindig az 55%-ot elérnem. Erre az eredményre jutott különben Binet-en kívül majd minden vizsgáló. Ennek oka az, hogy ezek a próbák igen nehezek. Csak *Decroly* és *Degand* mutatnak fel Binet-nél jobb eredményeket, de ezt jól nevelt, tehetséges, szóval kis számu válogatott gyermeknél érték el. (L. Archives de Psychol. 1910.)

sekhez az öt súly elrendezése. Ezeket a próbákat könnyűeknek találtam; a magyar gyermekek fiatalabb korban fejtik meg, mint a franciák; g) az öt évesektől a hét évesekhez tétetett: a négyzet lemásolása; h) a hat évesektől a hét évesekhez: a dülény lemásolása; i) az öt évesektől a hét évesekhez: az összerakó játék; j) a hét évesektől a nyolc évesekhez: a kilenc fillér megszámlálása; k) a kilenc évesektől a tíz évesekhez: öt tárgy meghatározása; l) a tizenkét évesektől a tizenöt évesekhez: a vonalak szuggeráló próbája. Ezek a próbák a magyar gyermekeknél nehezeknek bizonyultak; előrehaladottabb korban tudják őket megfejtetni, mint a franciák. Ha még megemlítem, hogy az emlékezetből való összehasonlítás próbájánál (nyolc évesek) a francia «papír» és «karton» helyett «írkát és könyvet»; a pénznemeknél a mi pénzeinket, Binet egyszínű képei helyett pedig a *Bobertag* ajánlotta mozgalmas, színes képeket használtam: jóformán minden módosítást elősoroltam, ami a magyarra átültetett próbákon történt.

Vizsgálataimat az eredeti próbákkal végeztem, de a végeredmények átszámítása után megállapítottam, hogy az átdolgozott módszer használata mellett 10—12%-kal egyöntetűbb eredményeket kapunk.

A vizsgálatokat elemi és polgári iskolába, továbbá az óvodába járó 3—12 éves normális gyermekeken végeztem; a levont következtetések is elsősorban ezekre vonatkoznak. A felnőttek próbáit csak kis anyagon vizsgáltam, mert ezuttal elsősorban az iskolaköteles gyermekek intelligenciája érdekelt.

Vizsgálataimban ügyeltem arra, hogy a gyermek a vizsgálat idején töltsen be életkorát, születése napja a vizsgálat idejétől három hónál távolabb ne essék. A vizsgálatból a kétszer ismétlő, vagy a nem magyar ajkú gyermekeket kirekesztettem; de a korukat meghaladó előmenetelt tanúsító gyermekeket és mellőztem. (Ide számítandók azok, akik egy osztályt átléptek, vagy egy évvel korábban kezdtek az iskolába járni.<sup>1)</sup>

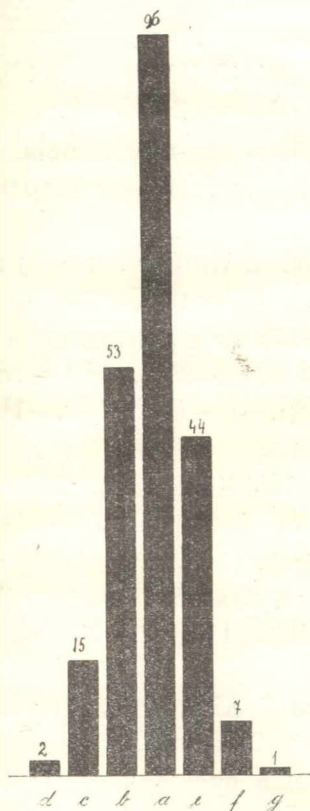
<sup>1)</sup> A vizsgálatoknál követett szabályokat itt mind nem sorolhatom fel; de megtalálhatók «*A gyermeki intelligencia vizsgálata*» című most megjelent munkámban. (Athenaeum kiadása.)



A vizsgálat eredményéről az alább közölt grafikonok számolnak be.

Az *I. tábla*. 218, három—tizenkétéves gyermek intelligencia vizsgálatának eredményét tünteti fel,

(*I. Tafel*. Enthält die Intelligenzprüfung von 218 Schulkindern im Alter von 3—12 Jahren. Das Intelligenzalter nach Binet-Simon berechnet.)



*a) oszlop.* Ide tartoznak azok a gyermekek, akiknél az intelligencia kora *megegyezik* az életkorral. Számuk 96 (44%). Ezek közé számítottam mindazokat, akiknek életkora pontosan egybeesik az intelligencia korával, továbbá, akiknek az intelligenciája  $\frac{1}{5}$ ,  $-\frac{2}{5}$ ,  $-\frac{3}{5}$  évvel van előnyben és legfeljebb  $\frac{1}{5}$  évvel maradt el az életkortól.

(*Kolumne a*) Bei 96 Kindern (44%) ist das Intelligenzalter gleich dem Lebensalter der Kinder.)

*b) oszlop.* Ezeknek (számuk  $53 = 24 \cdot 3^0/0$ ) az intelligenciája az életkorral szemben *egy évi elmaradást* mutatott. Ide tartoznak azok, akiknek intelligenciája  $2/5, -3/5, -4/5, -1, -1^{1/5}$ -évvvel elmaradt az életkortól.

(*Kolumne b*) Bei 53 Kindern  $24 \cdot 3^0/0$  zeigt die Intelligenz einen Rückstand von einem Jahr.)

*c) oszlop.* Ezeknek az intelligenciája *két évi elmaradást* mutatott. Számuk 15 ( $6 \cdot 9^0/0$ ). Ide számítottam az  $1^{2/5}, -1^{3/5}, -1^{4/5}, -2, -2^{1/5}$ -évvvel elmaradókat.

(*Kolumne c*) Bei 15 Kindern ( $6 \cdot 9^0/0$ ) zeigt die Intelligenz einen Rückstand von 2 Jahren.)

*d) oszlop.)* Ezeknél az intelligencia *három évi elmaradást* mutat. Számuk 2 ( $0 \cdot 9^0/0$ ). Ide soroztam a  $2^{2/5}, -2^{2/5}$  évvel elmaradókat.

(*Kolumne d*) Bei 2 Kindern ( $0 \cdot 9^0/0$ ) zeigt die Intelligenz einen Rückstand von 3 Jahren.)

*e) oszlop.* Ezeknek az intelligenciája *egy évvel megelőzi* az életkort. Számuk 44 ( $20 \cdot 2^0/0$ ). Ide soroztam azokat, akiknek intelligenciája  $4/5, -1, -1^{1/5}, -1^{2/5}, -1^{3/5}$  évi előnyt mutat az életkorral szemben.

(*Kolumne e*) Bei 44 Kindern ( $20 \cdot 2^0/0$ ) zeigt die Intelligenz einen Vorsprung von einem Jahr.)

*f) oszlop.* Ezeknek az intelligenciája *két évvel hagyta el* az életkort. Számuk 7 ( $3 \cdot 2^0/0$ ). Ide tartoznak azok, akiknek intelligenciája  $1^{4/5}, -2, -2^{1/5}, -2^{2/5}, -2^{3/5}$ -évi előnyt mutat.

(*Kolumne f*) Bei 7 Kindern ( $3 \cdot 2^0/0$ ) zeigt die Intelligenz einen Vorsprung von 2 Jahren.)

*g) oszlop.* Ennél a gyermeknél (1) az intelligencia előnye  $2^{4/5}$  év ( $0 \cdot 5^0/0$ ). *Ez a kimutatás bizonyítja, hogy a megvizsgált gyermekek jelentékeny többsége.  $67 \cdot 9^0/0$  (a + e + f + g) elérte a korának megfelelő intelligencia fokát.*

(*Kolumne g*) Bei einem Kind zeigt die Intelligenz einen Vorsprung von drei Jahren.) *Nach dieser Tabelle hat eine bedeutende Mehrheit  $67 \cdot 9^0/0$  der untersuchten ungarischen Kinder das Intelligenzniveau ihres Alters erreicht.)*

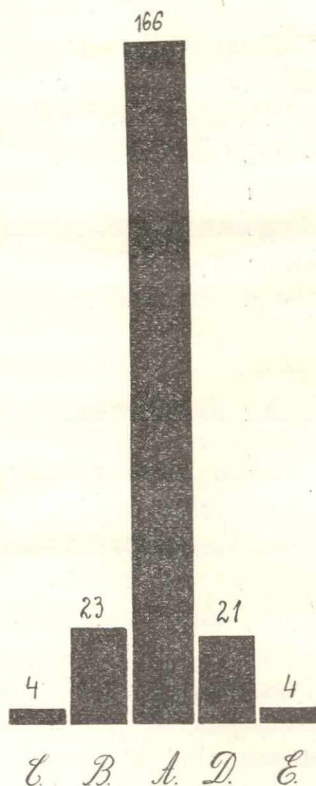
A *II. tábla.* 218, három—tizenkétéves gyermek vizsgálatának eredményéről számol be, *naptári évek szerint.* Ez a



tábla a normális és gyöngetehetségű gyermekek kiválasztása szempontjából készült.

(II. Tafel. Ausweis über die normalen und abnormalen Kinder nach Kalenderjahren.)

A) *oszlop.* Normális, közepes gyermekek: 166 (76·2%). Ide tartoznak, akiknél az intelligencia kora egybeesik az életkorral, vagy azt legfeljebb egy évvel előzi meg, illetve attól egy évre maradt el.



(Kolumne A) Normale, Durchschnittskinder mit einem Jahr Vorsprung od. Rückstand: 166, 76·2%.

B) *oszlop.* Gyöngébb intelligenciájú gyermekek: 23 (10·6%). Ezeknek intelligenciája 2 évvel maradt el.

(Kolumne B) Schwächere normale Kinder mit einem Intelligenz-Rückstand von 2 Jahren: 23, 10·6%.)

C) *oszlop.* Sulyosabb fogyatkozást feltüntetett gyermekek: 4 (1·8%). Ezeknek az intelligenciája két éven túl terjedő

elmaradást mutat. — Ez annak a statisztikai megállapításnak a helyességét látszik igazolni, amely szerint a gyöngélméjű gyermekek száma az iskolaköteles korban levő gyermekek 1·5—2<sup>0</sup>/<sub>0</sub>-át teszi ki.

(Kolumne C) Schwachsinnige, schwachbegabte Kinder mit einem Intelligenz-Rückstand von 3 Jahren: 4, 1·8<sup>0</sup>/<sub>0</sub>. Das scheint zu beweisen, dass die Schwachsinnige den 1·8<sup>0</sup>/<sub>0</sub> der schulpflichtigen Kinder ausmachen.)

D) oszlop. Jobb intelligenciájú gyermekek: 21 (9·6<sup>0</sup>/<sub>0</sub>). Előnyük 2 év.

(Kolumne D) Kinder mit besserer Intelligenz mit einem Intelligenz-Vorsprung von 2 Jahren: 21, 9·6<sup>0</sup>/<sub>0</sub>.)

E) oszlop. Zseniális gyermekek: 4 (1·8<sup>0</sup>/<sub>0</sub>). Előnyük 3 év. Érdekes, hogy a zseniálisak és a gyöngélméjűek száma (a C) és az E) oszlop) megegyezik.

(Kolumne E) Begabte Kinder, mit einem Intelligenz-Vorsprung von 3 Jahren: 4, 1·8<sup>0</sup>/<sub>0</sub>. Auffallend ist, dass die Zahl der Schwachbegabten und der am besten Begabten gleichwie 4 ist.)

### Az eszmecsere.

A megindult vitában először *Martos Agostné* szólalt föl, aki szerint a Binet-Simon-féle intelligencia-méréseket ajánlatos lenne nálunk, Magyarországon is ugyanazon eredeti «teszt»-ekkel feldolgozni, melyeket e módszer nagynevű feltalálói Franciaországban már néhány ezer párisi és vidéki gyermekben kipróbáltak.

Nem tartja helyesnek azt az eljárást, hogy a «teszt»-ek egyes feladatait tetszés szerint megváltoztassuk. Ha egyik vagy másik feladat megoldása a megfelelő korú magyar gyermeknek túlságosan könnyű vagy nehéz, akkor jegyezzük fel a feltűnő eltéréseket, mint érdekes jelenségeket, melyeket esetleg a különböző nemzetek intelligencia-mérési eredményeinek összehasonlításánál felhasználhatunk. Nem helyes dolog azonban a meg nem felelőnek látszó feladatot egy évvel hátratenni vagy előretolni. Ily módon könnyen azon hibába eshetnék a kísérletező, hogy az eltolt vagy hátravetett «teszt»-et nem helyettesíti pszihikailag egyenlőértékű teszt-tel. Pl. az ítélőképességet vizsgáló teszt-et esetleg olyan-



nal helyettesíti, mely az emlékezet vizsgálatára irányul stb. Ilyképen könnyen megeshetnék az, hogy a gyermek intelligenciájáról egyoldalú, tehát helytelen képet nyernénk.

A Binet-Simon-féle módszer bátran tekinthető *nemzetközi*, intelligencia vizsgáló módszernek, mert feltalálói iparkodtak a feladatokat olyképpen állítani egybe, hogy azok lehetőleg függetlenek legyenek a didaktikai úton szerzett tudástól, tehát az abszolút intelligencia mértékét kutatják.

Nézetem szerint a «teszt»-eken a legszükségesebb, hely vonatkozású változtatások engedhetők meg, pl. a francia szövegű «teszt»-ekben előfordul Szajna helyett a Dunáról, Tiszáról vagy Marosról beszéljünk, a hely szerint, hol az intelligencia-mérés történik, vagy a köztársasági elnök neve helyett a magyar király neve szerepeljen stb.

*Révész Géza dr.* igen diskutabilisnek tartja az egyes teszteknek más korosztályba való önkényes átültetését, mert ezzel az összehasonlítás a különböző kutatók között lehetlenné válik. Ha ez mégis szükségesnek mutatkozik, akkor a hiba a Binet-féle eredeti tesztekben van. Ezután kifejti a teszt-módszerek általános tudományos és praktikus elveit és alap gondolatát. Mielőtt kísérleteket tágabb helyen folytatnánk, szükségesnek találja a *teszt-sorozatok revízióját*. Tudva hibás vagy tökéletlen tesztekkel nem szabad vizsgálni a kérdéses jelenségsoportot. Ha lehet, *univerzálissá* kell alakítani a tesztek; mindenestre, ebben az irányban vizsgálatokat kellene végezni, amely kutatás nem látszik kilátástalannak, ha valóban a «tisza intelligenciát» érintik a Binet-féle tesztek. Fejtegeti továbbá a jó, használható teszt-sorozatok *kritériumait*, azután az értékelésnél a magasabb korosztályhoz tartozó tesztek nagyobb súlyának érvényesítését. Új tesztek-nél hangoztatja az egyes élesen differenciálódott szellemi rétegek tekintetbevételét (ítélet-, akaratfunkció stb.) És esetleges kiegészítését az egész személyiség és hipernormalitás vizsgálatára.

*Révész Emil* a Binet-Simon-féle «teszt»-ekkel már az 1909–1910. év és 1910–1911. tanévben végzett kísérleteket és kb. 700 kísérleti személye volt. Ezen kísérletek eredményei részben egyeznek Éltes Mátyás előadó eredményeivel, másrészt vannak kisebb eltérések, de viszont vannak homlok-egyenest ellenkező eredményei. Így a négy fillér *megszámolo-*

lása nála nem ment; az ő 7 éves kis személyei a hiányos képek szemléltetésénél nem vették észre a hiányzó részt, sőt a 8 éveseknél is egy nagy (35) százalék elnézte a képet. Viszont nála a 8 évesek megoldották a 9 fillér (3 db. egy filléres 3 db. két filléres) összeszámolását. Kísérleteimből azt a következtetés vonom le, hogy a Binet-Simon-féle «teszt»-ek általában igen könnyűek, de minden korcsoport feladatai között van legalább egy olyan teszt, amelyik egy magasabb életév számára való és minden korcsoportban találkozunk olyan kérdésekkel, amelyek az illető évfolyam tanítási anyagából reprodukálhatnak valamit és épen ezért az intelligencia vizsgálatokra nem alkalmasak.

Hangsúlyozza, hogy amit Révész Géza dr. egy. m. tanár a felszólalásában az intelligencia-vizsgálatokról kifejtett, teljes egészében osztja és csakis azon az úton remélhet értékes eredményeket a lélektan és a pedagógia is.

*Nagy László* a Révész Géza azon indítványát, hogy az összes művelt nemzetekre kiterjedőleg egyetemes érvényű tesztek készíttessenek, nem tartja mereven elfogadhatónak. A Binet-Simon-féle tesztek a tanulók intelligenciájának gyakorlati megítélése céljából készültek s ezeknek eredményeihez gyakorlati intézkedések fűződnek, például az egy osztályba utalt tanulók szétválasztása intelligenciájuk foka szerint, továbbá a bíróságilag elítélt gyermekek szétosztása ugyanezen alapon. E gyakorlati szempontból következik, hogy a Binet és Bobertag-féle fokozatokon a különböző nemzetek keretében, nemkülönben a különböző értelmi fokú csoportokba tartozó pl. a városi és falusi gyermekek megítélése számára módosításokat kell tenni. Tehát az Éltes Mátyás azon álláspontját, hogy a Binet-féle próbák módosítandók, helyesli.

Annak a megítélésénél pedig, hogy az Éltes-féle módosítások valóban helyesek-e, szem előtt tartja azt az elvet, hogy valamely módszer helyessége az eredményekből állapítandó meg. Ha az eredmények jók, a módszer is jó. Mint-hogy pedig az Éltes által alkalmazott próbák eredménye — a normális, a hipernormális és a szubnormális intelligenciájú gyermekek egyensúlyi eloszlása, — amint láttuk, megfelel a Binet-Simon és a Bobertag vizsgálati eredményeinek,



azért az Éltés módosításait, ha nem is tartja végleg megállapítottaknak, de azokat a további vizsgálatoknak alapjául elfogadja.

*Ranschburg Pál dr.:* Sajnálja, hogy a *Révész Géza* magántanár ur által felvetett igen sok érdekes és értékes megjegyzés részletes megvitatásába bele nem mehet. Csak a legfontosabbakra tér reá, amelyek általában a B. S. módszerre vonatkoznak. Révész olyan tesztekét kíván, melyek a tiszta intelligenciát vizsgálják, a Binet-féléket nem tartja ilyeneknek. Továbbá fundamentális alaptulajdonságokat óhajt csak vizsgáltatni, melyek univerzálisok, abszolútok, minden külbefolyástól függetlenek. Szeretné Révész tanár ur az *egész személyiséget*, a karaktert vizsgálni összes alaptulajdonságaival.

Mindezek óhajtások, melyeket magam is osztok.

Baj azonban, hogy valamint az intelligencia fogalma nincs egyértelműleg tisztázva, ugyanugy, ill. annál kevésbé a tiszta intelligenciáé. S ha most mi kimondanók, hogy ez és ez a tiszta intelligencia s tegyük fel, sikerülne annak vizsgálására tesztek is találnunk, több mint valószínű, hogy egyáltalán nem mindenki fogadná el, hogy a mi általunk felállított fogalom tényleg a «tiszta» intelligencia s még sokkal kevésbé fogadnók el egyértelműleg helyeseknek, jóknak beigazoltaknak a mi tesztleinket. Ennyire elméletileg állítani oda a kérdést, annyit tesz, mint lemondani az intelligencia vizsgálatáról. Ugyanigy állunk a fundamentális, az univerzális alaptulajdonságokkal, melyekre nézve tesztleink egyáltalán alig vannak. Az egész pszichológia összes kérdéseinek minden apró tényrészletükben vitán felül tisztázottaknak kellene lenniök; ehhez pedig — ugy véli hozzászóló — az egész jelen század is kevés idő lesz.

Az intelligencia-vizsgálat kérdése gyakorlati kérdés s gyakorlati szükséglet kielégítését célozza. Bár elméletileg egyértelműen tisztázva nincs, az «intelligencia» létezik s nagyjában ugyanazt értjük is alatta. A *Binet* tesztlei jelentékeny részben tényleg az intelligenciát vizsgálják, nem az iskolai tudást. Jó részt a józan kritika érettségi fokait vizsgálják a különböző korfokokon. Az «értelmi érettség» az, amelyre standard mértékeket kerestek a 3, 4 stb. éves kortól fel a 14 éves korig. Ha már most azt találták, hogy bizonyos értelmi ügyességek, ítélő miveletek sikerülnek pl. a 7 éves

gyermek túlnyomó részénél, nem, vagy csak igen kis részben sikerülnek a 6 éveseknél, ellenben nagyon is könnyen, kivétel nélkül a 8 éveseknél, akkor joggal mondhatták, ez és ez értelmi ügyesség a 7 éves kornak a jellegzetes tulajdonsága a normális gyermeknél, nagyobb valószínűséggel csak a 7 éves gyermeknél várhatom s ha megtaláltam, mondhatom, hogy az a gyermek a 7 éves kor érettségének megfelelő fokon áll. Érdeme a Binet módszerének, hogy minden korfokra a teszteknek egész sorozatát állapította meg tapasztalati alapon s egynek, vagy kettőnek jelenléte, vagy hiánya még nem dönti el jobbra, vagy balra a kérdést.

Azzal persze tisztában kell lennünk, hogy a Binet-tesztekkel nem kaptuk meg a gyermek lélektani leírását. Nagyobb részükben nem egyes izolált képességeket, hanem összetett működéseket vizsgálnak, helyesebben mérnek tapasztalati léptékkal. Az egyes tesztek nagyobb részt önmagukban nem tekinthetők pszichológiai vizsgálati módszereknek, hanem csakis mint egy egésznek részei bírnak a nékik tulajdonított jelentőséggel.

Felszólaló megemlíti még, hogy az áll. pszichológiai laboratórium jelenleg a *Rossolimo* orosz buvár által az «intelligenciás profil» megállapítására szolgáló tesztek vizsgálya, melyek a Révész G. tanár által követelt tesztekhez közelebb állanak, mert az egyes lélektani alaptulajdonságokat igyekeznek mérni egyszerű eljárásokkal.

*Eltes Mátvás* előadó Martos Ágostnének azt feleli, hogy *Binet* soha sem állította, hogy egyes képességeket akar intelligencia-skálájával vizsgálni; az intelligenciát mindig mint a lelki képességek komplexumát veszi vizsgálat alá. A próbákat sem osztotta be úgy, mint azokkal különálló lelki képességeket lehetne vagy kellene vizsgálni. Ebből a szempontból tehát minden nehézség nélkül át lehet a próbákat helyezni. De hogy a próbákat nemcsak lehet, hanem *sokszor át is kell helyezni*, bizonyítja *Binet*-nek több, ez irányú nyilatkozata. Igazolja ezt az 1908. évi és az 1911. évi skálája, amelyben maga *Binet* több próbát áthelyezett, kihagyott, módosított, ujjal pótolta, ahogy épen a módszer érdeke kívánta, Hasonlóképen járt el *Bobertag*, *Terman* és *Childs*, *Meumann*, sőt valamennyi nem francia nyelvű vizsgálat. Ha ezt nem tesszük: épen a végeredményben, a nagy átlag kiszámításánál



kapunk ingadozó eredményeket, ami lehetetlenné teszi a más nemzetek eredményeivel való összehasonlítást. Hiányos lenne a magyar módszer és jogosan akkor érhetné szemrehányás, ha a próbákat szolgailag, a magyar gyermek lelkének figyelembe vétele nélkül ültettük volna át a magyar nyelvre. De mivel az előadó nem így tett, hanem a próbákat előbb kipróbálta; ez csak előnyére válhatik a módszernek. Megjegyzendő különben, hogy épen a kísérleti lélektan az a tudomány, ahol mások eredményeit, különösen a külföldiekét, csak óvatos kísérletek után lehet felhasználni.

Ami azt az ellenvetést illeti, hogy az egyes próbákat nagyobb számú gyermekeken kellett volna kipróbálni, megjegyzi az előadó, hogy a maga részéről szívesen hozzájárul és helyesli, hogy a próbákkal a gyermekek nagy tömegén kísérleteket végezzenek. Ha a szabályszerűen megejtett vizsgálatok tömege után arra a tapasztalatra jutnánk, hogy a próbák elhelyezése másképp volna helyes, ehhez szívesen hozzájárul. Bár kijelenti, hogy a megvizsgált magyar gyermekek száma nem marad el sem a Binet, sem a Bobertag, sem a többi vizsgáló számadataitól. *Binet* 1908-ban (lásd: *L'Année psychologique* 1908. évf. 72 old.) 203; 1911-ben (lásd: *L'Année psychol.* 1911. évf. 148. és 162 old.) 99, majd 101 gyermekről közöl kimutatást. *Bobertag* (lásd: *Zeitschr. f. angewandte Psychologie* 6. Band 501. lap) 261, illetve 216 gyermeket vizsgált meg.

Hasonló számokat látunk az angolok illetve amerikaiaknál is, kivéve *Goddard*-t, aki kétezer normális gyermeket vizsgált meg *Binet* módszerével (lásd: *The Pedag. Seminary* 1911. évf. XVIII. kötet, *Two thousand normal children measured by the Binet-Measuring scale of intelligence*). Mint ezekből az adatokból is kitűnik, számadatainknál nem maradtunk el sem a feltaláló, sem a többi külföldi kutatók adataitól. E tekintetben tehát szemrehányás nem érhet. *Goddard* adatai, bár 2000 gyermeket vizsgált meg, szintén nem térnek el a többi vizsgálótól. A 218 magyar gyermek vizsgálata jelentékeny anyag, ezt itt létekor maga *Stern V.* is elismerte. Azokból következtetéseket jogosan lehet levonni. Megjegyzem, hogy ezen felül egyes próbákat 438 gyermekben próbáltam ki; de próbáltam még más gyermekeket, 13–15 éves polgári iskolásokat is, akiknek az eredményeit ezuttal

még nem használtam fel, mert az óvodások és az iskola-kötelesek intelligenciája érdekelt elsősorban.

Révész Géza dr.-nak arra a megjegyzésére, hogy a helyes megfejtések 50%-a elegendő valamely próbának egy évfolyamhoz való beosztására, előadó kifejtette, hogy Binet sehohsem nyilatkozik erről számokban; mindig a gyermekek többségéről beszél. Egyik magánlevélben közölt megjegyzése így hangzik: «Meglehet, hogy valamely próbát, bár az a 9 éveseknek lett beosztva, ezeknek a gyermekeknek csak 55%-a fejt meg. Ennek ellenére módszerünk, az általánosan elfogadott és követett elvek alapján, mégis alkalmas az ezen korban levő gyermekeknek. Ha valamely próba a gyermekek 90%-ánál sikerül, az talán nagyon is könnyű ennek az életkornak.»<sup>1)</sup> Ebből kitűnik, hogy *Binet* szerint valamely próbát egy-egy életkornak akkor *kell* beosztani, ha a helyes megfejtések százalékszámja 55—90% közt mozog. Ezt a számot azonban pontosan kellett meghatározni, mert ha nagyobb eltéréseket engedünk, igen nagy ingadozás mutatkozik az eredményekben is. Meg kell jegyezmem azonban, hogy a 10—15 évesek próbáinál magamnak sem sikerült mindig az 55%-os megoldást elérnem; aminek okáról fentebb említést tettem. (Tudniillik, hogy a jobb anyag ebben a korban eltávozik az elemi iskolából a felsőbb iskolába.) Botertag a 60—80% mellett van; bár ezt az eredményt az ő módszerével sem lehet mindig elérni. Végérvényesen nem kívánnék e tekintetben állást foglalni. Mindenesetre világosságot derítenek majd a kérdésre a további kutatások magyar gyermekek.

Ami az intelligenciára vonatkozólag tett, lényegbe vágó megjegyzést illeti, arra csak annyit jegyzek meg, hogy a bevezetőben szabatosan körülírtam, mit értek intelligencián. Ezt az intelligenciát vizsgáljuk a Binet-féle skálával, amire az kiválóan alkalmas is. Ha valaki az intelligenciának ezt a meghatározását el nem fogadja és kétségbe vonja, hogy az ő általa értett intelligenciát a Binet-skálával vizsgálni lehessen, akkor be kell látnom, hogy e tekintetben elvi szempontok választanak el. Erre nézve határozott választ csak akkor lehetne adni, ha majd megtudjuk, mit ért az illető az intelli-

<sup>1)</sup> L. *Bobertag* munkáját a *Zeitschr. f. angewandte Psych.* 6. kötet 504. oldal.



gencia alatt. Ha ezt közli, akkor megmondhatom, hogy az ő értette intelligenciát a Binet-féle módszerrel lehet-e vizsgálni vagy sem.

De hogy az intelligenciának azt a — mondjuk — formáját, amit az előadó a bevezetőjében körülírt, lehet a Binet-féle módszerrel vizsgálni: azt az eddigi hazai és külföldi pszichológusok kutatásai igazolják.

Vizsgálataihoz azt az iskolát kereste ki, amelyben lehetőleg minden szociális réteg képviselve van, de mégis az értelmes munkás-elem van többségben, ezeknek akarta a gyermekeit megvizsgálni. Ebből van legtöbb; ezt kell átlagnak tekinteni. Így járt el Binet is, így a többi külföldi vizsgáló is.

Révész Emilnek arra a megjegyzésére, hogy miért nem más, jobb gyermek-anyagon végezett vizsgálatokat, előadó kifejti, hogy most a legnagyobb számot képviselő szociális néposztály gyermekein akart vizsgálatokat végezni. Erre az Erdély- és a Bezerédi-utcai iskolák növendékei alkalmasak.

Az kétségtelen, hogy újabb vizsgálatoknál itt-ott eltérő eredményeket kapunk: hogy a Lipótvárosban a kitünő nevelés mellett felnőtt tehetséges gyermekeknél, vagy az erdélyi havasokban nevelődő, szűk látókörű tanulóknál többé-kevésbé jelentékeny eltolódások lesznek, amennyiben az egyiknek könnyűek, a másiknak nehezek lesznek ezek a próbák; ezekre a kivételekre a módszer tökéletesítése után esetleg vissza is térhetünk. Azonban a módszer nem a kivételekre, hanem a nagy átlagra volt tekintettel, és az a mai alakjában az átlagos magyar gyermek intelligenciájának akar a mérője lenni. Igen sajnálja különben, hogy a felszólaló vizsgálatainak eredményét nem láthatta; mert egyedül ebből lehetne jogos következtetéseket levonni. Ami Révész Emilnek azt a megjegyzését illeti, hogy vannak próbák, amelyeknél homlokegyenest ellenkező eredményre jutott, előadó megjegyzi, hogy Révész Emil, aki öt éve foglalkozik a kérdéssel, eljárásáról vagy eredményeiről eddig közlést nem tett. Ha ezt megteszi, könnyű lesz az eltérés okát megtalálni. Természetesen, csak azokat az eredményeket lehet összemérni, amelyek egyöntetű eljárás mellett jöttek létre. A vizsgálatoknál követett eljárását az előadó megírta «a gyermeki intelligencia vizsgálatáról» szóló munkájában s így mindenkinek módjában lesz az eredmények ellenőrzése. Azzal a

nézetével, hogy a Binet-próbák «általában igen könnyűek» Révész Emil körülbelül egyedül áll, mert a művelt nemzetek gyermekein végzett eddigi vizsgálatok egytől-egyig azt igazolják, hogy a Binet-próbák a 9–10 évtől kezdve igen nehezek s csak az alsó évfolyamokéi (3–6 évesekéi) bizonyultak könnyűeknek.

A módszerünk ma még nem tökéletes, de nem tökéletesek a külföldiek sem; de azzá lesz. És hogy a végérvényes próbák és törvények minél előbb kialakulhassanak, kívánatos, hogy a próbákat széles körben alkalmazzák. Vizsgálják meg a különböző vidéki, különösen a városi gyermekek viselkedését a próbákkal szemben s az eredményeket közöljék velünk vagy a szaklapokkal. Minden *szabályszerűen* végrehajtott vizsgálatnak, akár megerősíti az, akár nem az előadó által felállított tételeket, nagy fontossága van a módszer tökéletesítése szempontjából.

De már most ezeknél a vizsgálatoknál is látunk bizonyos eltéréseket a különböző szociális rétegekből származó gyermekek között. És itt nem mindig a vagyonos néposztályok gyermekeié az elsőség. Pl. az ércpénzek felismerése is egyike azoknak a próbáknak, amelynél a jobbmóduak gyermekei hátrányban vannak a szegényebb néposztályok gyermekeivel szemben. Ez utóbbiaknak ugyanis többször van alkalmuk arra, hogy pénzen bevásárlásokat végezzenek, míg a vagyonosabb szülők gyermekei csak később jutnak ezekhez az alkalmakhoz; amikor aztán jelentékenyen nagyobb összegek felett is rendelkeznek, mint a szegény néposztályok gyermekei. Talán nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a takarékoság is helyesebb irányban fejlődik ki éppen ez okból a szegényebb néposztályok gyermekeinél.

De legyen szabad rámutatnom arra is, hogy átlag véve a jobb nevelésben részesülő, vagyonosabb néposztályok gyermekeinél főleg az alsóbb életkoroknál találunk előnyt, ami a 8–9 évek után eltűnik, vagy igen kicsire redukálódik. Elmondhatjuk, hogy ezt az előnyt az iskola, vagy jobban mondva maga az élet a legtöbbször meg is szünteti.





# Pedagógiai Törekvések.

## A serdülő-kor.

Irta: Tuzskai Ödön dr. iskolaorvos Budapesten.

Két fejezet szerzőnek hasonló című tanulmányából, amelyet vázlatosan előadott a január 10-iki budapesti nyilvános gyermektanulmányi értekezleten.

### II.

#### A nevelés eszközei és hatása.

Ezen cím alatt röviden összefoglalom a serdülőnek helyzetét a családban, a társadalomban és az iskolában. Amint láttuk: van *enyhény*, van *középsúlyosan* és *súlyosan* lefolyó serdülő kor. A két első átlag normálisnak nevezhető, mert habár mindenkép forradalmi jellegű ezen átmeneti időszak testre és lélekre egyaránt, mégis lassanként átlag már a huszadik év végétől kezdve, elülnek a nagy hullámzások, kisebbednek a szélsőséges cselekvések számai és nyugalmasabb hangulat lesz uralkodóvá az ifjú egész lényén. Ezzel egyidejűleg a gondolkozás nyugodtabb, rendezettebb pályára lép, tisztább abstrakciókra lesz képessé és mindegyre szilárdabb *morális* életfelfogás és ezzel együtt jellem képződik benne, melynek alapján aztán intuitív szemekkel látja helyzetét a társadalomban és a társadalmakat a világrendben.

Megmozdul lelkében egy új érzés, a *jóság mások iránt* (altruizmus) és előttünk áll nemsokára a kötelesség szentségét, a munka és felelősség nagy kötelességeit megismerni kezdő majd egészen öntudatos ifjú, aki felveszi a harcot és *önállóan* folytatja azt.

Ezzel azután a pubertás kora befejeződött.

Családnak és iskolának valamint a felnőttek egész társadalmának az a kötelessége, hogy jól megismerje ezt az átmeneti életszakot. Találón mondja Kenedi Géza egy ezen kérdésről szóló cikkében: «Azt hiszem a XX-ik század kulturfoltjai között a legsötétebb az a tisztázatlan viszony,

amelyben a művelt ember a maga serdülő gyermekével szemben áll.» Az iskola sincs különben.

Családnak, iskolának és társadalomnak a megértés után első teendője a *jóságos türelem a serdülő korban levők iránt*, mely főleg azon meggyőződésből fakad, hogy a serdülés maga is betegség.

A család legközelebbi feladata ennek az iránytű nélküli élethajónak irányítása és ebben ismét, ha a mondotlakat tartjuk szemelőtt, az *önmagán való uralom fejlesztése lesz a fő feladata rendszeres munkához való szoktatás útján.*

Láttuk, hogy minden baj az önfékezés hiányosságából, vagy sokszor teljes hiányából eredt és ezért is mindenekelőtt a lélek egyik legnagyobb erejét, az akaratot kell életre hívunk az ifjúban.

Ezt persze sokkal könnyebb tanácsolni, mint a gyakorlatban megvalósítani, de azért a normális serdülések legnagyobb részében sikerül, ha foglalkozunk vele.

Az alap, melyre állunk, az érzésvilág óriási tereuma, mely a serdülőkorban a legtermékenyebb föld.

Mindenekelőtt *csendes példaadásokkal* kell és lehet hatni rájuk, melyekben fiuk számára az apa, leányok számára az anya jár rendesen elől, kivéve ha a serdülők nemükkel ellenkező egyéniséggel bírnak (lányos természetű fiuk és fordítva). Mindenesetre a rendszeres *munkára* való szigorú szoktatás az akarat legjobb nevelője. Ez a szigor, ez a szoktatás egyenesen fájdalmas érzést kelt a serdülőben, mely fájdalom azonban lassanként enged intenzitásából és végre megszűnik. Ilyenkor már szereti, kívánja a munkát és ez lesz élete legjöltevőbb elemévé. Az akarat kiserkentése, ha a lélek az igazi belátás útján megtermékenyült annak nagy gondolatától: fájdalmak között történik, mint a szülés, mely sokszor kinos vajadások között folyik le. De ez a hasonlat azért is találó, mert csak az első szülés nagyon fájdalmas, a többi rendesen könnyű.

Igazságos és mindenekfelett következetes bánásmódban részesítsük ugyan őket, de mindig nemes jósággal párosulva, mert a serdülő sokkal kevésbé éles megfigyelője és bírálója szüleinek, mint a gyermek, de annál gyorsabban félre is ért valamit és hihetetlenül érzékeny a könyörtelenség, vagy az igaztalansággal szemben.



Ez utóbbiak a valóságban talán nem is igen fordulnak elő, de ilyennek látszanak, különösen az impulzív és felületes ifjúság előtt.

Érzésvilágukhoz átlag elég könnyen férhetünk, a kulcsot a szentimentalizmusra, a romanticizmusra és miszticizmusra való hajlamuk adja kezünkbe. Ezt a kulcsot azonban igen óvatosan kell használnunk, nehogy az ifju észrevegye a szándékot, mert akkor hosszú időre teljesen elzárkózik előlünk.

Legtanácsosabb talán egyes napi eseményekhez akaratnevelő megjegyzéseket fűzni. Jobbak a rövidek és a szivből fakadók, mint a terjengősek és határozottan rosszak a moralizáló prédikációk.

Egész szívével és lelkével szeret minket és bizik bennünk, ha természetesen maradunk előttük, és nem játsszuk a félistent, a csalhatatlant és a törhetetlent, mert ha csak egy pillanatra is elgyengülünk ezen szerepünkben, ezt azonnal kéri a serdülő gyermek és bizalma megcsökken bennünk, sőt önkénytelenül gúnyos, vagy szarkasztikus tartalmú gondolatot, vagy érzést kelt fel benne a mi rovásunkra. A legtöbb normális serdülő előtt ellenben a természetes emberi életet megélő, de ideális célok felé törekvő szülők mindig mélységes gyermeki szeretet tárgyai, a pózoló szülőket ellenben szégyenli.

A napi eseményeken kívül a jó olvasmányok, melyek alapgondolata az akarat és önfegyelmelés csodás diadalai, nagy szolgálatot tennének, ha volnának. Egy-kettőt láttam magyarul is, de odarakták a könyv címe fölé, hogy: gyermeknevelési könyvtár. Alcimül pedig: Az akarat és jellem nevelésére. Ilyet, hol a célzatosságot észreveszi, a legtöbb serdülő fiú, vagy leány soha a kezébe nem vesz és mielőtt egy szót is olvasott volna belőle, máris unja és lekicsinyli.

A pubertas végén azonban a legtöbb fiú már kezd érdeklődni az ilyen munkák iránt, meg is veszi azokat, sőt néha el is olvassa.

Ha volna ilyen literaturánk, ezeket romantikus címmel kellene ellátni és olvasásukat megtiltani, igen kapósak volnának.

Ha volna neki való szindarabunk, ilyen előadások bizony hatnának rájuk, főleg a hozzájuk fűzött ügyes, rövid refleksiók útján.

Amint a korban előrehalad a serdülő, mindinkább átmehetünk az érzelmi területről az értelmire. De ezek kezdetben csak rövid kirándulások lehetnek, és olyan körben mozogjanak, melyben a serdülő hajlamainál fogva szívesen tartózkodik. A szóbeli szuggeszcióknál azonban százezerszer többet ér a példa és ha látja, hogy apja becsületesen és rendszeresen nagy energiával dolgozik, sohasem henyél, dorbézol, kártyázik, vagy iszik, sőt lenézi, megveti az így élőket, akkor a fiu ideig-óráig esetleg megtévedhet ugyan ugynevezett baráti befolyásokra, de apját mindenkor utánozni akaró nagy belső törekvése végre is visszavezeti a tisztességes munka útjára. Erről az utánzási hajlamról még azt kell megjegyezmem, hogy ennek fő eleme nem a majmolás. Tagadhatatlan, hogy ilyen tartalma is van, de csak külsőségekre szorítkozik legtöbbször.

Számtalan esetben tapasztaltam ugyanis, hogy olyan fiú, ki életének korai évében elvesztette apját, mégis teljesen annak szokásait, beszédmódját, mozgását utánozza a környezete nem csekély bámulatára.

Így van ez a lelkiekben is, úgy hogy itt nem egyszerűen utánzási hajlamról kell beszélnünk, hanem öröklött testi és lelki tulajdonságokról.

Olyan esetekben azonban, hol a fiú csak kis részben örökölte apja természetét, ezen jelenségek nem mutatkoznak ily élesen, de fejlődhetnek, ha apja él és közöttük kedves, benső a viszony.

Az önfegyelmzés tanítása és szoktatása tehát a családi nevelés legfontosabb feladata és azon alapelv megértése, hogy a jót magáért a jóért, a szépet a szépért szeretjük és tesszük, de mindezért semmiféle égi, vagy földi jutalmat ne várjunk, csak azt a boldogító érzést, a belső világunkat nemesítő fölemelő gondolatot, hogy az erényt az erényért magáért kultiváljuk. Ezen gondolatok megértésére minden életkor alkalmas a maga módja szerint, de hatásosabbak a serdülés későbbi éveiben: ez lesz a morális élet alapjainak megerősítése.

A lelkiismeret minden ember saját külön házi istene, mely önbírálatot végez és ítél felettünk, ezuton kezd fejlődni és lesz lelki életünk leghatalmasabb faktorává. Bűnbocsánat, megtisztulás mindezen belső erő nagy és saját hatalma kö-



rébe tartozik és épp úgy kifejlődhetik a legegyszerűbb emberben, mint a komplikált műveltségűben, tehát általános és egyetemes erő, melyben általános, vagy kivételes nagy karakterek állanak.

Ha a szülő igazán gondos nevelést óhajt adni gyermekének, akkor már jó korán a szépség gondolatát oltja lelkébe. Elsősorban a természet csodás fenségének szépségeit, azután az emberi művészet gyönyörűségeit; amely szív és elme ezeket felveszi magába, soha rossz, sivár egyén nem lehet.

Sokszor mily egyszerű eszközökkel sikerül ez, azt csak azon ember tudja, ki a szugesztio nagy erejét és a serdülőknek szinte betegesen fokozott szuggesztibilitását ismeri.

Ha pl. a szülők csodálattal és szeretettel bámulnak meg egy szép épületet, szobrot, képet és valamely szép pl. «érzelgős» zene, bájos melódia könnyekig meghatja őket, ha ezen dolgokról úgy maguk között kedves, meleg, talán áradó vagy lelkes szavakkal beszélnek, mintha nem is vennék észre a figyelő ifjúságot, és ha titokban kisebb-nagyobb képet, szobrot, rajzot stb. gyűjtenek, akkor megfogják a serdülő lelkeket a művészetek számára és a majdnem gyermeki lélek mélységébe viszik örökre, kitörülhetetlenül.

Sok más dolognak is összhangban kell azonban ezzel lennie, másként a szórakozott, közömbös, vagy durvaságra beállított egyén egyszerűen nem veszi tudomásul az egészet. Ezek az esetek, úgy tapasztalom 25 éves orvosi gyakorlatomban, ritkábbak. A természet csodálatos szépségeihez sem kell világ körüli nagy utazás, elég a legközelebbi mező, erdő, de hát ehhez érteni kell, illetőleg egy-két nemzedéknek így kell nevelődnie, hogy utódait is így nevelhesse.

Nagyon nehéz ilyen kérdésekről nagy általánosságban beszélni, de lelkünk egész melegével és meggyőződéssel merjük ajánlani, hogy ilyen és hasonló tanokkal impregnálhatják szinte észrevétlenül a fejlődő ifjúságot, ezektől nem lesz lelke elfogult, legendárius alapokhoz kötött, régenmult idők-höz illesztett és ma érthetetlen, tárgyitalan világnézetek által lekötve, inficiálva, hanem *szabad* marad, de jóságos, erős, biztos és tele hittel a jónak, igaznak, szépnek diadala iránt.

A világrahozott hajlam, lelki állapot és milieu, melyben él, természetesen sokszor áthuzza számításunkat, de ugyanez

minden más rendszert is felborítana, és ami kicsinyes, vad, egoista, opportunus, hochstapler, hipokrita, kigyó vagy patkány bennük, az kitör és szerepet kér mindezen, vagy más világnézetű tanítások ellenére is, legfeljebb szelidül, módosul egy kicsit, míg a kriminalitás elfajulási alapon áll és fejlődik nagyobbra végzetes utjain.

Igaz szivbeli fájdalom és szigorú elmeorvosintézet, mely izolálja őket örökre az emberi társadalomból, ez az, amit a jó és okos ember ezeknek adhat.

Más kérdés az, hogy korai felismerésük szempontjából mit kell a családnak tennie, tudnia. Okos, figyelmes, gondos *házi orvosra* kell bízni a kérdést, végre is, ha nem reménytelen ma a rák, a tuberkolózis gyógyítása, ha a mai időben, melyben legyőzte az orvostudomány a torokdifteriát, a tetanust, a lueszt, akkor nem szabad ezen testi-lelki nyomoruság előtt sem kétségbeesnünk, csak jól kell megésszelelni, sok-sok ezer esetet látni, egy nap ezek számára is virrad és megjő a gyógyító-mód.

A családban tehát a legnagyobb nevelési tényezőket vonultatjuk fel és támaszkodunk a serdülő túlfinom érzelmi világára, nagy utánzó hajlamára, szuggesztibilitására. Az iskola is mindezen tényezőkkel dolgozik, vagy dolgozzék.

De még egyéb hajlamokra is támaszkodjék: így első sorban önérzetére, aztán önállóságára való törekvéseire, az iskolában való megható szolgálatkészségére, szereplési vágyára anélkül, hogy ezeket kórosan túlfejlesztené.

Talán egyik legszerencsésebb formája a hazánkban is elterjedt «őrszem» — (boyscout) — rendszer a jó karakter kifejlesztésére: bár túlzásoktól nem ment és nem egy alakjában a messzebbre látás, a szabad nézés képességétől fosztják meg a tanulókat.

Mindenesetre nagy hibának kell tartanunk a *középsiskolákban* kivétel nélkül divó bánásmódot, mely az iskolai rend szent nevében egyformán és teljesen elnyom minden önálló törekvést, *lefelé nivellálja a tömegnevelés útján szorongatott egyéneket, kizárja az individualizálás lehetőségét és így éppen a serdülő korra nem alkalmas intézmény úgy ahogy ma van.*

Engem nagyon meghatottak annakidején az «Eaton-College»-ben tett látogatásom alkalmával a párbeszédék



sorozatai, melyek a tanár és tanítvány között folytak le, melyben az ökölnyi kis diákot is «Dear Sir»-nek, tisztelt uramnak nevezte. Másként bánt a fiatalokkal mint az idősebbekkel és mindegyre jobban engedte kifejlődni a nagyobbakban a férfiasat, az önállót.

Saját felelősségének tudatára ébreszti ez uton az ifjúságot és arra alapítja kötelességtudását és mindezt úgy, hogy tanár és tanítvány között nem tátong áthidalhatatlan űr, hanem barátság és szeretet köti össze őket.

Az iskola mindazon nevelési alapelveket, melyek első csiráit a család oltotta be, továbbfejleszti, kialakítja. Így pl. a természeti szépségek megszeretését a családi nevelésen belül kapja királyi ajándékkul, de megértését az iskola vállalja magára. Tanulás, tudás dolga ez, de a szív sohase maradjon hidegen e tudás mellett és akkor új és mélyjártatú világnézet elemei jutnak az ifju egyénbe, melynek szépségével megsejti a titkok titkát, a végtelenséget, a kauzalitás örök törvényeinek csodás rendszerét!... Ugyancsak az iskola mélyíti el az ifjak lelkében a művészi szépség nemes fogalmait, midőn azok történetét tárgyalja, megértésükre vezet és kulturjelentőségüket kiemeli. Az iskola feladata ezeken kívül a gyakorlati élettel való kapcsolatot megteremteni és az ifju ember minden ténykedése mellé hűséges jószágos tanácsadóul, kísérőül az egészségtant kirendelni.

Amely serdülő ifju figyelmét az egészségtanra irányítottuk, az a serdülő kornak sok-sok száz veszedelmét kikerüli, mert az ember ősi ösztöne az élet utáni vágy, a serdülő diák ideálja pedig a testileg erős, a győzelmes atléta, a híres sportember.

Sokkal előbb és sokkal általánosabban jelenik meg ez az ideál a fejlődő diákember életében, mint a szellemi heroszok eszménye és ez a vonás erős sajátsága a pubertás korának.

Talán egy méhenkívüli élet ontogenezisének jele ez, mert az ókor művelt népei is legfőképpen a testi erő kultuszát üzték és csak igen lassan fejlődik oda sok ezer éves véres küzdelmek között az emberiség, hogy a szellemi erők versenyét sokkal nagyobbra értékeli a testieknél.

Lelkesen és szeretettel előadott egészségtan tehát a serdülő ifjuság kedves témája, főleg ha azzal foglalkozik,

hogyan kell védekezni a fertőző betegségek ellen, hogyan kell az egészséget fenntartani és növelni, hogyan kell a testi erőt és ügyességet növelni. Rajongó sportemberek majdnem mind érdeklődéssel hallgatják higiéné tanításait, mely megvédi őket a sport ártalmaitól és egyben segítségükre van a szellemi munkával járható testi és szellemi hátrányok leküzdésében.

Csodálatos odaadással tanulják az életmentés, az első segélynyújtás tanításait és valósággal büszkék és boldogok, ha ilyen szolgálatokra nyílik alkalom.

Ezek a tanítások pedig lelkükbe viszik a legnemesebb *altruizmus* csiréit és így segítik szelidíteni az abban fejlődött túlzó önzés ösztöneit, vagyis jobbá lesznek és megtanulnak szenvedő embertársaikkal is törődni és ezzel együtt iszonyatot, ijedelmet legyőzni, ha segíteni akarnak.

Ezuton tehát szintén az önfegyelmzés nagy gondolatát, érzését fejlesztik bennük.

Mint soraink elején mondtuk, a fejlődő sexualitas a leghatalmasabb momentuma a serdülő kornak, a halasztást nem tűrő ösztönök parancsoló erővel sodorják a szegény mámoros fiut (*Die Jugend ist ein Rausch — ohne Wein auch*) a kielégítés sokszor nyaktörő utjaira. De ezen elementáris erejű vállalatokba beleszól az egészségtan, dörgő hangon és meleg intelmeivel.

Ezért is a legsürgősebb és legfontosabb kötelességünk a középiskolában az egészségtant lelkesen tanítani és ezen belül a szexuális életről a szükséges felvilágosítást megadni.

Az iskola oldja meg tehát ezt a kérdést ügyes, tapintatos pedagógus lelkületű orvosa útján és ne a család. De ne nagysokára a serdülés tüneteinek fellépése után, ha igazán nagy hasznára óhajt lenni a tanulónak és nem akar elkésni tanításaiival.

Mindez és sok más azonban nincs így a mai középiskolákban és ebből beláthatók, hogy mily nagyok és sokoldalúak a *közoktatásügyi kormányzat teendői az iskola reformoknál, ha a középiskolát a serdülő kor követelményeivel akarja összhangba hozni.*

Szent és halaszthatatlan kötelesség, mely nélkül nyomor és kétségbeesés kíséri az embereket nehéz életutjukon!

A társadalom védje és segítse a serdülőket szeretettel,



tudással. Egyrészt már megtette kötelességét, midőn a fiatalokúak biráskodásáról szóló törvénycikket létesítette, de ezzel távolról sem merítette ki feladatait.

Mély meggyőződése szerint ugyanis nemcsak az iskolának kell segítségére lennie, hanem nagyszabású preventív működést fejthet ki a serdülők kisiklásainak meggátlása céljából.

Egy láthatatlan, de erős kötelék fűzze össze a társadalomnak összes szülőit, kiknek kamaszodó gyermekeik vannak, egyenesen ez utóbbi körülmény miatt, melyet közös bajnak tekinthetnek és ez a titkos nagy egyesület egyetlen célja: *egymás segítése a serdülők életfolyásának ellenőrzése körül.*

Nagy belső okok ugyanis akkor válnak a serdülők végzetes sorsává, ha a nagy társadalom közönyösen, vagy léhán nézi dolgaikat.

A fiuk úgy siklanak ki és törnek le, ha ismét serdülő fiukra, vagy serdülő lányokra találnak, kik bűneiknek részei, sokszor indító-okai.

Ezek a szüntelen felpanaszolt rosszak, a mások serdülő gyermekei, ha ezek szülői, nevelői, gyámjai, vagy szállásadói egyöntetű megértéssel járnak el a maguk kamaszaival szemben, sokkal kevesebbet árthatnak. Hisz mindegyik serdülő a másokéi, illetve a mienk.

Ha a családi élet nagy belső kötelességei felé fordítanak szemeket a szülők, akkor látnák, milyen óriási sok ott a tenni való, de akkor nem érnének rá a közélet egyes lármás és meddő mozgalmaiban, vagy a kávéházi, korcsmai élet utálatos hétköznapi szórakozásában elmerülni és megmen-tenének egy világot, a közvetlen követő generációt, saját gyermekeiket az egyenes ut, a kötelességteljesítés és az egészséges élet számára.



## Gyógypedagógiai oktatásügyünk.

Irta: Fürj Pál gyógypedagógiai tanár az ideges gyermekek áll. intézetében, Budapesten.

Az a jelentés, amellyel a gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsa a saját működéséről s a felügyelete alatt álló intézményekről évről-évre beszámol, a maga száraz adathalmazával is hoz mindig valami érdekeset, ami az ügy iránt érdeklődők figyelmét felkeltheti. A fogyatékos gyermekek oktatásügyének fokozatos fejlődése pedig mindig örvendetesen megállapítható ezekből a jelentésekből.

Fejlődést mutat a szaktanácsnak az 1913. évről szóló s a «Magyar Gyógypedagógia» c. folyóirat ez évi első számában közzétett jelentése is.

Uj intézményként keletkezett az 1913. évben a szegedi s a marosvásárhelyi kisegítő-iskola. Ezzel a szellemileg fogyatékosok nevelő intézményeinek a száma a szaktanács kimutatása szerint 13-ra, az oktatásban részesülő gyengeelméjű és gyengetehetségű gyermekek száma pedig 797-re emelkedett. A kimutatásnak ez a része ugyan nem teljes. Valahányszor a szaktanácsai jelentéseket olvasom, mindig felvetődik előttem a kérdés, miért nem terjed ki az a székesfőváros által fentartott kisegítő-iskolákra is? Tudtommal a fővárosnak már egy egész sereg kisegítő-iskolája van, talán három egész külön önálló igazgatás alatt is áll. Nemcsak a teljesség, hanem a jelentőségük is megkivánná a róluk való megemlékezést. Ennyi megjegyzést mégis találunk ide vonatkozólag a mostani jelentésben: «Javaslatot terjesztett elő a szaktanács, hogy a székesfőváros területén levő községi kisegítő-iskolák vétessenek ki a kir. tanfelügyelőség hatásköre alól és tanügyi szempontból a szaktanács felügyelete alá helyeztessenek.» Talán, ha majd ez a kérdés tisztázódik, nem fognak hiányozni a fővárosi kisegítő-iskolák sem a jelentésből. Ha még a «Szeretet» egyesület rákos-szentmihályi intézetét, a Frim-féle intézetet, Dósainé Révész Margit dr. gyógypedagógiai szanatóriumát s a balf-i epileptikusok intézetét is számításba vesszük, mint amelyek szintén nem foglaltatnak a jelentésben, a tanításban és intézeti elhelyezésben részesülő fogyatékos elméjük száma megközelítené az 1500-at. Így a gyengeelméjük és gyengetehetségük ügye, későbbi fejlődésének ellenére,



számbelileg hamar túlszárnyalja úgy a siketnémák, mint a vakok ügyét. Ez abból a sajnálatos körülményből következik, hogy a fogyatékos elméjűek száma hazánkban a 30 ezeret is meghaladja, míg siketnéma és vak hál' Istennek jelentékenyen kevesebb van.

A gyógypedagógiának legújabb ágazata, az ideges gyermekek budai alsó és középfokú áll. intézete ma már 5-ik évét éli. Növendékeinek száma elérte a 36-ot, akik között az elemi iskolától fel a VIII. gimnáziumig csaknem minden osztályú tanulót találunk.

A vakok ügye 11 intézménnyel van képviselve és 835 vak egyén nevelésére, tanítására és foglalkoztatására terjed ki, akik között 3 vaksiketnéma is részesül oktatásban a vakok budapesti orsz. intézetében.

A siketnémák iskoláinak száma nem szaporodott, de a 16 intézetben az előző évinél 129-el több, vagyis összesen 1757 növendék részesült nevelésben és tanításban. Az intézetek közül nagy ünnepe volt a kolozsvárinak, mert ebben az évben ülte meg fennállásának 25 éves jubileumát. Igen jelentős esemény a siketnémák oktatása terén *Borbély Sándornak* «*A némák megszólaltatása*» c. művének megjelenése.

Beszédhibák javításával mind többen kezdenek foglalkozni vidéken is. A fővárosban állami, községi és magán tanfolyamok is vannak. Vidéken Kassán, Szegeden, Petrozsényben és Kolozsvárott tartattak tanfolyamok.

A gyógypedagógiai képzőn szakképesítést szerzett 13 hallgató. A gyengetehetségűek oktatására képző szünidei tanfolyamot 31 tanító hallgatta. Beszédhibák javítására képesítő tanfolyam nem volt.

A fentiekben kiragadott s első sorban gyógypedagógiai dolgok mellett találunk a jelentésben szorosabb értelemben vett gyermektanulmányozási vonatkozásokat is. Ott van mindenekelőtt a gyógypedagógiai pszichológiai m. kir. laboratórium, amely csaknem azonos a Gyermektanulmányi Társaság kísérleti szakosztályával. «A laboratórium feladatához hiven a gyógypedagógiai képző hallgatóinak kiképzésével és többféle tudományos kérdés megoldásával foglalkozott. Ennek eredményei részint önálló füzetekben, részint egyes folyóiratokban jelentek meg. A laboratóriumban hetenként kétszer tartott rendelésen 89 szellemileg abnormis gyermek

részesült díjtalanul orvosi tanácsban. A laboratóriumban folyt le a tanítóképző intézeti tanároknak a kísérleti pszichológiából való kiképzésének egy része és itt folyt le az iskola-orvosi és egészség-tanári kurzus is. A laboratóriumot az év folyamán több bel- és külföldi neves pedagógus és orvos látogatta meg tanulmányozás céljából.»

*Éltes* Mátyásnak «Hogyan vizsgáljuk meg a gyengetehetőségű gyermekeket» című füzeté és kérdő íve szintén közelebbről érdeklí a gyermektanulmányozást és bővebb ismeretetésre tarthat itt számot. (Már megtörtént. L. a f. évi II. füzet 106. lapját. Szerk.)

A szaktanácsi jelentés első helyen említi Náray-Szabó Sándor államtitkár urnak, a magyar gyógypedagógia megteremtőjének 26 évi áldásos működése után történt nyugalomba vonulását. Akik közvetlenül ismerik az államtitkár urnak e téren kifejtett óriási nagy, gyönyörű szép munkálkodását, azok mélyen átérzik azt a veszteséget is, amit távozása jelent. De némi vigasztalást mégis nyújtott ő az ügynek s «minden szónál hivebben tükrözteti vissza őméltóságának a gyógypedagógiai intézmények iránti nagy érdeklődését és szeretetét az a körülmény, hogy a szaktanács elnökségét nyugalomba vonulása után is vállalni kegyes volt. A szaktanács jövő sikeres munkálkodásának ez nagy biztosítékául szolgál.»

A «Magyar Gyógypedagógia» januári számában a szaktanácsi jelentést megelőző cikkben hosszabb megemlékezést olvashatunk Berkes Jánosról, abból az alkalomból, hogy szaktanácsi előadói működésének 10. évét töltötte be. Kétségtelen, hogy Berkes igazgatónak az intézetek adminisztrálása körül nagyok az érdemei s nagy munkásságának már szép gyümölcsei is vannak.

A *Magyar Gyógypedagógia*, ahonnan e sorokat vesszük, állandó és élénk tájékoztatást nyújt e különleges oktatási ág minden mozzanatáról. Azoknak, akik a gyógypedagógia iránt közelebbről érdeklődnek, melegen ajánljuk a lapot figyelmükbe. Szerkesztője *Schreiner* Ferenc tanár, Budapest, I., Alkotás-utca 32., aki bárkinek szívesen nyújt tájékoztatást fogyatékos gyermekekre vonatkozó ügyekben. A lap megjelenik havonta legalább 2 iv terjedelemben, előfizetési ára évi 10 korona. Kiadóhivatal VII., István-ut 95.



# Jog és védelem.

## Pedagógiai és gyermektanulmányi szempontok az elhagyott gyermekek állami védelmének magyar rendszerében.

Irta s a március 21-én tartott gyermekvédelmi szakértekezleten előadta Nemes Lipót tanár, a jogi és gyermekvédelmi szakosztály titkára. (L. a III. füzet 230. lapját.)

Két közlemény.

### Bevezetés.

Midőn az Első Magyar Gyermektanulmányi Kongresszus után Szana Sándor dr. kir. tanácsos úr, a budapesti áll. gyermekmenhely igazgató-főorvosának előterjesztésére gyermekvédelmünk tanulmányozására felkértem, végtelen öröm és lelkesedés fogott el — nem a megbiztatás ténye miatt, hanem azért, hogy dolgozhatom századunk legjobb alkotásában: az állami gyermekvédelmünkben. Örültem, hogy ezen szép alkotásunkat a maga valóságában, a reális életben lesz alkalmam megismerni. Az ilyen tanulmányozás igaz, hogy fáradságos, de erős a meggyőződés, hogy sokkal hübb képet nyertem gyermekvédelmünkről, mintlia az egész világ gyermekvédelmének filozófiai rendszereit a könyvekből megismertem volna.

Én azt hiszem, hogy nevetséges lennék a gyakorlat emberei előtt és semmivel sem vinném előbbre az ügyet, ha a gyermekvédelemről megjelent számtalan tanulmány alapján egy új tanulmányt írnék.

Ez már csak azért sem volna helyes, mert minden nemzetnek mások a szociális viszonyai, más a kulturája, népének faji sajátosságai, életviszonyai, szokásai, tehát helytelen utakon haladnánk, ha a nyugati népek gyermekvédelmi rendszereiből ajánlanánk átplántálni eszméket, reformokat minden kritika nélkül, csak azért, mert műveltebbek, kulturáltabbak nálunk. De hisz e téren erre nincs is szükségünk. A magyar gyermekvédelem oly alapon nyugszik, mely min-

tául szolgál a művelt nyugatnak is. Egy évtizedes multjával kiállotta a tűzpróbát, de egyuttal megmutatta azt is, hogy az ideálisan megalkotott rendszer a gyakorlatban hol mutat hiányokat, melyik az az irány, amely irányban gyermekvédelmünknek fejlődnie kell. Itt e helyen nem lehet az a célunk, hogy gyermekvédelmünkről a sokat hallott frázisokat elmondjuk, mert igazán felesleges önmagunkat legyezgetni: őszinte kritikára van szükség, évek folytán a gyakorlatban felmerült nehézségek és hiányok nyílt feltárására, mert csak így tudjuk előbbre vinni gyermekvédelmünk fontos, nemzetjavító és erősítő törekvéseit.

Gyermekvédelmünk számos problemáját tárgyalhatnám e helyen. Elsősorban arra kellene rámutatni, hogy gyermekvédelmünk mily fontos gazdasági kérdés, hogy igazi gyermekvédelem csak a gazdasági viszonyok javulásával, sok vidéken csak a parcellázással kezdődhetik, mert míg vannak vidékek, hol a napszámból való élés demoralizáló hatását látjuk, hol anyagi és szellemi kulturának éppen a nyomorúságos tengődés miatt nyoma sincs, addig a gyermekvédelem eszméjének tökéletes megoldása csak utópia marad. A gazdasági viszonyok javulásáért folyó küzdelem nem tartozik ránk, annyi azonban bizonyos, hogy minden igaz gyermekvédőnek, kiknél e munkásság nemcsak frázis, hanem szivükben gyökerező igaz érzés, azoknak csak örvendezni lehet, ha a nép millióinak jobblétével nagyrésztben megoldva láthatják gyermekvédelmünket is. Ez a boldog korszak még a messze jövő homályában dereng. Eljöveteléig sem szabad tétlenkednünk. Meg kell alkudnunk a mai helyzettel, mert hisz százezrek életéről, jövőjéről van szó s a kis elhagyottak érdekeiért kötelességünk dolgozni az egyelőre még meddő gazdasági küzdelmek helyett. Azt hiszem, ez a felfogás adta Széll Kálmánnak az impulzust ahhoz, hogy az anyagilag elhagyott gyermekek védelmét állami feladattá tette, kimondván, hogy minden elhagyott gyermeknek joga van az állami eltartásra.

Ezt a gondolatot a gyakorlatban is megvalósította, még pedig olyformán, hogy az elhagyott gyermekeket megfelelő családokba helyezik oly célból, hogy a családba belefejlődve, a gyermekkorban a családi szeretet melegét érezve, hasznos polgárai legyenek a hazának. A családi nevelés lett tehát alapja gyermekvédelmünknek. Ez helyes is, mert hiszen a



család az a legtermészetesebb közösség, melyben a jövő életre leginkább előkészülhetnek a gyermekek.

Mint gondolat, mint idea gyönyörű és fölemelő, azonban a gyakorlatban, a rideg, reális és szövevényes életben a megoldása, megfelelő keresztülvitele roppant nehéz, amiről a benne élő szakemberek ezideig is már meggyőződhetnek. Hatalmas probléma, melyet semmiféle filozofálással előbbre vinni nem lehet, amelynek fejlődése csak akkor következhet be, ha a gyermekkel foglalkozó tudományok eredményeit a praktikus téren igyekszünk gyümölcösöztetni.

A kérdés sikeres megoldásának nehézsége éppen abban rejlik, hogy élő anyaggal: gyermekkel van dolgunk, kinek sorsát sablonosan, bürokratikus szabályok szerint intézni nem lehet. Hisz minden gyermek egy-egy külön individuum, mindegyiknek lelki-élete különböző s egy-egy helytelen kihelyezés, vagy a gyermek egyéniségének meg nem felelő nevelő-család kiválasztása, helytelen ellenőrzés rendkívül káros hatással lehet jövőjére.

Már most itt az lesz a feladatom, hogy rámutassak arra, miként lehetne gyermekvédelmünk mai szervezetében intenzívebbé tenni az individualizációt, miként lehetne a gyermeket egyéniségének legmegfelelőbb nevelésben részesíteni, hajlamainak megfelelő és a gyermek s a társadalom érdekeinek összeegyeztetésével lehetőleg produktív pályára adni!

Midőn ily irányban indítványokat tenni s azokat megokolni bátor leszek, tisztán a gyakorlatban szerzett tapasztalataimra hivatkozom. Ugyanis a budapesti menhely körzetében 12 telep 2004 gyermekét vizsgáltam meg, 54 napon keresztül s ezekről a vizsgálatokról vagy 140 oldalnyi jelentésben referáltam a menhely igazgatósága útján a belügyminisztérium gyermekvédelmi ügyosztályának. Ezenkívül ezelőtt három évvel s most télen a szombathelyi menhely körzetéhez tartozó kb. 800 gyermek életviszonyát és testi-lelki fejlettségét tanulmányoztam kb. 3 héten keresztül. De nemcsak a gyermekekkel foglalkoztam, hanem nevelőszülőkkel is, amikor meglátogattam mindegyiket saját lakásán. Emellett a községek vezetőivel, pappal, tanítókkal és jegyzővel is állandóan érintkeztem, hogy megismerhessem a gyermekvédelmünkről szerzett tapasztalataikat és véleményü-

ket s hogy megtudjam, vajjon a község szimpatikusan fogadja-e ezen szép szociális alkotásunkat?

Az ily úton szerzett tapasztalataim feloldanak az alól, hogy a nem magyar viszonyok alapján készült irodalomra és tekintélyekre hivatkozzam. Úgy tudom, hogy a magyar gyermekvédelmi rendszer egyedülálló s azokon az alapokon, melyekre nagynevű megalkotóik felépítették, tovább is fejlődhetik eredetien, a magyar viszonyoknak megfelelően.

### *A gyermeknek családdhoz való kihelyezése.*

A menhelybe került egészséges gyermeket egy családhoz kell kihelyezni. Sajnos, a gyermekek kihelyezésének adminisztrációját ezideig még nem volt alkalmam tanulmányozni s így ahhoz nem tudok kritikai alapon hozzászólni. Itt csak azokat a kivánságokat hangoztatom a gyermekek kihelyezésénél, melyeknek megvalósítása a gyermekek érdekében fölötte kívánatos. Mert hisz a gyermekek abban a miliőben fognak felnőni, azokba a családokba óhajtjuk belefejlődésüket és azoknak a családoknak nevelő hatásaik alatt alakul ki és fejlődik a gyermek lelki élete, melyekbe a gyermekeket helyeztük.

A csecsemőt vállaló családdal szemben nem lehetünk válogatók. Itt az orvosi szempont a döntő: egészséges-e az anya, bír-e annyi értelmi fejlettséggel, hogy a csecsemőgondozás higiéniáját kellő oktatás mellett el tudja sajátítani? A tápszülő lakásviszonyait illetőleg mérsékelni kell kivánalmainkat, mert csecsemő szoptatására nagyon gyakran igen szegény anyák vállalkoznak. Természetesen a nagyon szegény szülőnél 2–3 éves koron túl nem igen hagyható a gyermek, mert sem testi, sem lelki fejlődésük biztosítva nincs.

*A csecsemők családba fejlődése.* Gyermekvédelmünk azon intencióját, hogy az elhagyott gyermek családot kapjon, gyönyörűen láttam megvalósulva azon gyermekeknél, kik mint csecsemők kerültek a menhelybe. A magyar anya, ha a gyermeket kiszoptatta, teljesen magáénak tekinti, kit ép úgy szeret, mint saját gyermekét. Száz és száz példáját tudnám felsorolni azon megható eseteknek, midőn a szülők nem akarnak lemondani az általuk fölnevelt gyermekekről. A belefejlődés a gyermekek részéről is tökéletes: teljesen asszimilá-



lódnak nevelő-családjukhoz. Hozzájuk ép úgy ragaszkodnak, mint igazi szülőkhez más gyermekek. Sőt egy roppant érdekes átalakulást is megfigyeltem ezeken a gyermekeken. Nagy százalékuk felveszi testileg is a nevelőszülő típusát. Ezt legjobban igazolják a csecsemő-korban menhelybe került izraelita gyermekek. Csudálatos, hogy a faluhelyen kiszoptatott és ott nevelkedő izraelita gyermekek nagy része átalakul és nyoma sem marad bennük a faji típusnak. Ép olyan csizmás parasztlányok lesznek és ép olyan bőszoknyájú parasztnyecskek, mint a hasonló körülmények között nevelkedő többi falusi gyermek.

A Tápíósápon nevelkedett F. Jakabot hiába adta az izraelita patronázs Monorra kereskedőtanoncnak, többszörösen is visszaszökött nevelőszülőjéhez, mert ő csak a mezőn érzi jól magát, csak a földműves munkát szereti! El tudnék sorolni több hasonló esetet, melyek a családba fejlődést, sőt a faji beolvadást is a legmeggyőzőbben igazolnák, e helyen azonban nem lehet ez a célo, de rá óhajtottam mutatni arra, hogy gyermekvédelmünkbe került csecsemőknél ezen törekvés teljes sikerrel járt.

A csecsemőnek családba való belefejlődését könnyűvé teszi, hogy a gyermekben pszihikai élet még nem indult meg s minthogy a lelki élet kezdete az utánzás: a kisedet körülvevő szűkebb miliő szavai és cselekményei lesznek továbbfejlődésének alapmotivumai, a benne rejlő hajlamok a környezet hatásai alatt fejlődnek s így ahhoz asszimilálódnak is, bár bizonyos egyéni vonást is megtartanak. Hogy ez nemcsak elmélet, azt kb. 1600 csecsemő-korban menhelybe került gyermekben láttam igazolva.

Azt hiszem, mindnyájan átérezzük annak fölemelő voltát, hogy családot, otthont adunk az elhagyottaknak, hol átérzik mindazokat a gyermekded örömeket, melyekhez minket is a legkellemesebb emlékek fűznek.

Azt is tudjuk azonban, hogy ez magában véve még nem elég. A gyermek szempontjából, érzelmi szemponthól kedves, jóleső dolog, azonban nemzeti, szociális és gazdasági szempontból nem sokat jelent. Nekünk ezen érdekek mellett a gyermek érdekét, a gyermek jövőjét sem szabad szem elől téveszteni s éppen ezért arra kell törekednünk, hogy a gyermek oly családhoz kerüljön, amelybe belefejlődése kivá-

natos, illetőleg a gyermek jövőjére nézve csak hasznos és előnyös lehet.

Ezt a törekvést eddig is láttam, hogy hogyan-mikép lehet ezt tökéletesbíteni, arról majd később szólok.

*A nagyobb gyermekek kihelyezésének nehézségei.* A csecsemő, illetőleg 4 éves korig a gyermek kihelyezése nem nehéz, mert csak a nevelő-szülő esik elbírálás alá. Azonban annál nehezebb a későbbi korban állami gondozásba kerülő gyermekek kihelyezése. Itt már a gyermekben megindult a lelki élet, különösen 8–10–12 éves korban s itt már a kihelyezéskor számolni kell a gyermek egyéniségével, a testi-lelki, erkölcsi és értelmi fejlettségével. Az individualizáció elvét már a kihelyezéseknél meg kell valósítani. A menhelybe kerülő nagyobb gyermek eddigi életviszonyát, környezetét, egyéniségét föltétlenül meg kell állapítani és miként a gyermekbiróságok előtt beigazolván láttuk a gyermekről szóló egyéniségi és környezettanulmány döntő jelentőségét, úgy a védelembe kerülő gyermeknél sem nélkülözhetjük ennek ismeretét. A menhely csak a gyermek eddigi nevelésének, környezetének és egyéniségének ismerete alapján tudja biztosítani a gyermek egyéniségéhez leginkább alkalmazkodó, jövője érdekében legkívánatosabb további nevelést.

Tehát a menhelynek nem lehet a gyermeket csak szematikusan adminisztrációval, egyéniségének ismerete nélkül helyezni ki csupán a higiénikus szempontnak megfelelő nevelő-szülőhöz. Itt külön hangsúlyozom, hogy nevelőszülőhöz, mert míg a csecsemő gondozásánál tápszülőkre van szükség, addig a nagyobb gyermekeknek nevelő-szülők kellenek, kik helyesen foglalkoztatják, helyesen nevelik és tanítják a gyermeket. Míg csecsemő-védelmünk a szociálhigiéne egyik problémája, addig gyermekvédelmünk a szociálpedagógiának egyik igen szép kérdése!

Gyermekvédelmünk szociálpedagógiai része még nincs megoldva. Ez nem akar szemrehányás lenni, sőt még hibázatni sem lehet a szervezőket, mert hiszen óriási feladat volt a kérdés egészségügyi megoldása, amely tökéletesnek mondható. A külföld elismerését csecsemő-védelmünk kitűnő megoldásával vívtuk ki, az anyával való kihelyezéssel pedig követésre méltó példát adunk a külföldnek. Ezeknek a kérdéseknek sikerült megoldása igen szép eredménye az



első évtizednek és hogy más irányban való céltudatos, és tökéletes fejlődése nem következett még be, ennek oka, hogy a csecsemőhalálozás elleni küzdelem teljesen lekötötte a benne élő szakemberek figyelmét és munkaerejét.

Pedig a gyakorlat mutatja, hogy sok munkára van még szükség. Az igaz, hogy legelső teendőnk a gyermeket megmenteni az élet számára, de épp oly fontos feladat a megmentett gyermekből a haza és a társadalom számára hasznos, munkás polgárt nevelnünk. Ehhez pedig meghatározott nevelésügyi program, céltudatos nevelői munkásság szükséges. Ezt a munkát már a gyermek kihelyezésénél meg kell kezdeni, még pedig úgy, hogy a menhely nem helyezi ki azonnal a 7—8 éven felüli gyermeket, hanem minden menhelyben egy-egy szakember pár napig foglalkozik a gyermekkel, megállapítja erkölcsi és értelmi fejlettségét, egyéniségét, beszerezik róla a környezettanulmányt és a felügyelőnő útján kihelyezik a legmegfelelőbb nevelőszülőhöz. A nagyobb gyermekek családba fejlődéséről másképen szó sem lehet, sőt még így is meglehetősen nehéz az eredményt biztosítani.

Föltétlenül szükséges, hogy ezen gyermekek nevelőszülőit a gyakorlati gyermektanulmányozásban és neveléstanban járatos felügyelőnő a gyermekkel való bánásmódra oktassa s őket addig is sűrűn látogassa, míg a gyermek új helyén megszokik s míg a gyermek jövő fejlődését ott biztosítva nem látja.

Azt hiszem a menhelyek igazgatói legjobban látták ezideig, hogy mily sok baj van az állami védelembe kerülő nagyobb gyermekekkel. Ezek közül elég szép százalék szökik meg helyéről. És itt nem lehet a menhelyet okolni, sem pedig a nevelő-szülőt, sőt nagyon gyakran a gyermeket sem. Ennek lélektani okai vannak. A nagyvárosi proletárgyermek, ki 8—9 éves koráig egész más légkörben nevelkedett, egész más hatások alatt fejlődött, nem tud oly könnyen beleföldni a falusi környezetbe, különösen akkor nem, ha a kihelyezésnél nem is számoltak eddigi fejlődésével. A neki idegen, más gondolat és más munkakörben élő környezetből menekül, szökik a gyermek, vagy ha ott is marad, nem nagyon alkalmazkodik hozzájuk, mert eddigi fejlődését az ellenkező lelki-világban élő környezet nem tudja mindig helyes irányban folytatni, nem tudja a kellő nevelői hatásokat kiváltani.

*A 60,000-es rendelet és a Fb. 1913. VII. t.-c. 66. §. folytán beállt újabb nehézségek.*

Már a tisztán anyagi elhagyottság miatt menhelybe került nagyobb gyermekek neveltetése is nagy gondot okoz a menhely igazgatóinak, minthogy megfelelő nevelési eszközök nem igen állnak rendelkezésükre, de ez még mindig javítható, tökéletesíthető.

A 60,000-es rendelet azonban oly helyzet elé állította a menhelyek vezetőit, melynek sikeres megoldásáért a legcsekélyebb garanciát sem vállalhatják. Mert gondoljuk csak el, hogy viselkednek azok a gyermekek egy faluban, egy neveléshez nem nagyon értő földmivesnél, kik eddigi környezetükben az erkölcsi züllés veszélyének voltak kitéve, vagy kiken már az erkölcsi züllöttség jelei mutatkoznak? Hogy képzeljük azt, hogy ezek a gyermekek megváltoznak?

Mi változtatja meg őket? Tán a levegő, vagy a más életmód látása?! Éveken keresztül figyeltem a külvárosi gyermekek erkölcsi züllésének kezdetét és fejlődését s ezen tapasztalataim alapján bátran állítom, hogy megjavításukhoz az egyszerű környezetváltozás nem elég. Sőt valószínű, hogy a bár erkölcsileg hibás irányban fejlődött, de mégis magasabb kulturnívójú proletár-gyermek lesz hatással a többi gyerekekre. Ezt az is bizonyítja, hogy szökésük alkalmával gyakran 1–2 más gyermeket is magukkal visznek. A 60,000-es rendeletnek és az Fb. 66. §-ának tévedése éppen abban van, hogy a gyermek antiszociális fejlődését erkölcsileg egészséges környezetben megszüntetni véli. A rendelet nem számol avval, hogy a züllött gyermekek nagy része lelki-élete kezdetétől fogva antiszociális irányban fejlődött és ezen évekig tartó fejlődés alatt az állandóan hibásan begyakorolt asszociációk átalakították idegrendszerüket, gondolatvilágukat. Náluk a különböző ingerek egész más reakciót váltanak ki, mint a rendesen fejlődött szociális gyermekekben. Ezek a reakciók gyakran kriminálisok, mert ily irányban gyakorlódott be az idegrendszer. Kérdem, várhatjuk-e, hogy ezen bevésődött hibák egyszerűen megszűnnek a környezetváltozással? A gyakorlat is mutatja, hogy a 8–10 éves hibás fejlődést nem lehet ily könnyen megsemmisíteni.



A menhelyek igazgatói ezzel már tisztában vannak és ép azért igyekeznek ezen gyermekeket javító-intézetekbe küldeni, vagy őket speciális külön neveltetésben részesíteni. Ezen gyermekek megjavítása komoly és nehéz pedagógiai, gyakran gyógypedagógiai munkát kíván, melyet laikus nagyon könnyen elronthat.

Az bizonyos, hogy a züllésnek indult gyermeket környezetéből el kell távolítani, de nem akárhova, hanem gondoskodni kell akár a belügy-, akár az igazságügyminiszteriumnak külön, szakszerű neveltetésükről, mert a menhelyeknek ma még nem állnak rendelkezésükre eszközök, a szakembereknek pedig nincs elég idejük megjavításukra.

E kitérés után visszatérve a menhelybe kerülő nagyobb gyermekekre, az elhelyezésükön kívül neveltetésük nehézsége is gondot okoz a menhelyeknek. Ezen gyermekek szintén sok bajt okoznak és miattuk is több támadás éri gyermekvédelmünket. A mai szervezetben pedig a menhelyek nem hibásak, mert mást nem tehetnek, mint kihelyezik a gyermeket egy tisztességes és higiénikus szempontból is kifogástalan családroz. Hogy a gyermek nem fejlődik bele, hogy megszökik, arról az igazgatók igazán nem tehetnek. Eddig a gyermekbiróságoknál 264 gyermek tárgyalását hallgattam végig. Ezek között 11 volt a menhelyben is. Csak egy volt közöttük, ki mint csecsemő került a menhelybe, de azt a szülők már 7 éves korában kivették s így otthon romlott el. A többi tíz gyermek 10-12 éves korában került a menhelybe s csak legfeljebb 1-2 évig volt ott.

Olyan gyermek még nem volt ez idő alatt a bíróság előtt, kit csecsemő korától 15 éves koráig a menhely nevelt volna. Tehát láthatjuk, hogy a menhelyek nem hibásak, s téved Geguss rendőrtanácsos, aki a romlást egyik tanulmányában a menhelyek hibájául rója fel.

A menhelybe került nagyobb gyermekek elhelyezése nagy gondot kíván s különösen arra kell törekedni, hogy a gyermeket egyéniségének megfelelő családroz adjuk, ott nevelését ellenőrizzük és tovább irányítsuk.

### *A gyermekvédelem mint nevelésügyi probléma.*

A községekbe kiadott gyermekek egészséges testi fejlődésének biztosítása mellett igen fontos feladat a gyermek lelki-életének helyes irányú fejlesztése. Az államnak kötelessége a gondozásba vett gyermekekben rejlő nemcsak testi, hanem lelki erőket is kifejleszteni. Tartozik evvel a gyermeknek, tartozik önmagával szemben, hogy energiáit, hajlamait, tehetségeit a lehetőség szerint ne hagyja parlagon heverni. Hisz ezek a gyermekek nem oly szerencsések mint a falu többi gyermekei, kik apjuktól egy kis házat, egy kis földet örökölnek. Nekik a maguk erejéből kell élni, saját erejük, munkakedvük lesz az a hatalom, mely a mai nehéz viszonyok között jövőjüket biztosítani tudja. Nem hiszem, hogy a szakértekezlet osztozna gyermekvédelmünk egyik agilis és nagy tudású munkásának ama felfogásában, hogy semmiféle gyermekvédelemnek nem lehet célja, hogy a gyermek szerencsétlensége, elhagyottsága miatt előnyhöz jusson. Igaz, hogy a hajlamainak megfelelő kiképzés előnyt nyújthat a gyermeknek, azonban az államnak, a társadalomnak megrablása lenne a különböző erők, tehetségek ki nem fejlesztése. (Stern Villiám.) Azt a zsámboki gyermeket, ki az ott járt miniszterelnököt autojával együtt kitűnően lerajzolta, aki csak akkor érzi jól magát, ha rajzolhat s e téren zseninek mutatkozik, igazán bűn lenne nevelő-szülőjéhez ingyentartásba adni és belőle földmives napszámot nevelni.

Ez a gyermek mindig elégedetlen lenne sorsával, a benne elnyomott hajlam nyugtalanítaná s ez a nyugtalanság könnyen kivihetné Amerikába, vagy ha itt maradna, könnyen társadalom-gyűlölővé, antiszociálissá teheti. Hány ember nem hagyná itt hazáját még csekélyebb anyagi viszonyok közt sem, mint aminőben élt, ha egyéniségének és tehetségének megfelelő munkakörben szolgálhatná a társadalom közös érdekeit. A pályáján nagy kedvvel és ambícióval dolgozó munkásból még gyomrának korgása sem vált ki oly erős visszhangot, mint a pályáját kedvetlenül betöltőé.

Ha én most édes atyám szatócs-üzletében lennék, lehet, hogy jobb anyagi viszonyok közt élnék; de semmiesetre sem lennék oly boldog, oly megelégedett, mint most, mikor haj-



lamaimnak megfelelő munkakörben szolgálhatom a társadalmat és hazámat.

Meg vagyok róla győződve, hogy a hazának tesszük a legnagyobb szolgálatot, ha a gyermekek egyéni erejét kifejlesztjük. Azt hiszem felesleges is tovább bizonyítani, hogy állami, nemzetgazdasági és szociális érdekeink egyaránt kötelességünké teszik az egyéniség helyes nevelés útján való kifejlesztését és az ennek megfelelő pályaválasztást. Ez pedig nevelői munka s ép ez teszi gyermekvédelmünket nevelésügyi problémává is.

Hogy a mai viszonyok között a produktív pályára legáltalásabb adni őket, azt mindnyájan természetesnek találjuk.

*A telepfelügyelők munkaköre, a gyakorlati gyermektanulmányozásba és neveléstanba való bevezetésük.*

Már most nézzük hogyan lehet gyermekvédelmünk mai szervezetében ezeket a szempontokat megvalósítani?

Gyermekvédelmünk vezetői már évekkel ezelőtt érezték a gyermekek eddigi nevelése és ellenőrzése hiányát.

Ép azért létesítették a felügyelőnői intézményt. Kitűnő érzékkel belátták a szervezők, hogy a telepörvosok nem képesek nagy elfoglaltságuk miatt sem az adminisztrációt, sem a nevelés ellenőrzésével járó fontos feladatokat elvégezni. A felügyelőnői intézmény megvalósítása már oly nevelésügyi program kezdetét jelentette, melynek folytatása, tökéletesítése szükségképpen következik. A felügyelőnők ma már a csecsemőgondozás szabályait mind ismerik, s mind a csecsemő, mind a nagyobb gyermekek körüli higiénikus teendőkhöz a nevelőszülőket bevezetik. S ez természetes, mert ilyen irányban ki lettek oktattva úgy a tanfolyamokon, mint a részükre irt utasításban. Egy-egy járszági faluban a felügyelőnő figyelmeztetése nélkül bementem azokba a házakba, hol nyitott ablakokat láttam, mert tudtam, hogy ott a mi gyermekeink vannak. Gyönyörűség volt látni azt a haladást, melyet gyermekvédelmünk révén egy-egy község a szociálhigiéne terén elért.

Ahol csecsemő volt, ott a falon láttam a csecsemőgondozás tizparancsolatát, melyet még az analfabéta szülők is ismertek. A táplálás, a testi gondozás minden szabályát

tudták és meg is tartották. Mily ideális dolog lenne, ha a nagyobb gyermekek nevelése és lelki gondozása terén is ily szép eredményeket láthatnánk. Erre ép oly szükség lenne pedig, mint a testi ápolásra. Erre szintén tanítani kellene a népet.

Mert tagadhatatlan, hogy a magyar nép nagyon szereti a gyermeket, de azt is be kell vallanunk, hogy nevelni még a saját gyermekét sem tudja. Nem bánja, sőt mulat rajta, ha a gyermek csunya szavakat mond, ha káromkodik, korán ad neki alkoholt és gyerkőc korában szájába dugja a cigarettát; büszke rá, ha fia megveri a másikat, nem bántják érzékét gyermekének rossz szokásai, erkölcei, nem törődik értelmi fejlődésével, egyszerűen nem tudja nevelni.

Szentlőrinc-kátán egy gyönyörűen fejlett három éves pufók gyermek olyanokat káromkodott, oly csunya szavakat mondott, hogy megdöbbsentem. Orvosi szempontból e csudálatosan erős gyermek diadalát jelenti gyermekvédelmünknek, bár a lelki élete teljesen hibás irányban indult meg.

A pedagógus szempontjából — lehet bármily kövér a gyermek — ez a típus erkölcsi gyermekvédelmünk csődjét jelentené.

A családi nevelést pótolhatatlannak tartom s helytelen dolog lenne emiatt támadni, de igenis teljes erőnkől kell küzdeni a családi nevelés tökéletesítéseért és amiként megtanítottuk a népet évek fáradságos munkájával a gyermekek higiénikus gondozására, ép úgy meg kell tanítani a népet a gyermekek helyes nevelésére is.

Gyermekvédelmünk szép eszméi hazánk és népünk kulturális viszonyain gyakran hajótörést szenvednek, a szakemberek legagilisabb munkája és legnemesebb intenciói mellett is. Az a talaj, melyre építették még nem elég erős ahhoz, hogy a szép eszmék benne gyökeret verjenek. Gyermekvédelmünknek tehát ezt a talajt is kell művelni; a magyar nép anyagi és szellemi kulturáját is kell emelni a gyermekvédelem érdekében. Így aztán a szociális probléma megoldása mellett gyermekvédelmünk egy gyönyörű kulturmissziót is teljesít. És ebben a kulturmisszióban a felügyelők nagy szerepet játszanak. A felügyelőknek a nevelés terén a feladata kettős lenne: egyrészt foglalkozna a gyermekekkel, céltudatosan megfigyelné és megismerné egyéniségüket, másrészt



látogatná a nevelő-szülőket és megtanítaná őket a gyermekek helyes nevelésére. Ez lenne az igazi gyakorlati szociálpedagógia!

A gyermekkel való helyes foglalkozás módját, a gyermek megfigyelését és az egyéniség megállapítását úgy sajtáítaná el a felügyelő, ha minden menhelyen évenként 1—2 hétig tartó tanfolyamon bevezetnék az egyszerű, gyakorlati gyermektanulmányozásba, megismernék a gyermektanulmányozás legkönnyebben használható módszereit. Ugyanekkor megtanulnák a gyakorlati nevelést, a gyermeknevelés legfontosabb szabályait és emellett a néppel való érintkezést és a vele való bánásmódot. Természetesen nem elvont elméleteket kell nekik elprelegálni, hanem egyszerű, könnyen érthető és a gyakorlatukból vett példák alapján kell őket tanítani. Mindegyiket bevonnák a munkába, elmondanák telepeikről az érdekesebb eseteket és megbeszelnék az előadó tanárral együtt a helyes eljárást. Egy pár év múlva minden felügyelő tudná úgy a szülő, mint a gyermek nevelése körül fölmerült nehézségek helyes megoldását.

Ugyane célból a felügyelők számára egyszerűen megírt s minden tudományos abstrakciótól ment könyvet kellene iratni, melynek első fele a gyakorlati gyermektanulmányozással, másik fele a gyakorlati szociálpedagógiával foglalkozna ugyanazon szellemben, mint fentebb jelzett előadások.

Az így kiképzett felügyelők vezethetnék minden gyermekről az egyéni jellemlapot, mely 15 éves korig vezetve roppant értékes anyagot jelent és fontos utmutatással szolgál a pályaválasztáshoz. De a legnagyobb eredménye az lenne, hogy a gyermekekkel megtanulna helyesen foglalkozni, ami pedig a gyermek lelki fejlődésére legfontosabb.

Ezelőtt három évvel nyáron kirándulásokat szoktam tenni Kőrmenden a menhelyi gyermekekkel. Egy kis fiu közöttük már züllésnek indult, kilopta többször nevelő-szülője fiókjából a pénzt, cigarettázott, csunya szavakat mondott. A kis Miskát, így hívták, izoláltam a többitől, állandóan az én társaságomban volt s minden igyekezetemmel azon voltam, hogy megjavítsam.

Eleinte meg is szégyenítettem, mikor javulni kezdett, megdicsértem. Később ő lett a kirándulások vigyázója és mesemondója. E fiú után mindenkor érdeklődöm, s örömmel

jelenthetem, hogy a vele való foglalkozás és nevelői hatás teljesen megjavította. Nevelő-szülője szerint a gyermek igen jó s vele azóta soha semmi baj nincsen.

Ez a példa világosan mutatja, hogy a gyermekkel való foglalkozás, egyéniségének megismerése s az ehhez alkalmazott helyes nevelői eljárás a legbiztosabb prevenciója a gyermek erkölcsi elzúllásának és egyedüli útja a gyermeki lélek helyes irányban való fejlődésének. Ezért tartom nélkülözhetetlen fontosságúnak a felügyelők ily irányú kiképzését.

Kell, hogy a gyermekvédők is a gyermektanulmányozók jelszavát kövessék: «Ismerd meg a gyermeket, hogy megtalálhassad a nevelés legbiztosabb útját!»

## Könyvismertetés.

**Premier Congrès international de Pédologie, tenu à Bruxelles, de 12 au 18 Août 1911.** Az első nemzetközi gyermektanulmányi kongresszus naplója. Brüsszel, 1911. augusztus 12—16. Szerkesztette *Joteyko Ilona dr.*, a brüsszeli egyetem pszicho-fiziológiai laboratóriuma munkáinak vezetője, a kongresszus főtitkára. I—II. kötet. Brüsszel, Misch et Thron. 1912.

*Joteyko Ilona dr.*, a kongresszus főtitkára állította össze ezt a vaskos, két kötetnyi munkát, mely technikai okokból kissé elkésve, csak most jutott el hozzánk.

Bizonyos megilletődéssel olvasom újra meg újra ezt a kitünő művet, mely szerzője fáradozásainak gyönyörű eredménye és ismét feltámad képzeletemben az 1911. évi kongresszus emléke. Felejtetetlen impressziók tömkelege lesz úrrá rajtam, midőn visszaemlékezem a nagy eseményre, a nemzetközi gyermektanulmányi első kongresszusra . . .

«Ezen a napon» mondá Schuyten, emlékezetes megnyitó beszédében, «ezen a napon avatjuk fel a gyermektanulmányozást a tudományok királynőjévé.»

S valóban, ezen első kongresszus határkövet alkot a gyermekkel foglalkozó tudományok történetében.

A haladás új irányainak kiinduló pontja volt az, lépcső a



tökéletesedés és a jóság felé, melyet mi a gyermekkel való bánásmódról és a vele való foglalkozásról álmodunk.

A kongresszusnak szigorúan tudományos jellege volt. Nem hirdették a nagy közönségnek, hanem csupán szakemberek vehettek részt benne. Pszichológusok, orvosok, tanárok és tanítók voltak a kongresszus tagjai, közülök számosan a gyermektanulmányozásnak európai hírű kiválóságai.

A gyermektudomány (pedológia) művelésének és tanításának szükségességét három kiváló előadó hangoztatta: *Joteyko dr., Sluys és Nagy László*.

Mindegyik csaknem egyöntetűen kívánta, hogy a tanítóképző-intézetekben a kísérleti lélektan és a pedológia rendes tárgyként taníttassék, hogy a jövő tanítónemzedéknek alkalom nyújtsassék a gyermeket tudományosan tanulmányozni születésétől kezdve nagykoráig. Az egyetemeken rendes tanszék állíttassék a gyermektanulmánynak, a kísérleti lélektannak és a kísérleti pedagógiának. Ezen tárgyak hallgatása az orvosok, ügyvédek és bírák számára is kötelezővé tétessék. *Francia G.* tanár minden tanítóképző-intézet mellé pedológiai laboratóriumot óhajt felállítani a legegyszerűbb és legszükségesebb kísérleti eszközökkel felszerelve.

Fontos tárgya volt *Joteyko dr.* másik előadásának is, melyben a *pedológiai kifejezések, meghatározások és mérések egységesítéséről* beszélt. «A nemzetközi, tudományos gyülekezések feladata» úgymond, «az egységes megállapodásokat létrehozni, azon célból, hogy a különféle kutatók munkáinak eredményeit mások is felhasználhassák.»

Kívánja a «pedológiá» szót általánosan elfogadni, mint olyant, mely legjobban kifejezi a gyermekkel foglalkozó tudományt. A pedológia leszármazottjaiként: a pedotechnika, pedometria, pedognosia elnevezéseket tartja legalkalmasabbaknak azon tudományágak megnevezésére, melyek a pedológia hajtásainak tekinthetők.

Szól továbbá a gyermektudományban előforduló szakkifejezések szórővidítéseiről is, melyekre nézve szintén nemzetközi megállapodásra van szükség.

*Kipiani Varia* k. a. biológiai alapon fejtegeti az *élő szervezetek vonzódását a napfény és a világosság felé*. A gyermek szervezete egyaránt kívánja a napsugarat és a fényt mindenfelől, nemcsak baloldalról, mint azt a tantermek jelenlegi megvilágítása mellett kapja.

*Spearman, a szellemi képességeknek egymáshoz való viszonyáról* (correlatio) értekezett. Szerinte éppen nem olyan komplikált és nehéz dolog a korreláció problémája, mint azt eddig gondolták.

a pszichológusok. Már megdőlt azon régi állítás, mely szerint, ha valamely ember bizonyos tekintetben hiányos szellemi képességet mutat, akkor más oldalról hajlamot mutat amazt kipótolni. A lelki képességeknek egy forrásuk van.

*Az alsóbbrendű és a magasabb lelki működések között létező általános összefüggést* vizsgálta iskolásgyermeken, *Frits van Raalte*.

Ezen vizsgálatok érdekes eredményei azt mutatják, hogy az alsóbbrendű szellemi működések közül az emlékezés az, mely okvetlenül szükséges a felsőbbrendű funkciókhoz pl. a gondolkodáshoz.

34 tanuló közül jó emlékezettel bíró, jó felfogású gyermek 12 volt, rossz felfogású és rossz emlékezőtehetségű 9 volt. A rossz felfogás 4 esetben járt együtt jó emlékezőtehetséggel és a rossz emlékezet 9 esetben volt jó felfogással párosulva. Ebből az látszik, hogy az emlékezet és értelem közti egyenes arány majdnem kétszeres, mint a többi esetben, hol ez a viszony nem áll fenn.

*Ferreri G. tanár*, a milánói vakok-intézetének igazgatója nagyhatású előadást tartott *a gyermek szellemi fejlődése és az érzékszervek fejlettsége között levő összefüggésről*. A gyermek értelmének fejlődésére nézve legfontosabb érzék: a hallás. A figyelem u. i. legtöbb esetben a beszédhangok által ébresztetik, irányítatik. A siketnémák és a vakok érzékszerveik fogyatékoságait nagy figyelemük által iparkodnak kipótolni és a figyelemnek ilyen fokozása által bizonyos eredményeket érnek el.

*Az emlékezés és az értelem egymáshoz való viszonyáról* szól *Ranschburg Pál dr.* értekezése. Ő saját kutatásai és a Magyar Gyermektanulmányi Társaság kísérleti szakosztályának munkálatai nyomán, mondja, hogy a legtöbb, nagyon eszes gyermeknek emlékezőtehetsége jobban ki van fejlődve, mint a közepes intelligenciájú gyermekeké és ezeké viszont jobb a patológiusan hátramaradottakénál. Az emlékezőtehetség gyengesége a közepes tehetségűeknél, valamint a gyengetehetségűeknél leginkább abban nyilvánul, hogy nem képesek valamit hosszabb időn át megtartani, valamint nem tudják képzeteiket gyorsan feleleveníteni. A hülyék-nél kivételes esetekben találhatunk feltűnő jó emlékezőtehetséget, azonban ezeknél az emlékezés bizonyos, speciális és szűk területre van korlátozva.

*Sante de Sanctis dr.*, a római egyetem híres tanára *az abnormális gyermekek pszichológiájának függő kérdéseit* 3 szempontból tárgyalta: orvosi, iskolai és szociális szempontból. Nomenclaturájában pontos meghatározásokat ad a szellemi abnormitás minden fajtájára. Az abnormitás különféle változatait és fokozatait kétféle felosztásban ismerteti: 1. orvosi, 2. gyógypedagógiai irányban.



A gyengeelméjűség diagnózisát a tanítónak is meg kell tudni állapítani s ez annál nehezebb, mert a gyengeelméjű gyermek nem viseli külsején mindig a gyengeelméjűség stigmáját. A diagnózis megállapítására nézve vannak közvetett és közvetlen módszereink. Közvetett módszerek Van Biervliet és Heller látást-vizsgáló módszere, továbbá nagy elterjedtségnek örvend az esztezió-méterrel való mérése a tapintási felület küszöbének. Közvetlen méréseket pedig a Binet-Simon-féle «teszt»-ekkel lehet végezni, továbbá Ziehen, Winteler, Meumann megkülönböztető, általánosító és szintétikus módszerével, Ebbinghaus kombináló módszerével stb. Sante de Sanctis saját «teszt»-jeit alkalmazza a diagnosztikában, ugyanezek Észak-Amerikában is használatosak. Vizsgálataival bebizonyította, hogy az iskolai év elején abnormálisoknak tartott gyermekek száma 50%-kal kevesebb lesz 2—3 hónap múlva és még kevesebb az iskolai év közepe felé! Ha egy gyermek 3 hónapon túl sem képes az iskolai rend szabályaiba illeszkedni, akkor több mint valószínű, hogy az jellembeli fogyatékos. A gyengeelméjű gyermekeket a gyengeelméjűség foka szerint gyógypedagógiai intézetekben, kiegészítőiskolákban és szociális-pedagógiai intézetekben kívánja elhelyezni. Ezen utóbbiakban az antiszociális hajlamú, abnormális jellemű gyermekek helyezendők el.

*Ghéorgov dr.*, szófiai egyetem tanára, a *kis gyermek nyelvének fejlődéséről* tartott előadást. A kicsiny gyermek kifejezései között a környezetére vonatkozó, sok oly szó van, melyek hangzásra nézve nagyon hasonlóak a különböző nemzeteknél is, melyek nyelve máskülönben semmi rokonságban sincs egymással.

A gyermek szókincese a különféle népfajoknál nem egyenlő terjedelmű. Az eddigi vizsgálatok és feljegyzések eredményei szerint, ha a 2 éves kort vesszük alapul: az amerikai gyermek bír a legnagyobb szókinccsel. Legkisebb szókinccsel a szláv gyermek rendelkezik. Midőn az amerikai gyermek 2 éves korában 100 szót tud, addig a német gyermek 53-at, a szláv pedig 43 szót tud. Leánygyermeknek nagyobb szókincsük van, mint ugyanolyan korú fiúknak. A gyermeknyelv fejlődésének tanulmányozását Ghéorgov elsőrendű feladatnak tekinti, mert a nyelv a legfontosabb rugója a gyermeki elme általános fejlődésének.

*Kipiani Varia* terjedelmes tanulmánya az *ambidextriáról* szól. Meggyőzően fejtegeti és az emberiség legrégebb történetéből merített érvekkel erősíti a balkéz egyenjogúságát a jobb kézzel.

Delaunay megfigyeléseit említi, melyek szerint a kis gyermek kezdetben balkezes, azután mindkét kezét használja és csak jóval később lesz túlnyomóan jobbkezes. Az aggok viszont ismét visszafejlődnek azon állapotba, hogy mindkét kezüket egyenlően hasz-

nálják. Fiziológiai szempontból károsnak mondja Kipiani azt, hogy túlnyomóan a jobbkezet használjuk munkára, mert a balkéz tétlensége előidézi a jobb agyfélteke tétlenségét is, melynek motorikus idegszájai a baloldali mozgásokat kormányozza. A legtöbb motorikus ideg ugyanis keresztéző irányú, csak kisebb számú idegsomó direkt irányú. A balkéz egyenlő arányú munkássága maga után vonja az agy megfelelő részének fejlődését, még pedig éppen azért, mely a beszélőképességet is irányítja. Ezért igen fontos dolog, hogy a balkézrel is tanítsuk meg írni a gyermekeket. A tükörrírást tartja az előadó a legalkalmasabbnak, mely a balkezet természetes és megfelelő irányban működteti és a balkéztől könnyen kivihető mozgásokat követel.

*Joteyko dr.* ugyanezen témáról szólva, az ambidextria lélektani alapját fejtegette.

*Dr. Decroly és Degand Julia a gyermek színérzékének kifejlődésére* irányuló legújabb kutatásairól számoltak be. A szín iránti legelső érdeklődés a 6 hónapos gyermeknél mutatkozik legelőször. 19 hónapos korában már a színük után is felismer bizonyos tárgyakat. A színeknek egymástól való megkülönböztetését azonban csak 23 hónapos korában mutatja feltűnőbben a gyermek. 28 hónapos korában nevezi meg először a tárgy színét, mely ilyenkor még nem áll másból, mint összehasonlításból. Pl. ez olyan, mint a tinta. Érdekes, hogy amint a «piros» szót megtanúlja a gyermek, ettől kezdve minden színt pirosnak mond és csak később, 34—36 hónapos korában nevezi meg a színeket a megfelelő nevükön. A színérzék kifejlődésére óriási hatással van a gyermek környezete.

*Dr. Lucy Hoesch-Ernst a gyermek esztétikai érzelmét vizsgálva,* a kifejezett ítéleteknél 3 jelenséget tapasztalt: 1. oly asszociációkat, melyek a szép tárgy általános tartalmára vonatkoznak és leginkább materiális tartalmuak. 2. Asszociációkat, melyek már bizonyos érzelmi vonatkozásokat is mutatnak, pl. szeretetet vagy erkölcsi érzelmet. 3. Vallásos asszociációkat. Általában azonban az iskolai évek alatt (8—16 éves korban) még nem lehet beszélni az esztétikai érzelem érdemleges érettségéről.

*Schuyten, az «érzékeny időszak»-ról* tartott előadásában elfogadja annak lehetőségét, hogy a gyermekmagzatot már a születését megelőző hónapokban elő lehet készíteni azon pedagógiai hatásokra, melyek által majdan nevelni kívánjuk és amelyeknek egész életén át alá lesz vetve. Ezen eljárást tanulmányozni és meghatározni sok valószínűséggel lehet. Az anya, a terhesség hónapjaiban teljesítheti ezt az előkészítő nevelést azáltal, hogy aláveti magát bizonyos irányú szellemi gyakorlatoknak, melyek hatását gyermekére nézve óhajtja.



A kongresszus gazdag, óriási anyagáról szólva, e szűk helyen csak röviden emlékezhetem meg a magyar előadókról, kik olyan nagy és értékes anyaggal léptek a nemzetközi gyermektanulmányi első kongresszus fóruma elé, hogy méltán megilletné őket egy külön fejezet, melyben munkásságukat ismertessem.

A kongresszus főtárgyalásain szerepelt a fentebb említett Nagy Lászlón és dr. Ranschburg Pálon kívül Nógrády László dr., ki a gyermek játékaiknak fejlődéséről és a játék-elmélet kritikájáról tartott előadást.

Az értekezések során Ballai Károly előadását: «A gyermektanulmányi múzeumok fontossága és azok szervezésének módja» kell kiemelnem, mely előadása kapcsán a Magyar Gyermektanulmányi Múzeumnak vonzó és érdekes ismertetését nyújtotta a külföld képviselőinek.

Mohr Mihály dr. az iskolában tapasztalható látási zavarok megakadályozásáról értekezett.

Grósz Gyula dr. a helyes táplálkozás szabályait írja elő a gyermekkor különböző szakaszaiban.

Rejtő Sándor dr. a gyermekeknél előforduló hallási zavarok megakadályozásáról beszélt.

Dósainé Révész Margit dr. két előadást tartott: 1. A gyermekek tanuallomásairól. 2. A gyermekkori morál-insaniáról. Nagyon megbízhatatlannak tartja a gyermekkori és ifjúkori tanuallomásokat, főleg olyan esetekben, midőn a gyermek gyengetehetségű. Dósainé szerint az erkölcsileg züllött gyermekek értelmi tekintetben a normálisok és a gyengetehetségűek között foglalnak helyet. Vizsgálatai alkalmával azt tapasztalta, hogy a könnyebb kérdések megoldásánál mennyiség tekintetében közelebb állanak a normális gyermekekhez, a nehezebb kérdéseknél pl. a színek meghatározásánál vagy szuggesztív kérdésekre való feleleteknél, továbbá a megbízhatóságuk értékelésénél a percentszám inkább a gyengeelműek felé közeledik.

Deutsch Ernő dr. érdekes tanulmányt közöl a gyermekek alvásáról és álmaikról. A normális gyermekek 68%-a álmodik és álmuk tartalmára rendszerint jobban is visszaemlékeznek mint az abnormális gyermekek. A gyermekek álmát legtöbb esetben a napi események befolyásolják.

Lechner Károly dr. kolozsvári egyetemi tanár a gyermek szellemi kifáradásának fontos kérdését tárgyalta előadásában. Kisebb gyermekeknek nem ajánlja az iskolai munka megkezdését reggel 9 óra előtt, nagyobbaknak a 8 órás kezdést tartja helyesnek. Iskolai tanítás csupán a délelőtti órákban legyen és az előadás

olyan legyen, hogy a gyermekben érdeklődést keltsen. A kedvetlenség érzelme előidézi a szellemi kifáradást. A tanítás élénk, szemléltető és érdekes legyen. Az évvázóvizsgák eltörlendőek és az emlékezetre támaszkodó összes ismeretek a minimálisra redukálандók az iskolában. Az iskolai fegyelemnek nem szabad olyannak lennie, hogy az a gyermeknél testi vagy szellemi fáradságot idézzen elő.

*Vértes O. József dr.* a normális és abnormális gyermekek nevelésének újabb módszereit ismertette. Szólt a művészi nevelésről és a munkára való nevelés mai állásáról Magyarországon. Kiemelte az ideges gyermekek gyógypedagógiai intézetének célját és ismertette azon, gyermektanulmányi alapon nyugvó eljárásokat, melyeket ott a gyermekek javára alkalmaznak. Fontos újítás ezen iskolában a tárgyisméltés, melyet az osztályisméltés helyett alkalmaznak. A kongresszus magyar előadóinak sorában végül még meg kell emlékeznünk a korán elhunyt *Pekri-Pekár Károly dr.*-ről. Az ő termékeny munkásságának eredményei még halála után is fel-felbukkannak a gyermektanulmány térein. A brüsszeli kongresszuson előadott értekezése: «A szuggesztio mint nevelési eszköz» sok oldalról, behatóan megvilágítja ezt a nehéz kérdést, melyről különben *Bechterew* is tartott előadást.

Mindkét előadó megegyezik abban, hogy a szuggesztio alkalmas arra, hogy a gyermeket bizonyos ártalmas és rossz szokásokról leszoktassuk s bizonyos esetekben elkerülhetetlen eszköz a pedagógiában is. Azonban nem szabad azt merev előírás szerint alkalmazni, hanem minden egyes esetben különös vizsgálat előzze meg az eljárást, mely mindenkor az orvos hatáskörébe tartozik.

*Martos Ágostné.*





# Lapzemle.

A szegény gyermekek alvásáról közöl sok szomorú adatot a *Jidō Kenkyū* 1913. 2. számában *A. Yoshida* dr. A szegény gyermekeknek a nekünk oly messze és idegen, Japánban, csak úgy, mint nálunk, a legszükségesebb üdülés: az elegendő alvás sincs megadva. A gyermekek legnagyobb része 10-kor és 10 után fekszik le s már kora hajnalban (4—5 órakor) talpon van ismét. Az alvás átlagos időtartama az elemi iskola alsó három osztályában 8 óra, később jelentékenyen kevesebb. B. J.

**Fiatalokorú foglyok álmairól** találunk érdekes cikket a *Jidō Kenkyū* japán gyermektanulmányi folyóirat 1913. augusztusi számában *Seūchi Terada* dr.-tól. A japánoknál nagyon elterjedt kérdező módszerrel, tehát a gyermek önmegfigyelésére támaszkodva gyűjtött adatokat. A tokiói fogház 17—20 éves kb. 300 fiú-foglyát kérdezte meg. 459 különböző álmodt írtak fel a gyermekek, amelyeket csoportosítva a következő eredményekre jut a cikk írója: Az álom tárgyát tekintve, leggyakoribbak: amelyek a fogházi életet másképp festik; amelyek a családra vonatkoznak; amelyek az elkövetett bűnre, a szabadulásra s a jövőre vonatkoznak.

Az álmok okai részint a külvilágban keresendők. Ilyen ok a fogházi élet, amely egészen elűt a gyermekek addigi életétől: szabadságukat veszi el, ami természetesen nagy hatása a gyermek lelki életére. Másrészt azonban belső okok is szerepelnek: megbánás, szégyen, bánat.

Kár, hogy a cikk megmarad pusztán az adatoknál és sok minden felől sötétben hagy bennünket. Például, hogy vajjon milyen viszony van a gyermekek élete, viselkedése és az álmaik között, hat-e rájuk az álmuk, ellentétes-e az álmuk az életükkel stb.? Ehhez a kikérdezésen kívül a kísérleti személyek állandó megfigyelése szükséges, ami az érdekes, de magukban álló adatok mellett az egyéniségről és az álomról új megismeréseket nyújtana. B. J.

# Gyermektanulmányi mozgalmak

**A tanyai gyermek.** A Magyar Gyermektanulmányi Társaság szegedi fiókköre, városunk e csöndben, de folyton és lelkesen munkálkodó egyesülete április 5-én a városháza közgyűlési termében tartotta meg ez évi ötödik nyilvános gyermektanulmányi értekezletét, mely iránt, mint minden alkalommal, most is élénk érdeklődés nyilvánult.

Az értekezlet első tárgya *Szécsy György* áll. tanító előadása volt, melyben részletesen ismertette a tanyai gyermekek környezetét s azokat a körülményeket, melyek e gyermekek egészséges testi és szellemi fejlődését akadályozzák. *Szécsy* nagy szeretettel szólt a tanya népéről, mely méltán megérdemelné, hogy az illetékes tényezők gazdasági és kulturális előhaladásáért munkálkodjanak. Különösen szükséges ez a jövő nemzedék, a gyermekek érdekében is.

A tanyai magyar általában nem közlékeny természetű s gyermekeivel is keveset beszél, kik aztán a szomszédolásban keresnek szórakozást s ott nemcsak különböző korú, hanem különböző erkölcsű egyének is hátrányos befolyást gyakorolnak a kicsinyek erkölcsére.

A nép kifejezéseit egyáltalán nem válogatja s a gyermekek már kicsiny koruktól a legrágárabb beszédeket hallják. Lakodalmon és disznótorokon a felnőtt férfiak leisszák magukat s a gyermekek a legmegbotránkoztatóbb jeleneteknek tanúi. Dugott bálakon is mindig láthatók gyermekek, sokszor szülők nélkül s bűzös, zsúfolt szobákban szívják magukba nemcsak a rossz levegőt, hanem az erkölcsi mételyt is. De különösen veszedelmes a tanyai gyermekek alkohol élvezete. A megejtett összeírás szerint csaknem valamennyi gyermek iszik rendszeresen bort s van iskola, mely tanulóinak 87%-a pálinkázik.

Veszedelmes a gyermekek erkölcsére a családi környezet egyebekben is. A szülők gyakran veszekszenek s a gyermekek jelenlétében tettelegességre is ragadtatják magukat, csaknem mindenütt az egész család ugyanazon szobában alszik s a serdülő gyermekek éppenséggel nem épületes jeleneteknek tanúi. A gyermekek nevelésével, értelmi képzésével a szülők keveset törődnek s a 14—15 éves gyermekeknek 38%-a még a szülővárosát sem látta. Sok gyermek felnő anélkül, hogy templomot látott volna. Arány-



lag igen sok gyermek dohányozni is szokott, igen gyakran a szülők tudtával. Ez, valamint az alkohol élvezete és a zsúfolt szobákban való hálás az oka, hogy bár a tanya levegője oly kitűnő, mégis igen sokan halnak el tüdővészben. A tanyai gyermekek egyébként szívesen jár az iskolába s öröm velük foglalkozni, de az iskola munkájának eredményét nagyon megnehezítik és akadályozzák az ecsetelt körülmények, melyek megszüntetése valószínűleg nemzeti érdek.

**A kísérleti szakosztály** f. é. február hó 25-én a Gyógypedagógiai-Pszichológiai m. kir. Laboratórium helyiségében *Ranschburg Pál dr.* egyetemi magántanár elnöklete alatt ülést tartott. Jegyző: *Vértes O. József dr.* szakosztályi titkár. Az ülésen több mint hetven tag vett részt.

Az elnök az ülést megnyitja s szíves szavakkal köszönti a szakosztály tagjait. A legutolsó ülést két éve tartotta a szakosztály és akkor az érzelmi vizsgálatokat tűzte ki tárgyalásra. Ezt azonban újabb problémák háttérbe szorították s e vizsgálatok megejtését a program későbbi, következő pontjai közé tűzte ki. Ezért halasztotta el egyelőre a munkának ezt a részét. Visszatekintve a legutolsó két év munkájára, felsorolja az elnök, hogy a szakosztály, illetve a laboratórium dolgozatai közül megjelent *Vértes O. József dr.* tollából a *Das Wortgedächtnis im Schulkindesalter* c. tanulmánya a *Zeitschrift für Psychologie* 63. kötetében. *Lázár Szilárd dr.* az *Archiv für Pädagogik*-ban közölte a matematikai képletek betanulására vonatkozó kísérleteit. *Dósainé Révész Margit dr.* a *Zeitschrift für angewandte Psychologie*-ban, valamint a gyermektanulmányi kongresszuson és a klinikai füzetekben az erkölcsileg fogyatékos gyermekek lélektanához szolgáltat adalékokat. *Ranschburg Pál dr.* műve, a *Das kranke Gedächtnis*, Lipcsében jelent meg a J. A. Barth cég kiadásában. A múlt évben ugyancsak tőle jelent meg a *Wechselwirkungen* etc. c. dolgozata a *Zeitschrift für Psychologie* két kötetében. Ez évben pedig a Társaság kiadásában látott napvilágot a *Pszichológiai Tanulmányok* első kötete. *Török Ödön dr.* laboratóriumi asszisztens, orvos, antropológiai vizsgálatokat végzett s ezek eredményeit a kongresszus Naplójában is közölte, valamint az *Orvos Egyesületben* is bemutatta vizsgálatait. *Gáspár Emília* tanárnő a verbális alexia egy érdekes esetével foglalkozott. *Szondi Lipót* laboratóriumi gyakornok a normális és abnormis gyermekek optikai felfogását vizsgálja. *Vértes O. József dr.* a 20-as számkör pszichológiáján dolgozik. *Éltes Mátyás* a Binet-Simon módszerrel végzett kísérleteket, *Dévai Flóra* tanárjelölt a mesemódszerrel végzett vizsgálatokat, míg *Ballai Károly* antropológiai vizsgálatokon dolgozik.

E rövid áttekintés után az elnök felkéri *Éltes Mátyás* igazgatótanítót előadásának megtartására. (A gyermeki intelligencia vizsgálata c. előadást *A Gyermek* egész terjedelmében közli.)

Az előadást követő vitában részt vettek *Martos Ágostné*, *Révész Emil*, *Révész Géza* dr.

*Ranschburg Pál* dr. elnök: Minthogy a tanácskozás az intelligenciamérés módszeréről vitává fejlődött, azt indítványozza, hogy a legközelebbi ülés főtárgya ez a vita legyen.

A szakosztály az indítványt elfogadja.

Az elnök felkéri *Ballai Károlyt* előadásának megtartására. (A magyar gyermek testi fejlődése c. dolgozatot *A Gyermek* egész terjedelmében fogja közölni.)

*Ballai* előadásához *Ranschburg Pál* dr. a következő indítványt fűzte:

1. Vegye a kísérleti szakosztály munkaprogramjába a gyermektanulmányi testi részét is. Egyesüljön a Gyermektanulmányi Múzeum a Néprajzi Társasággal e feladat megoldásán.

2. Ez a vizsgálat azonban ne legyen csak testtani, hanem pszichológiai is; egyszerű, de biztos módszerekkel.

3. A gyakorlati antropológiai tanfolyam megtartására *Bartucz* egyetemi adjunktus kérendő föl.

4. A testtani méréseket először normális iskolákban gyakorolják a vizsgálok.

5. A pszichológiai tanfolyamra csak tizen vehetők fel.

Az elnök indítványát a szakosztály elfogadja.

*Folytatólagos* ülés f. é. március hó 11-én. Első tárgya *Dévai Flóra* előadása a mesemódszerrel végzet vizsgálatokról. (Közölni fogjuk.)

*Ranschburg Pál* dr. elnök az előadással kapcsolatban indítványozza, hogy foglalkozzék a szakosztály a mesemódszerrel. A résztvenni kívánók egy héten belül jelentkezzenek a szakosztály elnökénél.

Felemlíti az elnök, hogy e vizsgálatok folyama alatt jelent meg *Meumann* Vorlesungjainak második kiadásának második kötete, s ebben közli a szerző ugyanezt a módszert *Child* és *Termantól*; ők nehezebb meséket alkalmaznak. (Aesopusi mesék.)

Fölszólaltak: *Nagy László*, *Éltes Mátyás*, *Ranschburg Pál* dr.

Az elnök a vitát bezárja. Következik a *Binet-Simon*-módszerről való vita folytatása.

Fölszólaltak *Révész Géza* dr., *Révész Emil*, *Nagy László*, *Ranschburg Pál* dr., *Éltes Mátyás*. (Fölszólalásokat *A Gyermek* a lap élén közli.)



*Ranschburg Pál dr.* elnök indítványa: Foglalkozzék a kísérleti szakosztály a *B. S.* vizsgálatokkal. A vizsgálatok egyik iránya: a/ az 1911-es eljárás (magyar módosítás); b/ a másik az egyes tesztek tudományos megrostálásának kérdése. A vizsgálatokban résztvenni óhajtók egy héten belül jelentkezzenek az elnöknél. Csak olyan munkatársakat vesz fel a szakosztály, kik járatosak a módszerben.

Az elnök Éltes előadónak s a fölszólalóknak köszönetet mondva, az ülést bezárja.

**A züllött gyermekek családi körülményei.** Ez volt a szegedi gyermektanulmányi fiókkör április 5-iki nyilvános értekezletének második tárgya. A tétel előadója *Füzessy Márton*, a szegedi Árpád-Otthon igazgatója volt. A mai kor eszményképe a gyermek, kit a szülők legtöbbje a legnagyobb gondossággal nevel és mégis számos eset bizonyítja, hogy még az ily gyermekek is később nehéz megpróbáltatásoknak vannak alávetve s nem egy esetben rossz útra térnek. Mennyivel nagyobb tehát a züllés veszélye azoknál a gyermekeknél, kik már fertőzött környezetben látják meg a napvilágot. Főleg a nagyobb városok anyagilag, erkölcsileg és sokszor értelmileg is szegény családokból kerülnek ki ily szerencsétlen gyermekek. A szülők haraggal, bosszúsággal fogadják a születendő gyermeket, ki nekik teher. Az anya az utolsó napig súlyos munkát végez s a 3—4 napos gyermeket már gyárakba vagy másfelé cipeli magával. A nyugtalankodó gyermeket mákonnyal bódítja el. Mikor pedig nagyobb lesz, magára marad, vagy a többi hasonló korban levő gyermekekkel rója az utcát. Senkitől jó szót nem kap s szerető érzést sehonnan nem tapasztal. Később azután már 6—7 éves korában pénzt keres, gyufa és egyéb tárgyak árúsításával, sokszor pedig koldulásra vagy éppen lopásra kényszerítik. Az iskolát rendszeresen elkerülik. Az ily gyermekek valósággal az utca gyermekei és mire felnőnek, komoly, rendes munkáról tudni sem akarnak. Otthon is testük és lelkük állandó fertőzésnek van kitéve; sokszor 3—4 család lakik egy nedves, sötét szobában, e lakók között mindig akad néhány, kitől a gyermekek csak rosszat látnak és hallanak. A szülők alig törődnek gyermekeikkel s míg egyszer-egyszer ok nélkül a legbrutálisabban büntetik, máskor meg a legsúlyosabb esetekért nemcsak büntetést nem kapnak, hanem talán még dicséretet. Az ily miazmás környezetből a gyermekeket el kell vonni és oly környezetbe helyezni, hol szeretetteljes bánásmódban és megfelelő nevelésben részesülhetnek. A züllött gyermekeket sem szabad eltaszítani, hanem szeretettel kell őket a jó útra téríteni s a társadalom részére megmenteni.

Befejezésül Füzessy egy igen kedves és megható történetecskét olvasott fel «A szellőztető lyuk titka» címen, mely a gyermekek gondolkozását élénken jellemzi.

Az értekezleten *Orkonyi Ede dr.*, a fiókkör társelnöke elnökölt, ki az előadóknak a fiókkör köszönetét és elismerését tolmácsolta.

K. P.

**Személyi hir.** Nagy Lászlót, társaságunk ügyv. alelnökét, nagy elismerésben részesítette Antwerpen város tanácsa; ugyanis őt az antwerpeni gyermektanulmányi intézet külföldi levelezőjének választotta.

**A gyermeknevelés kis kátéjának terjesztése a nép között.** Az őszezel nagyobb akciót indított meg Társaságunk elnöksége a kis káté terjesztése érdekében. Átiratban kereste meg a vármegyei alispánokat, tiszti főorvosokat, megküldvén nekik a kátét azzal a kéréssel, hogy annak megrendelését ajánlják a városok, községek, jegyzők figyelmébe. Ezen akciónk örvendetes eredményéről számolhatunk be. Legtöbb vármegyénk alispánja felismerte kis káténk nagy jelentőségét népünk testi és erkölcsi javítása tekintetében, a legmelegebben ajánlotta megrendelésre. A legnagyobb örvendezéssel láttuk községeink élén álló férfiak, különösen a jegyzők kulturérzékét, akik a lehetőséghez képest igyekeztek kisebb-nagyobb számban megrendelni káténkat. Nemzetiségi vidékekről pedig annak német, oláh, tót nyelvű kiadása iránt érdeklődtek. Ideigtatunk néhány helységet a nagyobb számban rendelők közül: Pestmegyéből: Budakalász (10), Budakeszi (100), Homokmégy (100), Dány (50); Szolnokmegyéből: Jászkarajenő (15); Csikmegyéből: Várdotfalu (15); Szabolcsmegyéből: Nyiregyháza (100); Szolnok-Dobokamegyéből: Dés (10); Szepesmegyéből: Igló (10); Maros-Tordamegyéből: Palotailva (11); Somogy megyéből az alispán (80), Kaposvár (15); Sáros megye alispánja (10); Torontálmegyéből: Nagykikinda (10); Békés megye alispánja (10), Köröstarcsa (10) és ezeken kívül számtalan község, körjegyzőség 1—8 példányban rendelték meg a kis kátét, úgy, hogy ezen akciónk eddigi eredményeként az utolsó hónapokban mintegy 700 példányt sikerült a nép között elhelyezni.

**A Gyermektanulmányi Múzeum külföldi kiállításokon.** Múzeumunk ismét két nagyjelentőségű nemzetközi kiállításon vesz részt. Így a londoni *II. nemzetközi gyermekjóléti kiállításon*, melynek rendezői ösztönszerű és ipari gyermekjátékok kiállítására kérték fel Múzeumunkat. A meghívás alapján a következő igen becses



anyaggal szerepel Múzeumunk a londoni kiállításon. I. *Tudományos anyag*. E csoportban lélekfejlődéstani szempontból rendezve a következő sorozatok vannak kiállítva: fegyverek, babák és zenei játékok. II. *Népművészeti szempontból nevezetes vidékeken gyűjtött gyermekek és felnőttek által készített bábuk*: Mezőkövesdi, szentistváni és tardi lányok bábui, öcsényi lányok színes báburaizai, továbbá mezőkövesdi parasztasszonyok által az ottani színes népviseletben felöltöztetett bábuk. III. *Iparművészeti játékok*. Weszely—Gányi-féle művészi gyermekjátékok, amelyeket az Országos Iparművészeti Társulat letétként engedett át Múzeumunk ipari osztálya számára és a szombathelyi árvaház növendékei által készített gyermekjátékok.

Hisszük, hogy kiállításunk, mely tudományos anyaga mellett megmutatja gyermekjátékokban érdekes népművészetünket és fejlődő játékműiparunkat, fel fogja kelteni az angol közönség figyelmét és érdeklődését. E kiállítást más tekintetben is értékesíteni óhajtottuk számunkra. Ugyanis a vallás- és közoktatásügyi minisztérium és társaságunk anyagi támogatásával annak rendezésére és főképpen a primitív gyarmati nép kézi alkotásainak tanulmányozására, ilyen s gyermeknéprajzi tárgyak beszerzésére kiküldtük *Ferencz Ellát*, a Múzeum m. titkárát és *Gröber Vilmát*, társaságunk jegyzőjét, mint akik az előkészítés munkájából az oroszlanrészt vették ki maguknak. Kiküldötteinkhez csatlakozott *dr. Domokos Lászlóné*, a szegedi fiókkör titkára is, ki az angol modern pedagógiai mozgalmakat és nevelőiskolákat tanulmányozza. Küldetésük eredményéről s kiállításunk hatásáról a következő számban meg fogunk emlékezni.

A második óriási méretű kiállítás, amelyre szintén meghívták Múzeumunkat, a leipzig *Buchgewerbe und Graphik c.* nemzetközi kiállítás. Ennek «Schule und Buchgewerbe» csoportjában veszünk részt, ahol kiállítjuk *Nagy Lászlónak* a szellemi munkabírásról, a kifejezés módok fejlődéséről, s a sárközi fiúk és lányok rajzairól szóló, továbbá *Nógrády László* a gyermek egyéniség típusai, a játékmotívumok, a játéktípusok című, végül *Vértes O. József dr.* a gyermek emlékezetére vonatkozó grafikonokat. Mindezeket kívül kiállítjuk még a teljes magyar gyermektanulmányi irodalmat is.

**Háború a Balatonon** cím alatt *Nógrády László dr.* tollából ifjúsági regény jelenik meg a «Balatoni Szövetség» kiadásában. A regény cselekményét az ifjúsági cserkészmozgalomból meríti. Társaságunk tagjai kedvezményes áron 3 és 4 koronáért megrendelhetik a «Balatoni Szövetség» titkári hivatalánál, Balatonfüred fürdő. (Zala m.)

**Mozgalom a váci fiókkör ügyében.** A Vácon szervezendő fiókkörünk tagjai állandóan szaporodnak. A fiókkör szervezése ügyében *Borbély Sándor*, a váci siketnéma intézet igazgatója konferenciára hívta össze testülete tagjait, melyre meghívta *Hollós Sámuel* tanítót, a mozgalom megindítóját is. Az értekezlet elhatározta, hogy egy előkészítő bizottságot szervez, melynek feladata lesz az alakuló közgyűlés előkészítése.

**A mese és a gyermek.** A M. Gyermektanulmányi Társaság április 18-án Budapesten igen látogatott nyilvános értekezletet tartott *Teleki Sándor* gróf elnöklete alatt. Az értekezleten *Nógrády László* dr. «A gyermek és a mese» címen tartott előadást, amely tulajdonképpen beszámoló volt azon nagyszabású adatgyűjtésről, amelyet a Gyermektanulmányi Társaság központi adatgyűjtő osztálya indított a mese hatásáról. Az előadó 6000 adat alapján szerkesztette meg tanulmányát. Az előadás folyóiratunkban egész terjedelmében meg fog jelenni.

**Első nemzetközi kísérleti fonetikai kongresszus Hamburgban.** Évről-évre nyertek jelentőségükben mindazok az összejövetelek, melyeken a tudomány sokféle ágának képviselői gyűltek össze fonetikai kérdések megbeszélésére. Ezuttal először találkoztak a kongresszuson (április 19—22) a kísérleti fonetikának és az alkalmazott kísérleti hangtannak, a kísérleti lélektannak, a kísérleti pedagógiának és az orvosi tudománynak kiváló munkásai Hamburgban, amelynek hangtani laboratoriuma első a világon.

A kongresszussal kapcsolatos lesz a kiállítás, amelynek célja a fonetikai eszközök, készülékek és kísérleti eredmények bemutatása. A kongresszus nagyszabásúnak ígérkezik. A gyermektanulmányozóra nézve is nagyfontosságú kérdések azok, amelyeket a kísérleti fonetika megoldani igyekszik. E kérdések előrevitelét reméljük a kongresszustól.

Gy. A.

**Gyermektanulmányi előadások a fővárosi Pedagógiai Szemináriumban.** A lefolyt iskolai évben a Pedagógiai Szemináriumban a gyermektanulmány köréből a következő előadások tartottak:

A «tudományos tanfolyamon» *Nagy László* 1. ismertette Decroly brüsszeli munkaiskoláját. 2. «Ujabb törekvések a gyermektanulmány terén» címen ismertette az utolsó 7 év történetét, a kongresszusokat, gyermektanulmányi társaságokat, a kísérleti pedagógia és a gyermektanulmány egymásba kapcsolódását, az elválásra irányuló törekvéseket, a gyermektanulmány általános



társadalmi és pedagógiai hatását, az újabban fölmerült kutatásokat és vizsgálati módszereket (2 óra). 3. Előadta a *kifejezőmódok általános fejlődéstanát* (8 óra). Kifejtette az összes kifejezőmódokat összefoglaló s egységesen tárgyaló tan lehetőségét és szükségességét. Ismertette a kifejezőmódok kifejlődésének általános törvényeit; az egyes lelki funkciók és a kifejezőmódok kifejlődése közötti párhuzamot. A kifejező mozgások és az utánzás törvényei. A képzelet értékelése a kifejezőmódokban. A képzelet fejlődésének fokozatai. A két utóbbi tételt önálló kísérleti alapon tárgyalta. 4. A kiseddévónői tanfolyamon a *gyermekek játékaikról* tartott két előadást. Adta a játék lélektani meghatározását, a játékcselekvések lélektani elemzését, a játék és az érdeklődés, a játék és a társasérvzés fejlődése közötti összefüggést, a játékok fejlődésének korszakait. Részletesen foglalkozott az 1—3, a 3—6, és a 7—8 éves kor játékszociológiájával.

*Révész Géza dr.* az «állandó tanfolyamon» a *gyermekkor pszichológiáját* adta elő a második félévben.

**A «Bund für Schulreform» gyermektanulmányi szakosztályának megalakítása.** A boroszlói kongresszus alkalmával 1913. október 3-án tartotta alakuló ülését a «Bund für Schulreform» gyermektanulmányi szakosztálya, amely a már néhány év óta fennálló gyermektanulmányi bizottság helyébe lépett. A szakosztály sokkal szélesebb programmal a gyermekek és fiatalok vizsgálatával kíván foglalkozni, továbbá munkaközösségeket szervez és támogatja a «Bund für Schulreform» munkálatait.

A szakosztály elnöke *Stern Vilmos* boroszlói tanár lett, titkári hivatala az «Institut für angewandte Psychologie» Berlin-Klein-gliniecke. A szakosztályhoz való csatlakozását már eddig is a legjelentékenyebb lélektani intézetek és társaságok jelentették be. A szakosztály tagjául választotta *Nagy Lászlót*, társaságunk al-elnökét is.

A szervezés munkája most van folyamatban. A munka-program legelső pontja az intelligencia vizsgálatok kérdése.

gy. a.

**Kapcsolat az elemi és a középiskola között.** A gyermektanulmányi társaság nagyváradi fiókköre f. év március 19-én *Édelmann Menyhért dr.* elnöklete alatt gyűlést tartott, melyen nagyszámú szülők és pedagógusokból álló közönség előtt *Rédey Kornél dr.* prémontrei főgimnáziumi tanár tartott felolvasást «*Az elemi és középiskolai oktatás kapcsolata*» címmel.

Kétségtelen, mondja a felolvasó, hogy napjainknak pedagógiai

reformtörekvései jogosak és szükségesek. A magyar közművelődés képe az utolsó évtizedekben annyira megváltozott és annyira fejlődött, hogy iskoláinknak elmaradottsága és bizonyos fokú idegen-szerűsége szükségképpen vált érezhetővé. Csak az a baj, hogy az általános reformtörekvések nem mindenütt tartják szemelőtt a nevelés célját. Sokan beszélnek a nevelés módszereiről és ezek megváltoztatásáról, mások a tananyagra teszik rá ujitó kezüket.

Mikor az elemi és középiskolai oktatás között megvalósítandó kapcsolatot keressük, szükségünk van arra, hogy a jelen kornak megváltozott kulturális viszonyait össze tudjuk egyeztetni az egészséges történelmi fejlődéssel.

A középiskola és az elemi iskola a letűnt idők kulturájában egymástól nagyon távol esnek.

A középiskola a pogány idők emléke, abból az időből származik, mikor tudásra, műveltségre csak a nagy urnak volt igénye és joga. A gimnázium a görög és latin irodalom kultuszát szolgálta és szolgálja ma is, a pogány művészet és filozófia eszméit öltözteti keresztény köntösbe és megadta azt a műveltséget, amelyre a mult idők arisztokratáinak szüksége volt.

A népiskola már sokkal újabb keletű és elterjedése egy időbe esik a kereszténység elterjedésével. A népiskola is általános műveltséget ad, de olyan általános műveltséget, amelyre a népnek a praktikus életben szüksége van.

A kétfajta iskola a fejlődés hosszú ideje alatt közeledett egymáshoz annyiban, amennyiben a régi úr és rabszolga közötti borzalmas ellentét a humanizmus, a reformáció és a demokrácia térfoglalása következtében megváltozott, kisebb lett.

Az idők folyamán a népiskolát sokszor előkészítő iskolának tekintették a középiskola számára. Ez az előkészítés tényleg megvan az igazi népiskolában, de tendencia nélkül. Az előkészítés nem olyan értelmű, hogy a népiskola növendékei kószolókat kapnak a középiskola tárgyaiból, hanem egyszerűen, a gondolkodás fejlesztését jelenti. Épp így a középiskola is önkéntelenül készít elő az egyetemi tanulmányokra.

Ha a népiskola teljesíti a maga feladatát és a hat éves gyermek képzetvilágát meg tudja ragadni, hogy a maga céljai szerint tovább fejlessze, akkor a gyermek lelkét már eleve előkészítette a középiskolai nevelésre. Hiszen a középiskola tárgykörétől mind a kettő a természet és az ember megismerését tanítja.

A gyermek mesékkel telített lélekkel lépi át a népiskola küszöbét, ahol megtanulja, hogy azokat a szavakat, melyekkel szüleit, testvéreit és egész környezetét, a fákat, virágokat, madarakat és madárfészket megnevezte, le is lehet irni, amit más azután



el is tud olvasni. Tanítója beszélget vele az iskoláról, a szülői házról, a szülőföldről és arról a nagy területről, amelynek szülőföldünk csak egy kis része. E beszélgetés közben a gyermek képzelete kialakítja a folyóktól átszelt és hegyektől körülvelt országot, miközben már felemlítgetjük, hogy ennek az országnak határain túl kezdődik egy másik ország, ahol más nyelvet beszélő emberek laknak ugyan, de akik épp úgy keresik kezük munkájával kenyerüket, mint mi, akik úgy szeretik egymást, ahogy mi szeretjük.

E beszélgetések kapcsán a gyermek képzelete nyelvi, földrajzi és mennyiségtani képzetekkel gazdagodik, anélkül, hogy nyelvtanról, földrajzról, számtanról, mint külön tantárgyakról beszél-nénk előtte.

Közben felhívjuk figyelmét a képekre, amelyek az iskola falán függenek. E képek önkéntelenül is a gyermek kezébe adják a ceruzát, hogy ő maga is próbát tegyen a tárgyak lerajzolására. Ez a népiskolai oktatásnak a helyes programja. Ez a program általános műveltséget ad és elő is készít a középiskolára.

A népiskola akkor fog legjobban és leghelyesebben kapcsolódni a középiskolai oktatáshoz, ha mindegyik — a másiktól függetlenül követi a maga nevelési ideálját. Erre a függetlenítésre predesztinálja őket egyrészt a történelmi fejlődésük, másrészt a gyermeki léleknek ismerete, melyet nem az ismeret anyagának kibővítésével kell előkészítenünk a magasabbfokú oktatásra, hanem a gondolkodás fejlesztésével.

A nagyszámú hallgatóság feszült figyelemmel hallgatta a fiatal tudós tanárt. A hallgatóság és a fiókkör nevében dr. *Édelmann* Menyhért köszönte meg az értékes és szép előadást.

Z. B.

**Óvás a pszichoanalízis túlzásai ellen.** A boroszlói gyermek-tanulmányi kongresszuson résztvevő gyermekpszichológusok nyilatkozatot adtak ki, amelyben a pszichoanalízis túlzásai ellen óvást emelnek.

A nyilatkozat a következőképp hangzik: A «Bund für Schul-reform» gyermektanulmányi szakosztályának alulírott tagjai kötelességüknek tartják az ifjúság barátait és a pedagógiai köröket azokra a veszedelmekre figyelmeztetni, amelyek a pszichoanalitikai módszernek ujabban megkísérelt alkalmazásából gyermekekre és felnőttekre háramlanak.

A továbbiakban alaptalannak jelentik ki az aláírók azt az állítást, hogy a pszichoanalízis megcáfolta az eddigi gyermektanulmányi eredményeket és hogy csak e módszer által vált lehetővé a tudományos gyermeklélektan megalapítása. A normális nevelés

gyakorlatában a pszichoanalitikus módszer elítélendő, mivel az egyént a korai nemi képzetek és érzelmek által állandó lelki fertőzéssel fenyegeti. Ezzel a nagy kárral nem állnak arányban az állítólagos nevelési előnyök.

A nyilatkozatot a legkiválóbb német pszichológusok és pedagógusok írták alá. A Magyar Gyermektanulmányi Társaság is foglalkozni kíván annak idején a Freudizmus és a pszichoanalízis kérdésének gyermektanulmányi vizsgálatával. *gy. a.*

**A kassai fiókkör megalakításának elhalasztása.** A kassai gyermektanulmányi fiókkörbe Kassáról, Abauj-Tornamegyéből s Felsőmagyarország némely vidékéről a kassai intézőbizottság első fölszólítására 180-an jelentkeztek tagokul. Ezen, valóban példátlanul lelkes fölkarolás után a legszebb reményekkel tekintettünk a kassai fiókkör megalakulása és működése elé. A megalakuló közgyűlés ideje április 4-re tűzött ki, amelynek programját is részletesen megállapította a bizottság. Ekkor következett be isteni végzésből a szomorú fordulat, amely megakadályozta a megalakulást. *Takács Béla* abauj-torna-megyei tanfelügyelőnek, a mozgalom lelkes kezdőjének és intézőjének kilenc éves fiacskája öt nappal a megnyitó ünnepély előtt, rövid szenvedés után elhunyt. Általános részvét övezte a mélyen lesújtott szülők fájdalmát. A fiókkör megalakítása öszre halasztatott, addig a fiókkör ügyeit a központ megbízásából az eddigi bizottság intézi *Takács Béla* id. elnök s *Ősz Béla* dr. id. titkár vezetése alatt.

**Munkaiskola-tanfolyam.** A németországi «Verein für Knabenhandarbeit und Werkunterricht» pedagógiai szemináriumuma a nyár folyamán Leipzigben tanfolyamot fog tartani tanítók és tanítónők számára.

A tanfolyam három részből fog állni: 1. a munkaiskola pedagógiai és pszichológiai alap gondolatának ismertetése, 2. a munkatanítás módszertana, 3. gyakorlati ügyesség elsajátítása a különféle munkaszakokban. Az elméleti rész magában foglalja a munkatanítás jelentőségét, történetét, a neveléshez való viszonyát.

A tanfolyam vezetőjének címe: *Direktor Hildebrand*, Leipzig, *Scharnhorststrasse 26.* *gy. a.*

**A lipcsei nemzetközi könyvészeti és grafikai kiállítás pszichológiai csoportja.** A lipcsei kiállításon a tervezet szerint olyan megérdemelt nagy tere lesz a pedagógiai pszichológiának, amelyet még ezideig soha sehosem láttunk.

A kiállítás pszichológiai része elsősorban azokat az eredmé-



nyeket óhajtja bemutatni, melyeket az új kísérleti tudományok a gyermeklélektan és pedagógia terén elértek, különösen azt igyekeznek megdönthetetlenül bebizonyítani, hogy a gyermek tudományos megismerése révén a tanítást és nevelést természettudományi alpra helyezzük.

*Pszichológiai csoportok.* A/ csoportban a gyermekek és fiatalok általános testi fejlődésüket mutatják be s ezek megállapításainak eszközeit és módjait. a/ Eszközök. b/ Anatómiai preparátumok. c/ Görbék, képek, fényképek stb. d/ A testi munkabírás és fáradtság. e/ Az abnormis gyermekek fejlődése. f/ Intelligencia vizsgálatok. g/ A gyermekkor tipikus betegségei, különös tekintettel azokra, melyek a szellemi fejlődést befolyásolják.

B/ A gyermekek és fiatalok szellemi képességeiknek fejlődése.

C/ A rajzolás pszichológiai alapjai: a/ A rajzolás tapintási, motorikus és optikai elemei. b/ A produktív rajzolás elemei: a rajzolás, mint a gyermeklélek nyilvánulása. c/ A rajzolás esztétikai elemei. d/ A színérzék lélektana.

D/ Az írás lélektana. a/ Az íráskészség. b/ Az írás tulajdonképeni lélektana. c/ A vakok írása.

E/ Az olvasás lélektana. a/ A felfogás ténye. b/ Összefüggő szöveg olvasása. c/ Egyes kísérletek, melyek az olvasás pszichológiai elemeit mutatják. d/ Egyes kísérletek a számolás pszichológiájából. e/ Számképek és jegyképek.

F/ A beszéd- és ének lélektana. a/ A beszéd élettani és lélektani alapjai. b/ A gyermek beszédének fejlődésének. c/ Mimikai nyilvánulás a beszédben. d/ Az éneklés élettani és lélektani alapjai. e/ A gyermek zenei képességének fejlődése.

A pszichológiai csoportok kiállításában több ismertebb cég és tudományos intézmény ígerte meg részvételét. A pszichológiai kiállítás a főépület közepén lesz elhelyezve és a kiállítás egyik legszebb és legérdekesebb részét fogja képezni.

A kiállítás egyes csoportjai. 1. csoport. *Rajzolás.* A/ 1. A rajzolás mint kifejezőmód. Beszéd, írás, munka és egyéb kifejezőmódokkal való kapcsolata. 2. Egyes gyermekek rajzfejlődését bemutató gyűjtemények. 3. Gyermekrajzok a különböző fejlődési fokokon.

B/ A katonák rajzai. A felnőttek rajzai általában.

C/ Iskolai rajzok. 1. A tervszerű rajztanítás előtti kor rajzai. 2. Rajzok a tervszerű rajztanítás köréből. a/ A rajzolás, kiemelve a pedagógiai-pszichológiai szempontokat. b/ A térforma előállítása, az alakézés. c/ Izlésnevelés szingyakorlatokkal. d/ Izlésnevelés térdíztetés által. e/ Technikai kultúra mint kifejezőfokozat. 3.

Rajzolás más tantárgyakban. 4. Különleges fejlődés a tanítás körén belül, különös tehetségek, hajlamok. 5. A szemináriumi rajzolás metódikája. 6. A tanító rajzoló és festői tevékenysége. 7. A német rajztanítás története.

D/ Műhelymunka fiúk és leányok részére. Fiúk és leányok kézimunkája mint kifejezőmód.

2. csoport. *Írás.* A/ Az írás pszichológiai alapjai. B/ Az írások. C/ Az írás fejlődése. D/ Iskolai és tanuló írások különböző időben és országokban.

3. csoport. *Beszéd, ének, zene.* A/ Hangképző eszközök és hallásszerv: a hangszervek élettana és lélektana. Hangképző eszközök, melyekkel az alaptörvényeket kutatjuk. A hallásszervélettana és lélektana. Agyközpontok. B/ Hangképzés. C/ Az akusztika a szellemi életben: 1. Zenei és beszédelemek. 2. Zenei és beszélő tevékenység. 3. A gyermek fejlődése és nevelői hatás. Zenei fejlődés az iskoláztatás előtti korban.

4. csoport. *Beszéd, olvasás, tanulás.* A/ A beszéd fejlődése az iskoláskorig. B/ A gyermek olvasási előgyakorlatai és fonetikai képzése. C/ Az írástanítás. D/ Az olvasás anyaga, az olvasókönyvek tartalma és külső kiállítása, az olvasókönyvek fejlődése. E/ Az ifjúsági iratok. F/ Gyermekfolyóiratok, gyermekversek, gyermekdalok. G/ Az idegen nyelvek tanítása.

5. csoport. *Fényképek az iskolából.* A/ A kép, mint a modern iskolai élet jellemzésének eszköze. Modern tanításmódok. Plasztilin, papír és famunkák elkészítéséhez szolgáló osztálytermek, gyűjtemények, munkák elhelyezése, kiállításgyűjtemény, iskolaműhely, iskolakert, homokhalmok és homoktartó szekrények, a természettudományok tanításának eszközei, laboratóriumok. B/ A kép, mint tanítási eszköz.

6. csoport. *A gyermek, a tanító és az iskola a művészetben és a karikatúrában.*

7. csoport. *Iskolatörténetek, statisztikák és a sajtó.*

Nemes Lipót.

### Munkára való társulás intelligencia vizsgálatok végett.

A boroszlói kongresszus megállapította az intelligencia vizsgálatok vezérelveit. A szakembereket, akik részt kívánnak venni a közös munkában, a «Bund für Schulreform» gyermektanulmányi osztályának központi vezetősége nevében *Lipmann* és *Stern* tanárok néhány fontos kérdésre nézve nyilatkozásra szólítják fel. A kellő munkafelosztás végett merült fel ennek szükségessége. Az első kérdés a résztvevő eddigi tapasztalataira, módszerére vonatkozik, a második a tesztek megválasztására, a harmadik a vizsgálati személyekre, a negyedik a helyi munkatársakra nézve kér felvilágosítást.



Mivel a munkatársakra nagy feladatok háramlanak, régi módszerek felülvizsgálása, újabb módszerek kipróbálása, nagyon fontos, hogy kiki a neki leginkább megfelelő munkát kapja. Súlyt vet a központi szervezet arra, hogy a munkatársak vizsgálataikat minél nagyobb számú személyen végezzék. Egy-egy kategóriának normál létszáma 100.

A válaszok beérkezése után fog a vezetőség a munka felosztására nézve intézkedni. Az előkészületek folytán az intelligencia vizsgálatok korszakos haladását biztosra vehetjük. Gy. A.

Az új fejléceket Horváth Ida tanítónő rajzolta.

# Apróságok a gyermek életéből

## A gyengeelméjű gyermek feleletei.

Közli: Katona Géza, a budapesti áll. gyógyped. int. tanára.

A szellemi fogyatékos gyermekeknek is vannak működésre képes és alkalmas lelkierőik, tehát ők is szereznek képzeteket, alkotnak fogalmakat, ítélnek, következtetnek. Csakhogy az abnormis gyermekek képzetei, fogalmai, valamint ezeknek asszociatív összeköttetései tökéletlenek és így ítélőképességük is általában gyenge, következtetései fogyatékosak.

Itélőképességük gyengesége főképpen feleleteikben nyilatkozik meg. Az egyes tünemények, események, cselekedetek elbírálása közben felületesek, azok feldolgozásában lassuak, határozatlanok. Ismereteik bizonyos mennyiségét, ha tudásukról számot kell adniok, nem tudják felhasználni vagy helytelenül használják fel.

Feleleteikből gyakran kitűnik lelkiműködésük rendellenes volta, lelkiviláguk szegénysége s általában az, hogy abnormis gyermeki lélekkel van dolguk. Ime, néhány kiragadott példa a sok közül!

A múlt tanévben történt. Napok óta nagy szél fújt. Egyik reggel egy alsóbb osztályos növendék ezzel a kijelentéssel lepott meg:

— Tanár úr kérem, ki kellene vágatni az udvarról azt a sok fát!

— Miért fiam ?

— Mert mindig fúj a szél! — volt a válasz.

Az ő szegényes szellemvilágában a fa mozgása helyettesíti a szél fogalmát, összetévesztvén az okot az okozattal.

\*

Szent Istvánról beszélgettünk. Elmondottuk róla, hogy ellenségei gyilkost béreltek fel ellene, ki belopódzott a király hálószobájába, hogy őt megölje. A történetet azzal fejeztük be, hogy a király, mikor felébredt, megbocsájtott a gyilkosnak.

Megkérdeztem növendékeimet, hogy mit gondolnak, helyesen cselekedett-e Szent István, mikor megbocsájtott annak, aki őt meg akarta gyilkolni.

Valamennyi növendékem azt felelte, hogy helyesen cselekedett, (valószínűleg azért, mert az első felelőnek ez volt a véleménye) egyik azonban, egy 14 éves jobb képességű gyengeelméjű fiú azt válaszolta, hogy nem cselekedett helyesen. Arra a kérdésre, hogy miért, ezt válaszolta:

— Azért, mert nem volt igazságos! A gyilkost meg kell büntetni!

Ennek a gyermeknek az ítélőképessége, amint látjuk, jól fejlett. Ítéletében megvan az ok és okozat közötti kapcsolat, de nem emelkedett az értelmiségnek arra a fokára, hogy a nagylelkűséget megérteni tudja. Ehhez már fejlettebb ítélőképesség kell. Egyébként is az érzelmi élet nagyobb intelligenciát igényel.

\*

Valamelyik reggel egyik növendékem arra kért, hogy adjak neki gummiarabikumot.

— Mit akarsz vele? — kérdeztem.

— Az ujjamat elvágtam és össze akarom ragasztani!

Meg akartam neki magyarázni, hogy az nem jó arra. De ő nem hagyta magát és így érvelt:

— Én azt hiszem, jó lesz, mert a gummiarabikummal még a fát is össze lehet ragasztani, pedig az keményebb!

A szellemi fogyatékos gyermek gyakran hamisan, tévesen ítél, mert felületes és nem terjeszkedik ki a tárgy összes tulajdonságaira, hanem csak a szembeötlőbbekre. Ítéleteikből gyakran hiányzik a logikai erő s így össze nem illő fogalmakat kapcsolnak össze.

\*

A gyengeelméjű gyermek ítéletében határozatlan, ingadozó s könnyen befolyásolható. Amit másoktól hall, azt helytelenül, tévesen használja fel az ítéleteiben.



Egyik osztályban a disznóölésről beszélgettünk. Elmondottuk, hogy a gazda disznóölés után vendégeket szokott hívni, kik jó vacsora és bor mellett elbeszélgetnek, elmulatnak stb.

Megkérdeztem növendékeimet, hogy mit szoktak mondani, mi van ilyenkor a háznál.

— Disznósúr! — volt az egyik pesti leány válasza.

Ugyancsak a disznóölésről beszélgettünk, mikor egyik növendékem boldogan és dicsekedve mondja, hogy az ő apjának is volt 8 disznója.

Ezt a kijelentést, mint alkalomszerűséget fel akartam használni arra, hogy megismertessem velük az adás-vevést és a vásárt stb. Megkérdeztem tehát a fiútól:

— Leölette édesapád mind a 8 disznót?

— Nem, csak egyet öletett le, a többit eladta.

— Miért adta vajjon el a többit?

— Mert a vendégek mind megették volna! — volt az őszinte válasz, valószínűleg a szülők beszélgetésének a hatása alatt.

# Übersicht der letzten Nummer.

Jahrgang VIII., No. 3.

## Wofür interessiert sich das Kind?

Von Staatslehrerin Gisella Gonda, Kispest.

In den Klassen II—VI (7—12 Jahren) der staatlichen Mädchenschule zu Kispest sammelte die Verfasserin die Daten und verarbeitete sie folgendermassen.

Auf die Fragen 1—2: *Welchen Lehrgegenstand liebst du am meisten und warum?* erhielt sie die Antworten, wie folgt: das *Lesen* bevorzugen in der II. Klasse 44·28%, in der III. Klasse nur 30%, weil es schön, lehrreich und interessant ist und weil «ich die Geschichte liebe»; in der IV. Klasse 17·5%, weil sie können und lieben zu lesen; in der V. neigt die Aufmerksamkeit schon ernsteren Dingen hin, so finden sich nur 8%, die gern lesen; in der VI. stellen die 11—13 jährigen Zöglinge statt des Lesens die

*Historik* in erste Reihe, für die 55% besonders aus Patriotismus schwärmen.

In der III. Klasse kommt die aus didaktischen Gründen bemerkenswerte *Handarbeit* in den Vordergrund, der Gegenstand wird von 33·75% geliebt, wahrscheinlich darum, zumal da die Lehrerin selber sehr emsig die Handarbeit pflegt. In der IV. Klasse fällt ein Rückfall auf, indem hier die *Handarbeit* bloß von 2·5%, in der V. von 2% und in der VI. 3% vorerst erwähnt wird.

Verf. führt alle Lehrgegenstände auf, woraus erhellt, dass die Schülerinnen sich hauptsächlich für die Gegenstände interessieren, welche sie von *Büchern* lernen können. Vom Hause bringen sie hierorts nämlich nur eine geringe Intelligenz mit sich, da ihre Eltern fast den ganzen Tag sich mit anstrengenden Arbeiten abmühen, also selbst keine Intelligenz besitzen; weshalb die Kinder ihre Aufmerksamkeit unwillkürlich jenen Lehrgegenständen zuwenden, die mittels Lesens ihre Wissbegier zu befriedigen vermögen. Schade, dass diese Kinder, sobald sie ins Leben hinaustreten, sehr rasch all der guten und schönen Dinge vergessen, die ihnen die Schule in die Seele geträufelt hatte.

Bei den Fragen 3—4: *Welchen Lehrgegenstand liebst du am wenigsten und warum?* wurde an erster Stelle das *Rechnen* hervorgehoben, so in der II. Klasse 40%, in der III. 37·5%, weil es schwer ist; in der IV. 30%; weil a/ ich es lernen muss, oder b/ weil ich es nicht weiss; in der V. 6·6% und in der VI. lieben 18% das Rechnen und die Geometrie nicht, weil es ihnen Sorgen macht. Geographie wird in der III. Klasse von 18·75% nicht geliebt, einmal weil sie den Gegenstand für schwer finden und auch weil sie ihn nicht kennen; in der IV. 30% gleichfalls deshalb; in der V. 11·6% ebenfalls deshalb und in der VI. 40%, weil sie die Geographie «nur schwer begreifen, nicht verstehen.» Die *Astronomie* vermögen also nur die Schülerinnen zu verstehen, die ans Denken gewohnt sind und über die nötigsten Vorkenntnisse, sowie die Intelligenz verfügen. Aus denselben Gründen lieben die Zöglinge auch die *Naturgeschichte* nicht, und zwar in der V. Klasse 18·66%, weil sie «ihnen unverständlich ist», in der VI. hingegen 22%, weil sie a/ am schwersten ist und b) mit Abmühung geht.

Die *Physik* mögen nicht: in der VI. Klasse 36%, weil sie a) Sorgen verursacht, b/ weil ich schwer begreife, c/ weil sie am schwersten ist und d/ mich nicht interessiert.

Auf Frage 5: *Was liest du am liebsten?* ergaben sich folgende Antworten. In der II. Klasse wünscht sich eine Anzahl von 64·28% das *Märchen*, die Begründung fehlt oft, vielleicht deshalb, weil sie es selbst nicht wissen. In der III. Klasse nimmt das Interesse zu,



hier lieben es schon 87·5%. Sie beginnen bereits zu verstehen und zu fühlen die Schönheiten des Märchens und ihre Phantasie schweift noch immer, vielleicht noch mehr, und nur allmählich wenden sie sich der Wirklichkeit zu, um für deren Geschehnisse sich zu interessieren. In der IV. Klasse genügt ihnen die allgemeine Bezeichnung nicht mehr, ihre Aufmerksamkeit fesseln bereits einzelne Märchen, deren sie gerne öfter gedenken. Verschiedene Märchen wählten 35%, so z. B.: Tausend und eine Nacht, Feenmärchen, Andersen, die Geschichte eines trägen Mädchens, weil «sie interessant» sind. In der V. Klasse wird das Märchen von 47% begehrt, insbesondere das «Schneewittchen», weil es schön ist und auch sonst die lustigen Geschichten, weil sie sich dabei unterhalten. In der letzten (VI.) Klasse wird die Mär durch die Historik ersetzt und der ersteren wird nur von 33% erwähnt. Geschichtliche Dinge lesen sie am liebsten, 28% 1. weil sie ungarische Stoffe behandeln und auch weil sie die Historie lieben. In der V. Klasse tritt das geschichtliche Lesestück in den Vordergrund, insbesondere das, welches das Leben der Königin Elisabeth darstellt, hierbei finden wir 26%. In der IV. Klasse gibt sich schon auch für manche Dichter, vornehmlich für Petöfi, ein tieferes Interesse kund, die Verse verschiedener Dichter werden von 50% mit Nachdruck betont.

Die Fragen 6–7: *Womit liebst du dich zuhaus am liebsten und womit garnicht zu beschäftigen?* haben diese Beantwortung gefunden. In der II. Klasse wird das Aufräumen, besonders das Abwischen, da es leichter ist, von 28% bevorzugt, 37·14% lieben nicht aufzuräumen, 21% nicht zu scheuern, waschen und reinigen, weil die Arbeiten «schwer sind und lange dauern.» Den Spielen geben sich gerne 24·28% hin, garnicht aber sind dafür nur 10%.

In der III. Klasse möchten am liebsten 35% spielen, weil das schön und gut ist. Nicht ein Zögling war, der nicht spielen mochte. Fegen wollen 3·75, dagegen sträubten sich, ohne es zu motivieren, 20%. Waschen und Abwischen wollen 13·8%, nicht aber 38%, weil sie sich dabei schmierig machen.

In der IV. Klasse, wo die Schülerinnen ernster werden, lieben sie nur kaum mehr zu spielen (blos 5%), garnicht 17·5%. Dafür möchten sie *handarbeiten* und nähen, und zwar 37·5%, *a)* weil es gut, *b)* angenehm, *c)* sehr leicht, *d)* schön ist und *e)* weil ich fortschreite; 17% der Mädchen sind dagegen, für häusliche Beschäftigungen erklären sich 25%. Lernen, lesen und rechnen lieben zuhaus 30%.

In der V. Klasse möchten zuhaus schon die meisten *handarbeiten* und nähen, und zwar 46·6%, weil das leicht und nützlich

ist, dagegen sprechen nur 6%. Häusliche Beschäftigungen gefallen 32·20%. Lernen und lesen lieben zuhaus 23·2%.

In der VI. Klasse bewähren sich Handarbeit und Nähen ebenfalls als die liebsten Beschäftigungen der Mädchen, nämlich 46%. Jedoch der häuslichen Arbeiten entziehen sie sich bereits sehr gerne, nämlich 87% wollen sie nicht.

*Womit würdest du dich am liebsten beschäftigen, wenn du dürftest?* lautete die 8. Frage. In der II. Klasse wird auch nach Spielen, aber auch nur von 20%, verlangt. In der III. schon von 27%, da kommt die Reiselust — 13·3% — zum Vorschein und noch mehr die häusliche Beschäftigung mit 20%. In der IV. Klasse wird die Handarbeit und die Näherei von 27·5%, Lesen 17·5% und von eben so vielen das Lernen und Schreiben geliebt. In der VI. Klasse wollen die Lektionen 20% immer wissen, 25% Klavier und Zimbal spielen.

Die Frage 9: *Womit möchtest du spielen?* wurde folgendermassen beantwortet: 45·70% der II. Klasse gelüsten nach dem Puppenspiel, 24·40% nach der Küche; 2·850% wollen Papa u. Mama spielen, Bewegungsspiele insgesamt 19%. In der III. Klasse sind 44·30% für das Küchenspiel, für die Puppe 12%, aber immer noch viele für die Bewegungsspiele. Und noch mehr Raum nehmen diese in der IV. Klasse ein. In der VI. Klasse steigt das Interesse *Schule* zu spielen auf 54%. Bei der Frage 10: *Was wärest du gerne?* lässt sich die Wirkung der Umgebung der Arbeiterschaft nicht verkennen. Sie sehnen sich nach besseren Verhältnissen und schätzen die Lehrerinnen als ihr höchstes Ideal ein. In der II. Klasse steigt die Zahl auf 60%, die für den Lehrerinnenberuf schwärmen, hingegen der der Näherin sinkt auf 7%, der des Stubenmädchens auf 6% und der der Aufräumerin auf 20%. In der III. wollen nur 25·8% Lehrerin, aber 52·2% Schneiderin werden. In der IV. heisst es 22% Lehrerin, 28% Schneiderin. In der V. fällt die Zahl der ersteren auf 5%, die der letzteren schnellt auf 78% hinauf. In der VI. Klasse finden sich wieder 25%, die Lehrerin, und 48%, die Schneiderin möchten sein.

Die Frage 11: *Wem möchtest du ähnlich sehen und warum?* wird gleichfalls von der nächsten Umgebung beeinflusst. In der II. Klasse wollen 46·27% der kleinen Mädchen ihrer Mutter ähneln, 20% dem Vater, 22·43% der Lehrerin und 25·30% verschiedenen Blumen. In der III. Klasse 68·6% der Mutter, 5·7% dem Vater, 5·7% der Lehrerin, 1·3% dem Vogel und 2·7% der Blume. In der IV. 46·5% der Mutter, der Lehrerin 24·5%, den Engeln 2·5%. In der V. 56% der Mutter, der Lehrerin nur 3·3%, Gott 1·6%. In der VI. 60% der Mutter, 13% einem guten Mädchen.



Die letzte Frage: *Wem wolltest du nicht ähnlich sehen?* wird beantwortet, wie folgt: in der II. Klasse wollen 41% der einen oder der andern Kameradin nicht ähneln, weil sie 1. unfolgsam, 2. schmutzig, 3. hässlich, 4. dumm, 5. schlimm ist, oder ansonstige Fehler hat. Ebensoviele sind es, die nicht den Tieren ähneln wollen. In der III. Klasse sind ersterer Meinung 28·80%. Der Abscheu vor dem Teufel wird von 14·50%, den Tieren von 8·90% erwähnt. In der IV. Klasse möchten 22% den Kameradinnen nicht ähnlich sehen, dem Teufel nicht 22%, den Tieren nicht 44·90%. In der V. Klasse vermindert sich die Zahl den Kameradinnen gegenüber auf 15·70% die gegen Tiere steigt auf 25·60%. In der VI. kommen auf Freundinnen nur 2·80%, Teufel 11·10%, Bösewichter 11·10%, Tiere 420%.

Die Antworten bestätigen samt und sonders, dass die Umwelt die zumeist Arbeiterkinder in enge Schranken zurückdrängt, weshalb sie ihren Gefühlen den Tieren gegenüber Ausdruck verleihen.

Ein Aufsatz bringt ein Kapitel „Die Kriminalität des heranwachsenden Kindes“ aus dem Buche eines ähnlich betitelten Werkes von Schularzt Dr. *Edmund Tuskai*, das der Verfasser in der Ung. Gesellschaft für Kinderforschung vorgetragen hat.

In den folgenden zwei Artikeln berichten Seminardirektor *Ladislau Nagy* über die Brüsseler «*Ecole de l'Ermitage*» und Seminarprofessor *Sándor Domokos* über den ersten Kongress der holländischen Kinderforscher.

## Kinderforschungs-Nachrichten.

Unsere Gesellschaft hielt unter Beteiligung ministerieller und kommunaler Vertreter eine Fachversammlung, wo Bürgerschullehrer *Leopold Nemes* einen Vortrag über «*Pädagogische und pädologische Gesichtspunkte im ungarischen System des staatlichen Schutzes verlassener Kinder*» hielt, dessen Auszug die nächste Nummer bringen wird. Diese Versammlung ist in unserem Kinderschutz von bedeutender Tragweite, zumal dadurch die Wichtigkeit der Kinderforschung und der Erziehung im Rahmen des Kinderschutzes behördlich anerkannt wird. Es wurde gleichzeitig konstatiert, dass sowohl das familiäre, wie auch das heutige Leitungs- und Aufsichtssystem als richtige und sichere Grundlage einer gesunden Ausgestaltung unseres Kinderschutzes dienen könne; deren wichtigstes und unverschiebbares Erfordernis ein gesteigertes Durchsetzen von pädagogischen und pädologischen Gesichtspunkten ist. Ferner wurde ausgesagt, dass die Lösung des erziehlichen Teils unseres Kinderschutzes Aufgabe des Kultusministers sei, somit

beschloss die Versammlung eine Zuschrift an das Unterrichtsministerium abgehen zu lassen.

Die Rechts- und Kinderschutzsektion unserer Gesellschaft hielt am 4. März eine besuchte Versammlung, wo der Vorsitzende Universitätsprofessor Dr. Paul Angyal eine Resolution unterbreitete, dergemäss im Zusammenhange mit den Kindergerichten eine intensivere Tätigkeit entfaltet werde. Die Ursachen der Kriminalität Jugendlicher sollen zielbewusst erforscht und Resultate lediglich in der Praxis erzielt werden. Nach dem Referate des Sekretärs Leopold Nemes müsse die Sektion ihre Tätigkeit einerseits auf Verhandlungen erstrecken, wo mittels Notizen die Ursachen der Verfehlungen festgestellt werden, anderseits könnte auch auf solche Weise Material erbracht werden, dass man über je 2—3 Kinder das Patronageamt übernehmen sollte. Bezirksrichter El. Kármán aus Erzsébetfalva hält es für wünschenswert, die ländlichen Fälle nicht in ihrem ganzen Umfange zu erbringen, sondern blos Merkblätter zu verfassen. Diese wären auf die zur wissenschaftlichen Forschung notwendigen psychischen Erscheinungen auszudehnen und ausgestellt den Fachabteilungen des Gerichts einzusenden. Weiter sollte für ein Kinderkriminalpsychologisches Museum Material gesammelt werden, was eine besondere Gruppe im Museum für Kinderforschung bilden möchte.

In der ärztlichen Sektion unserer Pozsonyer Filiale legte der Vorsitzende Dr. L. Kovács das eventuell noch zu ergänzende Programm vor. Daraus ist ersichtlich, dass die Fachabteilung ihr Augenmerk vornehmlich auf die Verringerung der Kindersterblichkeit zu richten und zunächst einen Lehrkursus für Säuglingspflege zu organisieren beabsichtigt, deren Details in der nächsten Sitzung besprochen werden sollen. Ausserdem erachtet sie für ihre Aufgabe, die schulärztliche Institution ins Leben zu rufen und beschloss, vorläufig in einer Schule blos einen Versuch zu machen. Die Datensammelabteilung bemüht sich eine Aushilfsschule aufzustellen, weshalb sie bereits zweckdienliche Fragebogen an alle Schulen der Stadt versandt hat. Endlich wurde beschlossen, ein Vortrag für alle Lehrkräfte über die Beziehungen zwischen dem Slöjd und der Kinderseele zu halten.

In Vác ist eine Bewegung im Zuge, daselbst eine Filiale zu errichten. Bis jetzt haben bereits 57 Mitglieder den Anschluss zur Zentrale angezeigt.



# Résumé du dernier numéro.

VIII-me Année, No. 3.

## Ce qui intéresse l'enfant.

Recherches faites par : Mlle Gonda, institutrice.

Mlle Gonda a posé différentes questions aux élèves de la II-e à la VI-e classe de l'école primaire à Kispest (7—12 ans), près de Budapest. Les questions étaient écrites au tableau noir et les petites filles ont donné leurs réponses sur une feuille volante.

La plupart des enfants appartenaient à des familles pauvres des ouvriers qui travaillent dans des fabriques. Les réponses qu'elles ont données permettent de jeter un coup d'oeil dans l'existence misérable et précaire de ces petits. Aux deux premières questions : «*Quel sujet d'études préférez-vous ? Pourquoi ?*» — on a obtenu des réponses très variées. Dans la seconde classe, 44·28% des élèves aiment la lecture ; dans la troisième classe 30%, dans la quatrième classe 17·5% parce que la lecture est intéressante et qu'elles l'aiment. Dans la V-ème classe, l'intérêt des petites filles se tourne d'un autre côté. 8% seulement préfèrent la lecture et, dans la VI-me classe, il n'y en a pas une dont la matière favorite soit la lecture. Là, 55% des enfants préfèrent l'histoire de Hongrie, la plupart d'entre elles pour un motif patriotique : «*parce que je suis fille de la Hongrie*» «*parce que j'aime ma patrie*» etc.

Dans la III-me classe, 33·75% des enfants préfèrent l'ouvrage manuel, parce que leur institutrice travaille elle-même avec zèle ; tandis dans la IV-ème classe, 2·5% seulement des enfants préfèrent cette occupation.

Ces enfants-là aiment à travailler parce qu'elles trouvent beaux les ouvrages manuels qu'on leur fait faire.

L'arithmétique est la branche préférée de 18% des enfants de la II-ème classe et il n'y en a pas une qui l'aime en V-ème classe. Dans la VI-ème classe, 7% des enfants aiment le calcul. La leçon de choses n'est préférée que par une petite fille.

La grammaire n'est préférée que par les plus grandes élèves, dès la IV-ème classe ou 7% des enfants préfèrent cette matière.

En général, on peut observer que les enfants qui vivent dans un milieu misérable préfèrent tous les branches que l'on peut acquérir *par les livres* à l'aide desquels ils peuvent apaiser leur désir de s'instruire, ce dont ils n'ont pas l'occasion chez eux.

Les III-ème et IV-me questions étaient : «*Quelle matière aimez-vous le moins ? Pourquoi ?*» C'est l'arithmétique qui n'est pas goûtée par 40% des enfants dans la 2-ème classe ; car «elle est très difficile.» Dans la troisième classe, 37.5%, dans la 4-ème 30%, dans la 5-ème 6.6%, dans la sixième 18% des enfants n'aiment pas le calcul. Les motifs données sont les suivants : 1. parce qu'il faut trop apprendre ; 2. je ne le comprends pas ; 3. je ne l'aime pas, etc.

En 3-ème classe 18.75% n'aiment pas la géographie «parce qu'elle est difficile ;» dans la quatrième classe, 30%, dans la V-ème classe 11.6% et dans la VI-ème classe 40% ne l'aiment pas non plus. Presque tous les motifs sont les mêmes : «parce qu'elle est très difficile,» «je ne la comprends pas» «il faut trop réfléchir en l'étudiant» etc.

En 6-ème classe, 36% des élèves n'aiment pas la physique «parce qu'elle est trop difficile» «parce que leur tête est trop dure pour cela» «parce qu'elle ne les intéresse pas du tout» etc. A la question : «*Quelle est votre lecture favorite ?*» un grand nombre d'enfants ont répondu : les fables. En II-ème classe, 64.28% des élèves aiment les fables ; dans la III-ème il y en a déjà 87.5%. A l'âge de 8 ou 9 ans, elles commencent à comprendre la beauté des contes et l'imagination des enfants se tourne très lentement vers la vie réelle. Dans la IV-ème classe, elle ne se contentent plus de cette simple appellation mais leur intérêt se porte sur des contes spéciaux. Les enfants énumèrent leurs contes favoris tels que ceux d'Andersen, «Le Voyage de Mr. Mackó» (le nom d'un ours), etc. En V-ème classe 47% aiment les contes, surtout «Blanche Neige» et les contes gais qui font rire «parce qu'on peut bien s'en amuser.» Dans la VI-ème classe, les histoires viennent prendre la place des contes et il n'y a plus que 33% des enfants qui aiment les derniers.

On peut conclure de ces réponses que les enfants de 6 à 12 ans connaissent très peu de nos poètes, même des plus grands, et qu'ainsi un très petit nombre d'enfants ont pu répondre qu'elles aimaient les vers.

Les 6-ème et 7-ème questions étaient : «*A quoi préférez-vous occuper chez vous ? Qu'est ce que vous n'aimez pas à faire ?*»

Il était nécessaire de poser ces deux questions ensemble ; car il est remarquable que ces pauvres enfants, qui sont obligés souvent dès l'âge de 6 ans de travailler chez elles aux plus durs



travaux, ne les font pas volontiers et que seules les plus intelligentes trouvent du plaisir à faire les chambres, à cuisiner, à laver ou repasser etc.

Dans la II-ème classe, 28<sup>0</sup>/<sub>0</sub> aiment à faire la chambre ou plutôt à l'épousseter «parce que c'est le plus facile.»

37·14<sup>0</sup>/<sub>0</sub> n'aiment pas ce travail.

Dans la III-me classe, 35<sup>0</sup>/<sub>0</sub> aiment à jouer «parce que c'est agréable et beau.»

Il n'en est pas une qui n'aime à jouer.

3·75<sup>0</sup>/<sub>0</sub> aiment à balayer et 20<sup>0</sup>/<sub>0</sub> ne l'aiment pas. 13·8<sup>0</sup>/<sub>0</sub> aiment à laver le linge et la vaisselle et 38<sup>0</sup>/<sub>0</sub> ne l'aiment pas, «parce qu'après, «mes mains sont grasses» répondent quelques-unes.

Dans la IV-ème classe, les petites filles deviennent très sérieuses : 5<sup>0</sup>/<sub>0</sub> aiment encore à jouer et 17<sup>0</sup>/<sub>0</sub> ne l'aiment pas «parce que c'est du temps perdu» ou qu'elles ont «peur de devenir paresseuse.» Elles aiment plutôt à faire des ouvrages manuels ou à coudre (37·5<sup>0</sup>/<sub>0</sub>) parce que «c'est agréable,» «ce n'est pas difficile» etc. 25<sup>0</sup>/<sub>0</sub> préfèrent les travaux du ménage et 30<sup>0</sup>/<sub>0</sub> aiment à apprendre ou à lire chez elles. Les écolières de la V-ème classe préfèrent aussi l'ouvrage manuel et la couture (46·6<sup>0</sup>/<sub>0</sub>) parce que «c'est facile.» 32·2<sup>0</sup>/<sub>0</sub> des petites filles aiment à faire les travaux ménagers, d'autres préfèrent lire et apprendre chez elles (23·2<sup>0</sup>/<sub>0</sub>). Dans la VI-ème classe, les petites filles de douze ans n'aiment plus à jouer ; leurs occupations favorites sont également l'ouvrage manuel et la couture (46<sup>0</sup>/<sub>0</sub>). Il est intéressant que 87<sup>0</sup>/<sub>0</sub> des élèves de cette classe n'aiment pas les travaux du ménage «parce qu'ils sont trop fatigants» «ils durent trop longtemps» «ils salissent les mains» etc.

La 8-ème question traitait de ce sujet : «*Que désireriez-vous faire, si ce la vous était possible?*»

Les enfants désirent souvent des choses auxquelles elles ne peuvent atteindre et elles souhaitent des occupations qu'elles ne connaissent pas assez et dont leur imagination fait un idéal. L'élève de la II-me classe a encore un très petit cercle d'idées ; elle ne pense pas plus loin que son entourage. Les plus petites filles désireraient jouer (20<sup>0</sup>/<sub>0</sub>) si on le leur permettait. Un grand nombre (43<sup>0</sup>/<sub>0</sub>) désire ardemment travailler dans l'intérieur faire la cuisine, balayer, nettoyer la chambre etc. Elles ne disent pas pourquoi elles l'aimeraient, parce qu'elles ne savent pas la force que cela exige, et lorsqu'une d'elles l'a essayé, c'était seulement par amusement.

Dans les autres classes, les enfants étant plus âgées, leurs désirs sont plus variés que ceux des petites. En général, elles

désirent changer de place, voyager et aller vers des lieux inconnus. Dans la VI-ème classe, 4% des filles voudraient aller au bout du monde. Il y en a qui voudraient apprendre la langue allemande (4%) parce que c'est nécessaire, à jouer du piano ou du tympanon (25%), à coudre (9%) et à faire la gymnastique (9%).

La 9-ème question : «*Quel jeu préférez-vous ?*» a fourni des réponses très intéressantes.

Les enfants de la II-ème classe préfèrent les jeux tranquilles car ils occupent leur imagination. Le plus grand nombre, 45.70% aiment la poupée, 27.40% aiment à jouer à la dinette pour les poupées, 2.85% préfèrent jouer au papa et à la maman.

Les petites filles de la III-ème classe aiment surtout à jouer à «la petite cuisinière» (44.30%) tandis qu'à cet âge, elles n'aiment pas du tout les travaux ménagers; 12% encore aiment la poupée. En général, elles préfèrent encore les jeux qui occupent leur imagination; mais lentement elles inclinent aux jeux qui sont reliés avec des mouvements, tels que le jeu de cache-cache, la balle, le diabolo, la balançoire etc.

Dans la IV-ème classe la poupée se trouve peu à peu repoussée à l'arrière-plan, 5% seulement l'aiment encore; la «petite cuisinière» perd aussi son charme (17.5%) alors que les enfants ont appris à connaître la vraie cuisine.

En général, elles préfèrent les jeux en plein air, le saut, la course, le jardinage, etc. Dans les V-ème et VI-ème classes, les goûts des petites filles sont plus sérieux. Il y en a qui aiment à «jouer à faire l'école» (13%) et dans la VI-ème classe, 54% préfèrent ce jeu, car il est intéressant, édifiant, parce que l'enfant désire être institutrice etc.

La 10-ème question était : «*Que voudriez-vous devenir ?*»

Dans les réponses enfantines, on peut facilement reconnaître que l'influence du milieu et des circonstances sur l'âme de l'enfant est si forte qu'elle n'imagine son avenir qu'à ce point de vue. L'enfant de la classe ouvrière ne connaît que deux milieux : sa famille et l'école. Dans les deux endroits l'enfant n'est frappée que par les choses extérieures. Pour cela 60% des petites filles de la II-ème classe désireraient être institutrice, 1. parce que : «j'aurais aussi une belle robe; 2. «car je serais riche;» 3. parce que «j'aime mon institutrice» etc.

Les élèves de la III-me classe ne désirent pas autant cette carrière, 25.8% seulement voudraient être institutrices, tandis que 52.3% désirent être couturières. Ce nombre monte dans la V-ème classe où 78% désirent être couturières là, il n'y en a que 5% qui voudraient devenir institutrices.



Des désirs fantastiques jouent aussi un rôle important, tels que: être reine, comtesse, actrice, bonne patriote, modiste, fleuriste etc.

La 11-ème question était: «*A qui voudriez-vous ressembler et pourquoi?*»

De 6 à 12 ans, le plus grand nombre des enfants choisit son idéal dans son milieu, sa famille ou l'école, surtout l'enfant de la classe ouvrière qui ne connaît personne d'autre. Si son entourage ne lui plaît pas assez pour qu'il désire y choisir son idéal, l'enfant le cherche dans la nature; il aime les fleurs, il voudrait leur ressembler.

Dans la II-ème classe, 46·27% des petites filles voudraient ressembler à leur mère, 5·7% à leur père, 8·3% à leur institutrice, 4·2% à leurs compagnes. Il y en a plusieurs qui voudraient ressembler à la reine, à une comtesse, à l'oiseau, à une fleur etc.

Dans les IV-ème et V-ème classe la plupart des petites filles voudraient ressembler à leur mère. Les motifs sont: 1. Car elle est brune; 2. elle est petite; 3. je serais belle; 4. car elle est bonne; 5. je l'aime etc.

1·6% voudraient ressembler au nègre parce qu'il est noir, à l'agneau parce qu'il est doux, au bon Dieu parce qu'il sait tout. Dans la VI-ème classe, 7% des élèves voudraient ressembler à leurs parents, 3·3% à leurs frères et soeur 3·3% à personne, car ce n'est pas possible, à Jesus 3·3% car il était innocent etc.

La 12-ème question était la suivante: *A qui ne voulez-vous pas du tout ressembler?*

Les petites filles, dans la II-ème classe ne désirent pas ressembler à telle ou telle de leurs compagnes (41%) 1. parce qu'elle n'est pas obéissante, 2. sa figure est noir, 3. elle est sale, 4. elle est laide, 5. elle est ignorante, 6. elle mente, etc.

Elles ne désirent point ressembler aux sorcières, aux diables ou porc, à l'âne, a la souris et à différents animaux.

Dans la III-ème classe, 28·8% des enfants ne veulent point ressembler à certaines de leurs petites camarades parce qu'elles ont différentes défauts qui ne leur plaît pas. 14·5% ne veut pas ressembler au diable, parce qu'il est noir, vilain, méchant; 11·2% au tzigane parce qu'il est noir, il vagabonde, il est laid. Plusieurs des petites filles ne veulent pas ressembler au différents artisans, tels que le forgeron, le tailleur, le cocher, le potier etc. Enfin les enfants ne désirent point ressembler aux divers animaux (8·9%).

Dans la IV-ème classe 22% des petites filles ne désirent point ressembler à certaines camarades. Les autres ne désirent pas ressembler au diable, a une sorcière à la nuit, a un muet et enfin a

plusieurs animaux. Dans la V-ème classe, le nombre des enfants qui ne désirent pas ressembler à leurs camarades s'arrête à 15·7%. Il y en a beaucoup qui ne veulent pas ressembler à un ivrogne, 8% parce qu'il est laid étant ivre et semblable à un animal. 1·7% ne veut pas ressembler à un mauvais sujet parce qu'il est capable de tout. 5% au fainéant parce qu'il dort toujours; 3·4% à différents artisans tels que le forgeron, le savetier, etc parce qu'ils sont sales. Enfin 25·6% désirent ne pas être ressemblants aux animaux tels que le boeuf, la vache, le lion, le crocodile, le hibou etc.

Il n'y a qu'un petit nombre d'élèves de la VI-ème classe qui ne désirent pas ressembler à leurs compagnes. 28% des enfants répondent qu'elles ne désirent point ressembler à leurs camarades parce qu'elles jouent toujours; 11·1% ne veulent pas ressembler au diables, le même nombre ne veut pas ressembler aux infirmes, tels que les aveugles, les idiots etc. Elles ne veulent pas ressembler aux animaux (42%). Ces réponses prouvent que les fillettes de la classe ouvrière ont si peu de rapports sociaux qu'elles sont obligées d'exprimer leur antipathie, leurs regrets, à l'aide des connaissances acquises sur les animaux durant leurs années d'études. Dans certaines classes, où il y a des enfants plus intelligentes, celles-ci ne parlent pas autant des animaux que la généralité des enfants moins favorisés.

**École de l'Ermitage à Bruxelles.** Dans cet article, M. Nagy fait la description de cette école, qui fonctionne sous la Direction de M. Decroly.

**L'adolescence.** Par : M. le Docteur Tuszkaï. La communication qui porte ce titre est un chapitre de l'étude sur laquelle M. Tuszkaï a fait un rapport à la séance publique de la Société, le 10 janvier 1914.

## Mouvement de Pédologie.

*Séance spéciale au sujet de la protection de l'Enfance.*

Notre Société s'est réunie le 21 mars dans le but de développer la protection de l'Enfance. La section pour la protection de l'Enfance du ministère de l'Intérieur et la municipalité de la ville de Budapest y étaient également représentées.

Le sujet de la conférence était le rapport de M. L. Nemes : *Aperçus pédagogiques et pédologiques dans le système de la protection*



de l'Enfance en Hongrie. (Le prochain numéro donnera le résumé de ce rapport très important.)

Cette réunion a pris l'initiative d'un travail ardent dans la protection de l'Enfance, car les promoteurs ont reconnu l'importance de la pédagogie et de la pédologie dans le domaine de la protection de l'Enfance. Nous tenons de source compétente que les surveillantes des Asiles pour les Enfants Abandonnés seront instruites à l'avenir des simples méthodes de la pédologie et qu'on leur donnera des connaissances sociales-pédagogiques. Dans l'intérêt de la protection de l'Enfance, des conférences pour les parents seront organisées jusque dans les villages et qu'on y donnera au peuple des instructions sur l'éducation rationnelle des enfants.

On a reconnu à cette séance spéciale que le système familial de la protection de nos enfants tel qu'il existe en Hongrie est bon ; que la méthode de diriger et de surveiller est juste, aussi et qu'elle peut-être la base d'un développement salubre de la protection de l'Enfance.

L'exigence la plus urgente et la plus importante, c'est de faire valoir les aperçus pédagogiques et pédologiques. La réunion a décidé que la solution de la question pédagogique de notre protection de l'Enfant était le devoir du cabinet de l'Instruction publique et dans ce but elle adressera une missive à M. le Ministre.

*Société Hongroise pour l'Etude de l'Enfant.* La Section pour la Protection des droits de l'Enfance s'est réunie en séance de travail, le 4 mars sous la Présidence du M. le Docteur *Angyal*, Professeur à l'Université de Budapest. Il a fait une proposition à la Section pour que ses membres accomplissent un travail intense et coopératif avec les tribunaux enfantins. Notre but est de chercher les causes de la criminalité des adolescents. *M. Nemes* exposa les moyens par lesquels les membres de la section pourraient prendre part à ce travail ? Il leur propose d'être présents aux débats judiciaires et d'y prendre des notes pour constater la cause du cas criminel. D'autre part, il faudrait collectionner du matériel en acceptant la protection de 2 ou 3 enfants. On pourrait alors constater sous quelles influences pédagogiques les enfants criminels se corrigeraient et ce serait rendre de très grands services à la pédagogie-criminelle.

*M. Kármán*, juge de district à Erzsébetfalva propose de se mettre en quête d'un matériel pour un musée du psychologie-criminelle des enfants. Cette collection constituerait un groupe spécial du Musée Pédologique.

La Société annexe pour l'Etude de l'Enfant à Pozsony a tenu sa séance le 10 février sous la Présidence de M. Krammer.

La section pédagogique a décidé d'ériger des cours sur les soins à donner aux nourrissons; car elle regarde comme une chose trop importante la diminuation de la mortalité des tout petits enfants.



---

***Figyelmeztetés.*** Az alapszabályok értelmében a tagsági díj beküldését kéri a pénztáros.